

“ద్వానంపొతలోనియోగవందవ
పుతంజలి యోగదవర్ణసద
-ఒకపరిశీల

యాదివురసంపురీ

పాద్మసంహితలోని యోగపాదము
పతంజలి యోగదర్శనము
— ఒక పరిశీలన

A STUDY OF
YOGAPĀDA OF PĀDMASAMHITA
IN THE LIGHT OF
PATAṄJALI YOGADARSANA

పొద్దుసంహితలోని యోగపోయము
వతంబరి యోగదర్శనము
— ఒక వరిళిలన

డా॥ డి నరసింహారెడ్డి
అప్పర్, నంపుటచేఖలు
ఎన్ చి యూరిచర్చ
కిరువుల

నువ్వునీ పర్మతెచ్చున్న
కిరువులి

1990

**A Study of Yogapada of Padmasamhita
in the light of Patañjali Yogdarshana**

by

Dr D NARASIMHA REDDY

First Edition 1990

Copies 1000

For Copies

D VASUNDHARA RANI
C/o D Narasimha Reddy
Lecturer in Sanskrit
S V University
Tirupati 517 502

This book is published with the financial assistance of
Tirumala Tirupati Devasthanams under their scheme
Aid to Publish Religious Books

Price Rs **50/-**

Printed at

SRI SATYASAI PRINTERS
62 151 C, Sri Ram Street
Tirupati

FOREWORD

Dr M NARASIMHA CHARY
Professor & Head
Department of Vaishnavism
University of Madras
MADRAS 600 005

Years ago Dr F Otto Schrader in his pioneering work, "Introduction to Pañcaratra and the Ahirbudhnya Samhita" made a revealing statement that the Pañcaratra offers abundant scope for aspiring scholars to pursue probing studies into its rich and virgin literature. True to his prophetic observation, a number of scholars—Eastern and Western have been evincing great interest in the Pāñcarātra and bringing out a number of works, big and small, concerning some aspect or other of its vast lore. The present attempt by the young and promising scholar, Dr Narasimha Reddy to study the Yogapada of the Padma Samhita (a Pañcaratra text) in comparison with Patañjali's Yogasutra is another step in that direction. This study, written in Telugu was awarded the Degree of Doctor of Philosophy in Sanskrit by the Sri Venkateswara University, Tirupati.

In the course of this study, the author has brought out a number of interesting points concerning the Yogasutra and the Yogapada, revealing his deep erudition and keen power of analytical outlook. As for

the rationale behind making "Yoga" one of the four Padis of the Pañcaratra Agamas Dr Reddy points out that since the Carya and Kriya aspects need full concentration of mind, treatment of yoga becomes an invariable component of these texts. It has to be pointed out that this need was felt even by the composers/promulgators of the Sarva, Sakta and others Agamas as well.

Since the very mention of the name "yogi" brings to one's mind the masterly treatise of Patañjali, it is but reasonable to compare it with the 'yogi' content of the Agamas. An important observation made by Dr Reddy is that while Patañjali's Yogi was an end in itself, the Yogi of the Pañcaratra has become a means towards the worship of the Divine.

The present work has several plus points to its credit. It deals with the "yoga" element of the Pañcaratra literature especially of the Padma Samhita, on which not much work was done before. It also examines the Yogasutra of Patañjali in the light of the 'yoga' aspect, and attempts a very laudable comparison of the two. As such this work may also arouse interest in scholars for similar attempts in the Agamas of other schools, say, in the Vaikhānasa Agamas of the Vaishnava loka itself, and also in the Sarva and Sakta Agamas. Therefore I wish to congratulate Dr S B Raghunadha Charya who suggested this topic to Dr Nrusimha Reddy and supervised

the work and also the latter who carried out the task with remarkable skill and in commendable quality.

Finally, one word about the medium in which this important work has come out. It is written in Telugu in a style that is sweet and simple. But the fact remains that it cannot lay claim to a Pan-Indian level of appreciation and circulation. It is desirable that such important works, doctoral dissertations discussing topics of a pan-Indian nature are written in English, or in Sanskrit the language in which the Agamas are handed down to us. The author will perhaps do well in preparing a reliable English version of this work so that the fruits of his otherwise "hidden" scholarship could be shared by all those who are interested in this branch of literature.

I however, do agree that even within its "limited" scope, the present work will have a very encouraging reception and favourable reaction.

16-7-1990

M. NARASIMHACHARY

ముందుమాత్రి

ప్రోఫెసర్ ఎన్ బి రఘునాథాజాక్ష్మ
అణ్ణులు । ఆధ్యాత్మిక
సంస్కృతవిభాగం
శ్రీవేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయం
శిరుపథ

నై దిక్కాయ్యమం ప్రాణుర్వావింతిన తరువాత, భర్యుల్లాస్త్రీలేర్వు
దహనికి కొండెం ముందు ఆగమకాస్త్రీలు రూపుదిద్దుతన్నాయిని
ఆశుసీక నమర్చుకులు అభిప్రాయమవుతున్నారు సంప్రదాయపాదులు
బీంబే వికిషించిన శ్రీమద్వారాయిం ముఖములం సుంది ఆవిర్ప
విందిన ఓంపట్టవాయ్యుయం ఔన్-యోగ-గ్రీయా-పర్మాపించాలుగా
ఉచచేసించబడింది భగవదాభసరూపులైన వర్ణమ, క్షార-యోగ-
గ్రీయముయి, ఆగమాలో అంగాలుగా అనురి ఉన్నాయి కళ్ళకాది
ప్రతిష్ఠాత్తు ప్రియాకలాపంగాని, ఉత్సవాది ప్రియాయిక్కాంత ప్రియా
కలాపంగాని ఆరాధకు అంగమే అపుతున్నది ఆరాధన నిత్య - శైవి
క్రిష్ణమైశ్వరువరువం ఈ సేవధ్యంలోనే యోగపిదం సిరుంపున్న
యోగప్రతియ ఈ కాంత్రంలో కోఱుచేస్తున్నది

షష్ఠర్వసాల్ పితంబరయోగదర్శనం అష్టాంగయోగమార్గంచాయా
యోగవిద్యకు లోభితున్నది చిత్తవృక్షసిలోధమే యోగమని వశంబరి
అభిప్రాయం వశంబరి చెప్పిన యోగం అంగి ఆగమాలు లోధించే
యోగం అంగం యోగవ్యాసాపిచ్చిన్న లోధించణి రెంమాస్త్రీలకు
పొర్పాశ్మి-పైలాద్యాశ్మి దాలా ఉన్నాయి ఈ దృక్కుణంటే అంగ
ఏంకా ఏకోధన ఇరగాల్సి ఉంచి

త్రీవరసింహార్థీ పొంచరాత్రు—తైలావశసాగమూలం⁴ కొన్ని ఉత్సవాల త్వాలై ఎమ్ ఏర్ , దిగ్రి కోపం వరికోధవచేస్తూ ఆ శాఖ్యోజనం వంటయం నంపించించుటన్నాడు కనుక పొతుంబంయోగదర్శకం చెప్పి యోగారికి, పొంచరాత్రుంలోని పొయ్యెనంషాత్-యోగజోదంకోనియుఎంచే యోగారికినుధృగుల సాధుక్క.—పై లొద్దుశ్శాఖలను, ఆచావ-ప్రదాశాలను వంశించే టాగుంబుందని కుంభార్థి అతని వరికోధవకు సూచించాము అతను నా మూర్గదర్శకక్ష్యంలో క్రద్గా, ఈ వికిష్టాంశార్థి అధ్యయనం చేశాడు ప్రిమాచీకమైన ఐష్టాంకస్యాశం కయా రైంది అంధప్రదేశిలో గం విశ్వమిద్యాశయాల్లో అగమాప్రార్థిలో వరికోధవ చెం, రిగ్రిసి నంపించశం ఇతరితోనే ప్రారంభమచుకున్నది

ఇంతచండులు లూగమూర్గంలో పెలుగులోని రాని అంశాలకొన్ని ఈ ఐష్టాంకస్యాశంలో పెలుగు చూయాలి పెప్పుచారికి ఎంతో నంతో ఎఱ్చు శ్శాఖలు త్రీర్థీ ముందు ముందుణూడా ఈ శ్శిత్రంలోని కన వరికోధవ కొనపొంచాల్స్తూ అగమాప్రార్థిలలోను, యోగదర్శకంలోను లిగూఫంగా ఉన్న అంశాలను సామాన్యక్కి అంతు ఇండిష్ట్రీలని, దానికి కావలిని క్రియుక్కుండను ఇతోదికంగా త్రీపద్మాక్షరి ఈని భగవాన్ త్రీపాశుండు ఇతనికి అముగ్రహంచాలని ప్రిమిష్టుశ్శాఖలు ఈ వరికోధవ ప్రమంధార్థి అంధులు అదరంలో స్థ్రోగుతప్పిరసి శాఖిశ్శాఖలు

శాస్త్రీయమైన అవరికోధవలో కుతక్కుకుడై, శాఖార్థి వదిమంది అందించణారికి ముందుకొనివున్న త్రీవరసింహార్థీరి మహారా అభివందిష్టుశ్శాఖలు

మంగళాశాసనము

పె మోహనముర్జిధరాచార్యులు
మీమాంసి కోపుల్, శాఖ
ఎంంగుతాధ్యవస్తులు
ప్రథుత్క ఎంచియుర్ కుక్కాం
పొక్కాం

ప్రాచీన భారతి ము పుట్టవడాయిందో ప్రియఃపతియుగు భగవ
శ్వాసాయిం ని అధ్యాత్మాం షై భవమును తెలియితీయు ఆగమములు
పొంతరాక్రమము, వై భూతంషాసి తెలుగువడములు అందు పొంతరాక్రమ
గముము “పొంతరాక్రమ శ్వాసాయిం పుట్టుచ్ఛాయత్తా శాసనం పుట్టుయిం”
అన్ శాక్షేషుముష్టి వాణిష్టుమైనది అష్టోతర శతనంహాక్రమాలో పొద్దు
సంభాత ఫుప్రశిల్పము ఇంద్రవి జ్ఞాన యోగ, ప్రియా, వల్మికిషము
లలో లేపాంయిరిణ్ణాంము మొదఱు మచోత్సవ ప్రథమిష్టది కెర్కును
ప్రోశములుకూడ విశదికరించబడినవి

పెట్టండపి నిరూపంచిత రీహాగమును పొద్దునంహాకలోదియోగము
వు సొభుష్టు-క్లైసొభుష్టుములు ఇంతవరశైవ్యులు నిరూపంచినట్లు
వగకంశాలేదు అష్టో లోకును చూర్చి చేయుటకు శ్రీ ది సరసీంహారెష్టి
పూనుకొసుం ముదావహము

పొద్దుములోది నిగ్రాథ విషయములను పొమూస్టు ప్రశాసికము
నుం శ్రీ రెష్టి ఇకోధికముగా అందించవలినరి, అందుకు గగిన శ్రీ
యుష్టింసు కలిగి ఆగమాచ్ఛ్రవమును అమూల్యమైనప్పిన చేయువతినరి
అధింషంధు, శ్రీ రెష్టిని ప్రియఃపతియుగు శ్రీరిపాంయ ఆయులా
రోగ్యములన ప్రసాదించి కాపాంచవంపరి ఆపార్య మంగళాశాసనము

పొక్కాం

27-10-1990

పె మోహనముర్జిధరాచార్యులు

కృత్తజ్ఞతలు

శ్రీచేంకచేశ్వర చిక్కవిద్యాలయం పంచ్ముక విభాగమిత ఇదం
ప్రథమముగా అగ్నిశాస్త్రములు — యోగదర్శనముల సైన్ధవి చరితోధన
చేయుటకు అషాశము కల్పించడమే రాతుండ్రా వర్షావీష్టమ బొధ్యతను
స్వికరించి అయిగటుగునూ సూతనలిస్తూ, ప్రించ్చాపాపయత్తూ లాచం
కోధనను తథామంగింపట్లు చేణ గురువర్యులు ప్రముఖాభాధ్యతులు
ప్రిశెనర్ ఎన్ చి రఘునాథాచార్యులుగారి

సమ్మ చరితోధన చేయుటకు ప్రించ్చాపాపచరచిత జాపి కరణ
చారి గారి, ప్రిశెనర్ చి అంఱనేయశక్తి గారి

అదిగికడ కరణుగా ఓర్చివ్వు ప్రాణి ఇదివ ప్రిశెనర్
ఎమ్ నరణంపోడారి గారి

సా చరితోధన సిర్యముంగా కొసపొగధారికి కరణ ప్రించ్చాపాప
మిలిన త్రీ ల హంసేన్ని గారి, మరియు హా కాఫాధ్యానములకు,
త్రీమురళిధరన్ గారి, త్రీ ఉత్తమ ఆర్ గారి,

సా చరితోధనకు తమకంచిత మిత్రులు జాపి యన్ క ది తండ్ర
శిఖర్, జాపి తండ్రమోఽ, ఎన్ చి యన్ పాటి గార్టకు

సా చరితోధన నమియుమన్ మహా వాచా కర్మా లీదోయ
పాదోయగాపస్తు సా త్రీమురి ది తమంధరాశాదీరి

మరియు ఎన్ చి యహారివర్యుటీ లైప్రారి అధికార్తకు ఎన్ చి

యు. కి. ఆర్, ఎ. అధికార్తకు శీంప్రియు నంస్కార విద్యాపీఠం గ్రంథాలయు అధికార్తకు, చింపిత్తేరి ప్రాంత ఇర్ణియాద్ అన్ ఇంధాలకీ అధికార్తు,

ఈ పుస్తక ప్రకురఙు తగివ అర్థపత్రమొర్ని కందించిన రికముల లిఱపతి దేవప్రాంతం అధికార్తకు, వక్కగా ముద్రించిన తీసత్కామియు ప్రీంటర్స్ అధినేత డి. యస్. పి. రామకృష్ణ గారి

ముఖప్రాణిన్న వక్కగా కీంగ్రిటిక కాం వేలత్త, గో గార్లకు అందంకి నాక్కతప్పకఁ.

డి. నరసీంహారెడ్డి

ప్రస్తావన

ఈశాధక విభుంపు నోధించు కాప్రములను అగ్నికాప్రము 10 పీయ ఇవి తైత్తి - షైష్మి - శాత్రు భీషముతో మూడు విభుంపులుగా ఉన్నాయి విష్ణువు అయిములను వంటంధించిన నిర్మాణ ప్రతిపించులను నిక్షేపించి కాప్రమ్యకృతాదులను ప్రియశిక్షితములను నిర్మాణం అశాధకముద్వాగ్యారా సిధులకు పొక్కప్రిమాల్చ కలుగుస్తున్న షైష్మివాగ ముఖులు కృష్ణచేయుటున్నపాటి పొంతచాక్ర షైశవం - భీషముతో 10 షైష్మివాగములు రెండువిభుంపులు

పొంతచాక్రాగము వాస్యయము దాచ విస్తారమైనది ఇందులో 108 సంహారమైన్నట్లు పొరంబరికమైన శంప్రదాయము తెలియికియు మన్నది కాప్రిమంత ప్రకరణములలోనీ సంహారానామములను వంటి శించినను ఈ అధిప్రియము శక్తమేననీఎంటుటున్నది పీఠిలో కొద్ది సంహారము సూప్రమే ఇప్పుడికి ప్రథమంపలదినని

రక్షస్త్రయములో ఒకటియగు ఇయ్యాఖ్య సంహారముండియే పొద్యునంహాక ఏర్పడి అధివ్యాఖ్యానించినకి పొద్యునంహాకయుండు భూత యోగ-ప్రియా-వర్యా పొద్యునములను సాలుగు విలాగములు కలవు

పొద్యునంహాకలోని యోగపొద్యునము అగమకాప్రములకు కలిగినట్లు కాన్ని యోగాంశములను ప్రతిపాదించుటున్నది పొరంబల యోగ దర్శన ప్రథానము పొద్యునంహాకలోగల యోగపొద్యునునై ఎంతకం మన్నది? వియే అంశములపై యున్నది? మరియు పొంతచాక్ర యోగముయొక్క ప్రశ్నేకత ఎమీరా అను అంశములను కూడంకషమగా అర్ఘ్యమండలు చేయుటయే నా పరికోధన ముఖ్యమైన కుంటాంత వాయిదమును ఆయ ఆధ్యాత్మయములుగా విభజించుకోని ప్రింద సీర్కసిన విభుంపుగ విభిన్నాంశములను ఉపాధించిని

ప్రథమాధ్యయనయన చీంచల్కత వాగ్మయుష్టురూపమును నియాఏంది చీంచల్కత రఘ్యాశ్ర రిర్వుచసము చేయబడినది పొంచల్కత ఆప్రోశ్పతి విభాషములను నమ్మిష్టింది చీంచల్కత ప్రవశంతము గూర్చి ఎవరించబడినది మరియు రంపీతల పంఖ్య-పంపీత ప్రతిపాద్యములు, పుంపీతావితాగములను గూర్చి విష్ణువముగా ఎర్రించబడినది

ద్వార్పియల్యాయమున సిద్ధ్యనంపీతా స్వరూపము, కాల-ప్రతి చీంచల్యంపులు నిరూపించబడినవి సిద్ధ్యనంపాతలోని యోగపూర్వము, దాని అవవ్యక్త, యోగాంగములు విశదవరచండికవి బయమాణసంపాతలోని యోగాఖ్యానమును గూర్చి తర్వాంది, యోగాఖ్యానాయాగపీదముల సిద్ధ్యశ్శ చెరింజనము చేయబడినది

తృతీయాధ్యయనయన దర్శక జాత్యయుము, యోగ క్రతీదము యోగదక్షనిము అను అంకములు విశదవరచండికవి మరియు యోగ శాపి సిద్ధ్యము, యోగదర్శక శాప్త్వత్వయన గూర్చి తర్వాంత ఉడినది చశంజయల పంఖ్యము గూర్చి విష్ణువముగా నిరూపించబడినది యోగసిర్వార కాలింధ్యారణము, యోగాంగముల స్వరూపము, యోగప్రతింపం తఁ అధ్యాయమున విష్ణీంశములు

తత్కుష్మాధ్యయనయన యోగదర్శక యోగపీద పూర్వాపర్యము స్విఫ్ట్యంభముగ నిరూపించబడినది పొతంయి యోగము, పొంచల్కత యోగముల శ్వరూపములు తర్వాంతించి ఆ రెండింతికి గల విషయ శ్రీవము-అశ్వాశేవముగ శ్వాసముగ వివరించబడినది

పంచమాధ్యయనయన యోగాంగముల సిద్ధ్యాశ్ర - ఇప్పిద్యు శ్వాసములను నిరూపింది, యుము-బ్రియుము-అంస్క్లవ్యాసాయుము-ప్రతాశ్చ హరించారణ-ధ్యాన-పమాధులు యోగదర్శనములను యోగపీదయి సందుము ఎట్లు ప్రకిపించబడినపో వివరించిని మరియు అని అణ్ణంచు ఒక కారణమునే నుస్క్రిముగ నమ్మిష్టింపించి తయాత లోగ

పొదముపై యోగదర్శన ప్రభావమేంతవరకు గఱదో వరిశిలించి క్రియా చర్యాపొదముల యందు యోగ ప్రస్తుతిని గూర్చి విత్తరముగ చర్చించితిని.

చివరిదగు ఆరవ అధ్యాయమున నావరికోధనమున సిగ్గు తెలిన అంశములను ఉచసంహార వార్షికమున సంగ్రహముగ పీరోగ్గందిని.

పొంచరాత్ర యోగమును పొతంజల యోగమును ఒక్కచోట వరిశిలింపవతతనను తలంపు ఈ వరికోధనకు సిద్ధాన్మైనది. యథా శక్తి ఆ రెంటిని ఈ సిద్ధాంత వ్యాపమున సాదృష్య-వైసాదృష్య వఫుతితో వరిశిలించితిని

విప్యాన్సాచిడ

	x
ప్రస్తావన	x
1 ప్రథమాధ్యయము	1-52
1.1 పొంచరాత్ర వాజ్ఞయము	1
పొంచరాత్ర శబ్దార్థము	2
ఆగమశబ్ద రిర్వ్యతనము	3
ఆగమశబ్ద స్వరూపము	"
పొంచరాత్ర వదవ్యతప్తి	4
పొంచరాత్ర సత్రం	11
పొంచరాత్రేశాస్త్రము ఉత్సత్తి - నికానములు	12
ఎకాయన వేదము	14
పొంచరాత్ర శాస్త్ర విభాగము	29
ఆదికాలము	30
ఆగమకాలము	"
అణార్ధకాలము	31
అధునిక కాలము	"
పొంచరాత్ర ప్రశంస	32
సంహాతలు వాది సంఖ్య	38
సంహాతా ప్రతిపాద్యము	47
దేవాలయములు - మూడుదశలు	48
సంహాతా వీభాగము	49
దివ్యము	50
మునిభూతము	"
మానుషము	"
సౌత్రివ్వకారి ఫేదము	51
2 ద్వితీయాధ్యయము	53 77
2.1 పొద్ధుసంహాత	53
పొద్ధుసంహాతా స్వరూపము	54
పొద్ధుసంహాతా విభాగము	55
పొద్ధుసంహాతా కాలము	56

పొద్దుసంవాతా ప్రతిపాద్యము	61
జ్ఞానపొదము	62
యోగపొదము	63
క్రియాపొదము	"
వర్యాపొదము	64
2 2 యోగపొదము	65
యోగపొదావక్యకత	66
యోగపొద ప్రతిపాద్యము	67
ప్రథమాధ్యాయము	"
ద్వితీయాధ్యాయము	68
తృతీయాధ్యాయము	"
చతుర్థాధ్యాయము	69
పంచమాధ్యాయము	70
యోగాంగములు	"
యోగాధ్యానము - యోగపొదము	72
3 తృతీయాధ్యాయము	78 - 113
దర్శనవాచ్చయము	78
యోగప్రథమములు	79
యోగదర్శనము	82
యోగశబ్ద నిర్వచనము	83
యోగదర్శన కర్తృత్వము - పతంజలి	85
పతంజలు లెందఱిలై	88
యోగదర్శనకాలము	93
యోగదర్శన ప్రతిపాద్యము	100
సమాధిపొదము	"
సాధనపొదము	101
విభూతిపొదము	102

పచ్చాఢి	145
యోగదర్శనము	"
యోగపొదము	"
పచ్చిక్క	146
5.2 యోగపొదము <u>తై</u> యోగదర్శన ప్రథావము	"
5.3 క్రియావర్ణపొదములు – యోగప్రస్తుతి	149
క్రియాపొదము	150
వర్ణపొదము	152
6 పట్టింధ్యాయము	158-161
6.1 ఉపసంహారము	158
ఉపయుక్త గ్రంథావళి	163
1 మూలగ్రంథములు (Original Texts)	"
2. పరిశీలనలు (Studies)	173
3. పరిశీలన పత్రములు (Research Papers)	178
నంపుటం	"
English	"
కలుగు	- 180
నంకేతపదనూచి	- 181

పాద్మసంహితలోని యోగపాదము—పతంజలి యోగదర్శనము - ఒక పరిశీలన

1 ప్రఫమాధ్యయము :

1.1 శాంఖరాత్ర వాఙ్మయము :

ఆరాధనము నగుఱ - నిర్గుఱ భేదముచే రెండు విధములు నగుఱారాధనము వ్యాపై - సమష్టి బేదముచే ద్వివిధము. నిర్గుఱారాధనము కేవల వైయక్తికము వ్యాపియావమగు నగుఱారాధనము గృహములకే పరిచితము ఆది సమష్టిరూపమగుసఐదు ఒక శీంద్రమవనరమగుచున్నది ఆ శీంద్రమే దేవాలయము

దేవాలయారాధనమును, దానికాళ్యయమగు దేవాలయ నిర్మాణప్రతిష్ఠాదులను, ఉత్సవ ప్రాయ శ్శైత్తములను, అదంగిములను వగీ కంఠి ప్రతిపాదించునవి ఆగమ శాస్త్రములు ఇవి స్తూలముగ వైష్ణవాపై భేదముచే రెండు విధములు, అందు వైష్ణవాగమములు శాంఖరాత్ర - వైశాఖ బేదముతో రెండు విధములుగా నున్నవి వైశాగమములు జమికాది భేదముచే ఆనేక విధములుగానున్నవి ।

ఓందు విషుర్వాతు । కైశ్చ ర్తు 2 ర్తు 3 కైవఫీదముతో
అగ్నములు క్రించిధములని, శాక్తగమనములలు సంబంధించిన తండ్రు
ములు రాత్రా ప్రార్థినమైనవని అభిప్రాయవయిషున్నారు ?

ఖుగాది పేదవిఖాగము అంగులక ముందున్న పేదరాణకి “విషా
యున పేద” మరి పీరు 3 ఖుగాది పేదాలార్పుర్వాదిన తరువాత ఆ
ఏకాయున క్రతి తండ్రించిఖాయాదది విషాయున పేదసారమును తీంకోని
త్రీమన్నారాయణుడు చొంచటాన్త శాశ్వతములు వలుర్చుల - బారచాదు
అం ఉవదేశించెను ఆ ఉవదేశ నంగ్రహములే నంషాతలుగా విర్పాది
వని త్రీమన్నారాయణుని సుండి ఉవదేశములందిన ప్రభోదులు
ఉంగి ఎండకో మాహాత్ములంబజదేశంటగా, భారు కాలక్రమేణ వారి
శిష్ములకుజదేశింటగా ॥ శాశ్వతము శాఖోవాళాలుగా విశ్వరించినది
చొంచటాన్తమున అష్టాతరశక కుంశాతలున్నాణ్ ప్రంద్రికందు

111 చొంచటాన్త కళ్యాణము

చొంచటాన్త శాశ్వతములు అగ్నమును వ్యవహారము గలదు
సంశ్శోధ వాయుమున ఆసు శాస్త్రాయు అభిష్మార్థములలో ప్రవయో
గించబడినది ఆ శాస్త్రమునకి ఇంచుండములైన ష్ట్యుక్రత్తుల దొరల
యిన్నాని వోష్టప్రాప్తించుగు ఈ శాశ్వతములకు వరపోసు ష్ట్యుక్రత్తులను
ఇంకి వరించినపుడు

2 Varechachary V Agamas and South Indian Vaishnavism
Prof M Rangacharya Memorial Trust Madras P 57

3 Apte P P Eksyanaveda CASS Studies Number 1
pp 145 155

ఆగమ శబ్ద నీర్వచనము

ఆజ్ + గమ్ + అజ్ = ఆగమ ఆజ్ అను ఇంసర్గము ఉదు
ానార్థకమగు గమ్ ధాతువునకు అజ్ ప్రత్యేయము జేర్చగా
“ శబ్దమేర్పడుచున్నది గమార్థక ధాతుపులన్నియు జ్ఞానా
గొడ అగుబడవలన” జీవులకు పంసార బంధమును తప్పంచి
న్నవ మోహమును కలిగించు మూర్గమును ఓవదేశించు తత్త్వ
” అని ఆగమ శబ్దమునక ఆర్థము జేఱుచున్నది ॥

ఆగమ స్వరూపము :

పాణాథ తర్వా వాచస్పతి సమకౌరిషిన తర్వావాచస్పత్యము
ఆగమ ఒప్ప స్వరూపమిట్లు వివరింపబడినది ॥ १ స్వష్టి
యము శి దీవలార్ఘ్యనము ५ సుఖసాధనము ర్మ మంత్ర
ఇము ६ వళ్య - ఆకర్షణ - విద్యేషణ - మారణమోహన -
నములను, షట్కర్మలను సాధించుట ७ చటుర్యథ ధ్యాన
అను కం ఎడు లష్టములతోనుండు శాస్త్రమును ఆగమమని
నము

V P 10

శిబగుధాచార్యా S B Pandaratra Prasastiyam
మెనిర్ ఐ ఇండియా Veda Vedānta Agama Literary
ప్రిటిషన్ తిరుమలా 1972 P 8

శ్శాచచి ప్రశయశ్శైవవ దీవతానాం తథార్ఘ్యనమ్ ।
నం తైవ సర్వైషాం పురశ్చరణ మేవ త ॥
శ్శర్వ సాధనం శ్శైవ ధ్యానయోగశ్శప్తర్యథః ।
శిర్లాష్ట్రష్ట్రయ్క్తం తాయగముం తద్విదుర్పాధాః త ఏ పు ॥ ८

మరియు పూర్వప్రాత్మకాయముల సువడీలింఘము ఆచారముల తెచ్చుటకును, శ్రీ మహావిష్ణు మాహాత్మ్యకథను వున్న ఇది అగ్రమమని ఎఱవడింపదరి త్రైసురమోత్సవంపొక ప్రశాంతించు ఉన్నది?

1113 పొంచరాక్ర వదస్థువ్వాతి

పొంచరాక్రము అను వదమునకు ప్రశ్నాతి నిమిత్తము నీర్బు యుండుము : అను అంకమున నంపించలలో భిన్నార్థిప్రాయములు కపుడునున్నాయి పొంచరాక్రాత్మమునై వంశిధరణ జీవన ప్రాప్తి పొక్కాప్త్య వందితుడు ఈ అంకమును కూంచంకముగా వీధారించి యున్నాడు పారించిప్రాయములన్నింటిని ఈప్రకరణమంచనిక్కి ఎంది అన్ని చిరముం ఈాక్రమునకు గుణప్తువ్వాతి ఎదియానికిర్చుటయింతము

పొంచరాక్ర శస్త్రమును ఈాం నంఖాతలు పరాపుర్వించియున్నవి కముక ఈ శస్త్ర - శ్వయాచ శ్వయాచములను గుర్తించుటు కొన్ని పొంచరాక్ర నంఖాతలు ప్రధానమైన ఆకశమంగుటున్నాయి అల్లి | కర్కుత కాప్తమునకు పొక్కాతుగ శంయంధించకపోయినను వంచరాక్ర శస్త్రము శకపథప్రాప్త్యామృషయుంపండను ప్రపయించలడినది అది నుక్రముగ వ్యాయము అందుపాలన పీంప్రవాంశులముగా ప్రముఖ పొంచరాక్ర నంపించలలో కపుడు శ్వయశ్వాత్ముం పరశీలించి, అన్నిన ఉత్సఫ ప్రామ్మాఙము నందలి పొంచరాక్ర త్రష్టమును గూర్చి తపిసికొందరము

“పొంచరాక్ర” అను వదములో “వంచ” “శ్వాత” యిను రెండు వదములున్నవి “రాక్ర” యిను వదమునకు మంఖ్యమైన అర్థము

ఆంచ కథార్థిప్త్య గికిప్రాత్ చిధానంతః ।

మాపార్శ్వమత _____ ఎంపాంశుగమశ్చై గంభైః సు నం ॥ 13

రాదై కాని దిసిరి కొన్ని నంతరవులలో "కటర్స్" అని లేక ఉన్నపడి వాయగుగంచి వ్యవధికి చెప్పాడు "ఆమ్స్-ల్ట్ర్" మనియు అందురు కొన్ని నంతరవులలో "రాదై" క్ల్యాపులను రాదై, లీఫి లేక అభ్యాస మనియు వివరణ కూడు

డా. కృష్ణ పురాణములను, చేదములను, వేదాంతములను, సాంఖ్యమును, యోగమును నిప్రేకశమైనర్థులకే హిందురాత్రవ తు చేరిర్పుదినది లొప్పుర చండాత విశ్వామిత్రాది ॥

ఆశ్వర నంబత్ త్రిమూర్తియును తన పంచాయిదాంశులకు² ప్రదీప కొండిణ ఒపగాయిన, వ్యాంప్యాయిన, రాశిక లార్గాయాలకి అయిదు రూపులు ఈ శాస్త్రమును *—నే కెంచు ఉచే దినికి పొందుతము వ్యవహారము కలిగినద , చవ్వులదినది 10

పరి వరము సంఘారల్² క్రమాను, పనష్టమ్యారుచు, పనటము, పనందసుచు, పూజాపండు అసు నూరు రూపుల నుల్కారకు ఉండ్రమును

8 अगस्त १९८१ - १४३

ప్రాణి శీద చేయండం తథాన్తరామాంశు లొగసమ్మ ॥

పంచారం విక్రియం యుక్త రాత్రాయశేషః ।

భుల్ తన్న ర వశిష్ట బ చంతరా తమిల ప్రొతమ్ ॥

File 860 38 307-208

10 గొలాయుధాం కాపీ చంప శాఖాల్స్ లైప్జిగ్ యుని |

“ప్రాంతాన్ని యిను కొచికిస్తే భారతాన్ని యిస్తారన్ని యొగిన్నాడు”

పుట్టాల వ్యవర్గికై కం దిశారాత్రం అగ్నిముఖః ।

ಅದ್ದಾಗಿ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಮಾಡುವ ಯಾತ್ರೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಾಗಿದೆ.

కాపుం పర్మిజవె రోకే కంచల్క మితీర్చై ।

44 550 21519, 782 33

ఆయదులోంటో క్రీమస్క్వారాయిందు ఇవదేశించుటచే దీర్ఘికి పొంద
రాత్ర శంక్త కలిగినదను చివరం కశంయున్నది 11

పాద్మ శంఖటలో— ఇంకర రాత్రములైదు దీర్ఘికి అంధార-
మయములగు రాత్రుల వలె నిష్టించున్నములగుటున్నది కముక దీర్ఘికి
పంచరాత్రమును వ్యవహారమేర్పుండివదని — ఆశాగణము, శంద్రుము
పగదిపూల ఎట్లు ప్రశాసించరో అట్లే ఇంకర రాత్రములైదు యి రాత్రము
వద్ద ప్రశాసించపు కముక దీర్ఘికి పంచరాత్రమును ప్రవసిద్ధి కర్మివదనియు-
నూర్కుయు ప్రశాసించుటండూ రాత్రులంట్లు పంచవ్యాపు కలిగి నీంది
బోధునో అట్లే ఇంకర రాత్రములోచాప్రముఖునట చేరువలో నిఱవణాంవదని —
కముక దీర్ఘికి పంచరాత్రముని పీయ కర్మివదనియు తూడు చిధముఱగా
ప్రశాసించపడినది 12

ఒకే చిటయమును విశ్వామిత్ర శంఖట కూడ జెవ్వుటున్నది 13
చంచెంద్రియములు, శ్వాసి చిటయములు, పంచఘాషములు పాచి

11 శేషో భూసం దశో శర్వం శంఖరాశ్రీం శర్వకః ॥

పండం 21 188

12 పంచేంద్రాది రాప్రాయి రాప్రాయి నై మహాత్ముం ।
తత్కర్మిదా నమాభూషణా శేష లోకి ప్రవర్తతే ॥
చంద్ర ఆశాగణం యంత్రచోవాశే సైత వాపరే ।
తథేంద్రాది శేషంత్ర పంచ లైషాస్వ పర్మిధా ॥
పంచవ్యాపుభూ యంత్రాష్ట్రమునే దిపాకరే ।
ముప్పున్ని రాత్రియాస్తివక్త ఇంద్రాది తద్వితే ॥

పండం 172 74

13 అరణా రాత్రయో యంత్ర తన్నిదో పంచాయ కై ।

నీ మంతే అంద్రమాయి రాప్రాయిష్ట్రవక్త తన్నిదో ॥

విశ్వామిత్ర పండం 97

గుణములు “వంచ” శబ్దాభిధియములని విద్యాఉనులు చెప్పియున్నారు “రా” అను ధాతునకు ఆదానము ఇ తీసుకొనుట అని అర్థము కనుక విషయములను, ఇందియములను, ఖూతములను తీసుకొనువారు “వంచరాః” అనగా మనుష్యులు “వంచరాన్ మనుష్యాన్ శార్యియత ఇతి పొంచరాత్రమ్” మనుష్యులను జన్మ - మరజ వరంవరలనుండి కాపాడునది పొంచరాత్రమని విశ్వమిత్రీ నంహాత చెన్నచున్నది 14 ఈ వ్యత్పత్తి లో నూతనమైన భావవ గోవరించుచున్నది

కృతయుగమనందు కేళవుడు, మొదటి రాత్రి అనంతునకు, రెండవ రాత్రి గరుడునకు, మూడవరాత్రి విష్ణుకైము “క”, నాల్గవ రాత్రి బ్రిహ్మకు అయిదవ రాత్రి రుద్మినకు ఈ కాప్త్రమును ఉపదేశించు ఉచే దీనికి “పొంచ రాత్ర”మని పేతేర్పడినదని విహగేంద్ర్య నంహాత వివరించుచున్నది 15 ఇందుటర్చిష్టో పొటు రుద్మిదుమ్మె || పారుచేరినారు

14 వంచెంద్రీయాణి విషయాః వంచభూతాని తద్గాణః ||

వంచ శబ్దాభిధియాని విద్యాంసోఽపొంచవజ్ఞిరే ||

“రా” ఇత్యయమః పొంత్రో ధాతురాదాన వాతకః ||

విషయేంద్రీయ భూతానామాణా శారక్షప వంచరాః ||

మనుష్యః పొలనాత్తే పొం వంచరాత్రీ మితి స్నేతమ్ ||

విశ్వ సం 2 3-5

15 ఆదో కృతయుగే పొంత్రే కేళవేన వ్రస్తాదితః ||

అనంతో గరుడశ్రేవ విష్ణుకైనః కపాలభృత్ ||

ప్రశ్న ఇత్యైవ వంతై తే కృష్ణంతి వృథగీరితమ్ ||

అనంతః ప్రథమే రాత్రే గరుడశ్రే ద్వితీయకే ||

తృతీయరాత్రే సేనేకశ్చపుర్ణి వేధసా కృత్కుం ||

రుద్మీః పంచమరాత్రే వ శ్రీద్రాశాప్తుం చృథక్ వృథక్ ||

Raghavan V The name Pancaratra

Journal of the American Oriental Society 85 [1965] p 75

పొంచర్లకూత్త వమ్ముషున పొంఱ్యును, యోగును, కైవును,
శీదును, పేడాంతము అసు తం లదు ఆక్కాశంద వమ్ముర్పును వలన
ప్రశాశుశరి రాత్రుల పరి అగ్గిపుస్తుని కథుక నై లదుకూత్తముల
తస్మీతస్మీశ వరమార్కంచమును తం కాత్రుము శ్యయుముగ కిప్పుల
కందించుచుస్తుదిగాన దినికి పొంచర్లకును పేరేర్చినదని కందిల్చు
శంహాక ప్రతిపాదనపును 18

ఒఱిచు రాత్రుమయిందు ఒవదేశించుటచే దినికి పొంచర్లకును
పేరు క్రీసటు అంశుము అంగికరించుడు ఆ రాత్రుమను ప్రశ్న
చాత్రుము, శచాత్రుము, ఇంగ్రెచాత్రుము, సాగరాత్రుము, బుంగారాత్రుము
అని చ్ఛాశ్చీరముగా భారద్వాజ శంహాక పేర్కునుచుస్తుది 19

కోదిక్కుర క్షేత్రముల గం ఈ పొంచర్లక కాత్రుమును ఒదు
చాత్రుంటి క్రీమస్సారయుంచి సుండి ఏప్పుడేషట కొండుటచే
దినికి పొంచర్లకును పేరు ఏర్పడినదని పుటుబోత్తును శంహాక
చెప్పుటన్నుడి 20

18 పొంఱ్యుం యోగం శథాకై వం పేడారస్త్యేత వంశకు ।

పొంఱ్యుంకే రాత్రుయ, కాంశి ఆక్కాశంద వమ్ముర్పాత్ ॥

పంధాని మీఎవ్వతే యోఽఃః శయ్యక శ్యయుమాశ్వతే ।

పరమాసంద విశేష ప్రించ్చుక రథమాత్యః ॥ ఆ నం 14 76-78

17 ప్రతమం ప్రమూలాత్తం తి ర్యాకీయం శకర్లకమ్ ।

కృతియ మిందు రాత్రంతు తపుద్దం శాగర్లకర్మ ॥

పంచు మ్మువీర్లతంతు వంచర్లక మిం న్నుతమ్ ॥

ఆ నం 2 12 13

18. ప్రార్థకోత ప్రతా దేవ ప్రశ్నుః శశచాత్రుయతమ్

చ శిః పంచరి వ్యర్థం పొంచర్లకూగమం శ్యయుత్ ॥

పంచం 1 ల.

ఆదే విధముగ పరమప్రశ్న శంఖత¹⁰ మార్గంచేయ శంఖత¹⁰
శాంత అర్థమిటాయివదినని

ఈ పొంచరాత్రము పురాణములు, ఖాగ్యముక్తము, మీమాంషి
కాత్మము, సాంబ్రము, యోగము లీటని శంగ్రహంది తోధించి
దగుటచే దినికి పీరెర్పడిందని ఈత్వవ శంగ్రహముందు తెచ్చుటింది
మరియు అగమము, భరతక్తము, కౌణక్తము, వైద్యక్తము,
కోరిక్కాత్మము అము లదు కాత్మముల కలయిక అగుటచే దినికి పొంచ
రాత్రమును శ్యావశోరమీర్పడిందని శూయ ఈత్వవ శంగ్రహము తెలియు
కియుటున్నది²¹

ఎవ్యా ల్రీడర్ [F O Schrader] అను పొక్కార్య విషువుకుటు
“రాత్ర” కష్టమునకు భూసనుని అర్థమరి అభూసను ఈ కాత్మములో
1 తక్కుము 2 ముక్కిప్రదము 3 త్రిప్రదము 4 యోగికము

10 శ్రీమాన్ బారాయంక్కారిః హరిః పరమపూర్వుః ।
శంఖరాత్రము కత్పర్వం ల్రమ్మతే జాతదత్త స్వయమ్ ॥
పత్ర నం 124

11 పొర్టకోలి ప్రమాజీత కరిం తర్వ విష్ణువా ।
రాత్రిః వందలిః సర్వం వంచరాత్రమతః స్వాతమ్ ॥
మా నం 122-23

12 పురాణం ఖాగ్యయ మీమాంషిం శభావ్యక్తాన్యాయాగతః ।
శంఖప్రశారం విశ్లేషం వంచరాత్రమిత శ్వేతమ్ ॥
అగమం భతం రెఱ్పం వైద్యం ఖైద్యం ఖ్యాతమీపవ ।
శంఖక్ష్మీతి శంయోగాత శంచరాత్ర మిత్రుతమ్ ॥

ఈ వైషయికము అని ఒదు విధములుగ ఉన్నదని వివరించెను 22
ఇద్ది భూషమును ఒదు విధములుగా తోధించుకాత్మము గనుక పొంచ
శాత్రమును వ్యవహరమేర్పడి యుండవచ్చును

పొంచరాత్ర శాత్రములోని ప్రయోగ గ్రగంథములలో కూడ ఈ
శాత్రోఽత్తుల్ని గూర్చిన ప్రస్తావన కలదు మహాత్మవ విధియందు
తీమున్నారాయణాలు అయిదురోళాలలో ! లక్ష్మీదేవికి 7 ఆదితేమనకు
ఈ గరుత్వంతును 4 ప్రశ్నాదేవునకు ఏ విష్ణుకేసునకు ఈ శాత్రము
నుపదేశించుట వలస దీనికి పొంచరాత్రమును ప్రసిద్ధి కలిగినదని
పేర్కొన్నాడినది 23

సంజీతలలోను ప్రయోగ గ్రగంథములలోను చెప్పబడిన పొంచ
రాత్ర శ్మృత్యుకుంతులను స్వాక్షర్యముగ నరిశీలించిన ఎదవ ఈ ప్రకింది
అథి పాయములు మనము నమర్దించ వచ్చుననిపంచుచున్నది—

ఇందుసుడు వ్యక్తంగ త్రుంప్యారాములు ఈ శాత్రమును
శక్కించు, అపోరాతమునఁడు సక్కిక్కుచురి ఉపదేశించుట ప్లనే

- 22 So it is indeed understood in the apocryphal Naradiya which says that the five kinds of Ratra = Knowledge are tattva muktiprada bhaktiprada Yaugika and Vaisayika that is to say that they are concerned respectively with 1 Ontology [cosmology] 2 Liberation 3 Devotion 4 Yoga and 5 the objects of sense Schrader F O Introduction to Pancaratra and Ahirbudhnya Samhita Adyar Library Madras p 27

- 23 తీశిం వశిశ్వర వద్వగర్ప
పీశిం ముఖ్యాన్ ప్రతి కోధయున్తమ్ ।
తీపొంచరాత్రాగమ శాత్రమూద్వం
విష్ణుం నదాషం శరణం ప్రవద్యే ॥ మ విశు ॥

దీనికి పేరు సిద్ధించినది కనుకనే “పంచభీ రాత్రితిః నిరూప్యాహో ఒసోశ్చ
దేశ ఇతి పొంచర్తాత్మే” అను ప్రసిద్ధమైన వ్యతప్తి ప్రచారము
లోనికి వచ్చినది

1114 పొంచర్తాత్త స్తుతం

ఇంతవరకు పొంచర్తాత్త శభ్దమును గూర్చి సంఖాతలలో గు
అభిపొయిములు వివరించటడినవి ఇప్పుడు శతవధ బ్రాహ్మణము
నందు పంచర్తాత్త శబ్దము ఎందుకు ప్రషస్తమైనదో పరిశీలింతము
శతవధ బ్రాహ్మణము²⁴ నందు “పంచర్తాత్త” మను యాగము చేయ
ఒడినట్లు సూచించబడినది ఇచ్చట పురుషనారాయణుడు ఈ యాగమును
అయిదురోజులు చేసి జీవులందరికంటెను ఎక్కువ ఫలిసి పొందెను ఇదే
బ్రాహ్మణమునందు ఇంకొక సందర్భమున ఎలుష నార యణుడు శరిర
త్వాగము చేయగా డారివ లసప్రవరంబా విర్మావము జరిగినట్లున్నది²⁵
ఐదురోజులు జరుగు ఈ యజ్ఞప్రతువులోని కర్మకాండ ప్రకమమిట్లున్నది-
మొరటి రోజున అగ్నిష్టోమయాగం, దెండవ రోజున శక్త్యయాగం,
మూడవరోజున అతిరాతి యాగం, నాల్గవరోజు శక్త్యయాగం, ఐదవ
రోజు అగ్నిష్టోమయాగం కచుననే ఈ యాగమునకు పంచర్తాత్తమును
పేరు వచ్చినది దీనినే పుచుషమేధమని కూడ చెప్పుదురు పుటుముడు
చరావర జీపులను తన అధినమందుంచుకొనదలచి ఈ యాగము
చేపెకని “హరిస్వామి” తెల్పేను ఈ యాగము చేసినందువలననే
అతడు నారాయణుడాయేను కాని వంచర్తాత్తమును స్తుతయాగమునకు
పొంచర్తాత్త శాస్త్రమునకు శబ్దసారూప్యము ఉప్ప ఇతరసంబంధమేదియు
కనబడుటలేదు

24 న ఏతం పురుషమేధం పంచర్తాత్తం యజ్ఞప్రతువువక్ష్యత్

క బ్రా 18 B I J

25 అందులోవే, 12841

112 పొంచర్క శాత్రుము - కట్టప్రి - విచారములు

ఇంతకు పూర్వము పొంచర్క శస్త్రార్ద్రమును నిరూపించు నందర్శమున ఈ కాస్త్రోప్తుప్రి వంటంధిందిన కొన్ని అంశములను ఉడ పీర్క్కాందిని ఈ ప్రకరణమున పొంచర్కశాత్రుము ఎవ్వాడు ఎట్లు నిర్వహించి, కాలక్రమమేక ఎట్లు అర్థివ్వద్దిపెందినదో నంగ్రముగా నిరూపించిను

పొంచర్క శాత్రుమునకు నంటంధింది ముఖులు అందుబాటులో ఉన్న నంషి శేకర చాట్యమును పరిశీలించినటో ఈ శాత్రుము ఎక్కువు ఎట్లు ఉత్సవు మైశదు విషయము అంతంగ్స్తముగా లోభ నయిలికు పొంచర్క వంషాకంయందు కాస్త్రోప్తుప్రి గూర్చి ప్రతిపాదించ దిన అంశములను అంతరిక సొక్కేములుగను, ఇతర చాట్యమునకుండు ఉచితభ్రం చూసములగు కొన్ని అంశములను బాహ్య సొక్కేములుగను పెరిగ్రసించి ఈ శాత్రుపు పుట్టుకు గూర్చి విధానించవలిను

కాస్త్రోప్తుప్రి గూర్చి చూమర్చుచేందచో ప్రధానముగ ముఖు రెండుసిచ్ఛాంకములు కషణికులవ్వుని అందు మెఱిదిది - భారతీయుల నంప్రధాయ వాదము రెండవది పొంపుక్కల నష్ట వాదము

విష్ణువులయ విర్మాణమును, ప్రవాస్తుము, విత్క్షేపైమిత్తికాది ఉత్సవ విజిభములము, ప్రశప్తి త్వరూపములు, పురుషార్థసాధనమును, ముఖులు ఉచితేందు శాత్రుము త్రీపొంచర్కము సొంప్రధాయికుల నాదముల మమింది నంపార విడుపలయమున దగులూగ్రాని నిరంతర దూఢానో ర్ముగ్గుమానములగు చీపుల ముద్దరించుకుండు నిరవధిక క్షుమింపరంగు దగు త్రీమహారామములయ ఆయము అపోరాక్రమములలో నిశ్శాసన పొయిని యాగు త్రీచేంరి, త్వనాథి కముల నంషాతుడుగు ప్రమ్మాదేషుకుండు,

నిరంతర శయ్యా కై ఒకర్య పరుడగు ఆదిజేషునకు, సంతతహామాన భూతుడు సర్వవేదమయుడగు గరుత్వంతునకు, సర్వపైన్యాధ్యాధ్యాధుడగు విష్ణుకైషేషునకు ఈ శాస్త్రమును “ఎకాయన వేద” మను పేర మన దేశించెను? 26 అయిదు అహోరాత్రములలో ఈవదేశింపబడినదగుటచే ఏకాయనప్రతికి కాలక్రమేణ పొంచరాత్రమును సంజ్ఞ ఏర్పడినది 27

జీషులకు మోష్టమును కలిగించుటకు ఈ శాస్త్రమైక్కడి సరియైన మాగ్దముగాన దీనికి ఏకాయన మనుపేరు స్థార్థకమైనది ఈ శాస్త్రము ప్రశారంభమున కేవలము మోష్టోపాయమును మాత్రమే ప్రతిపాదించిన దను అంశమును మనము గుర్తించుకొనవలెను

నారాయణ ముఖోద్దమతత్వ సామ్యముచే దీనివలె వేదమునకు, వేదమువలె దీనికిని స్వయతః పొర్చమాణ్యము లద్దమగుచున్నది తీ యూమునాచాచ్యులు ప్రతిష్ఠ నిరసన పురస్పరముగ దీని వై దికశను పొర్చమాణ్యమును ఆగమ పొర్చమాణ్యమున విస్తరముగ నిరూపంచి యున్నారు 28 శతవధి బ్రాహ్మణుడము వంచరాత్రీమును పేరుగల పురుష మేధమైన యజ్ఞక్రతువును పేరొక్కమన్నది 29

ఇది పొంచరాత్రీ శాస్త్రోత్పత్తిని గూర్చి ఎత్కువగా వివరించణియినను, పురుషునకు నారాయణునకు గల సంబంధమును తెలియజేయు అయిదు రాశ్యీల క్రీతువని స్ఫుర్పమగుచున్నది

26 మి 11

27 “వంచభీ రాత్రిభిః నిర్యాయికోఽన్యోవదేశ ఇతి పొంచ రాత్రమ్”
జ సం ప్రస్తావన కృష్ణమాచార్య ఎంఱార్ పు 48

28 ఆ పొర్చ పు 31 1 12

29 న వితం పరుషమేధం వంచరాత్రిం

యజ్ఞక్రీతు మంక్యుత్

శ. ప్రశా 1 1 63

॥ २ ॥ ఏకాయన వేదము :

ఈ కాత్రము ఏకాయన వేదమునుండి విర్పణినది వై దిక్
పాష్టయమున ఛాండోగోవనిషత్తు బుగాదివేదములతోకూడా 'కాయన
వేదమును నారదుడు అధ్యయనముచేసినట్లు తెలియజేయుచున్నది ३०

నారదుడు ఇతర విద్యలతో ఏకాయన వేదమును కూడ అధ్య
యనముచేసినట్లు చెప్పాటవలన ఇది వేదములతో సమాన ప్రతిష్ఠ
గలదనియు, పురాతనమైనదనియు, అప్పటికి వేద విద్యారంగమున
ఏకాయన వేదాధ్యయనము ప్రశాంతమనియు ఊహాంచుటకు పీటగు
చున్నది

ఇతిహాస పురాణములను వరిశీలించినచో రామాయణమునందు ३१
మహాభారతమునందును ३२ పొంచరాత్ర ప్రశంస కనబడుచున్నది

३० బుగ్గేదం భగవోఽధైయి యజ్ఞేదం సామవేద మథర్వణం
చక్ర మిత్రహన పురాణం వంచమం వేదాసాం వేదం ఎత్త్యం
రాణం దైవం సిథిం వాకోవాక్య మేకాయనం ఇతి

థాం * 712

३१ పురాణైత్త్యవ వేదై శ్చ వంచరాత్రైస్తదైవ చ ।
ధ్యయన్తి యోగిసో సిత్యం క్రతుభిశ్చ యజన్తితమ్ ॥

జ నం ప్రస్తావన పు ३४

३२ ఇదం శత పంప్రాణి భారతాధ్యన విష్టరాత్ ।
ఆవిధ్యమతి మంథానం దథోఽమృతమివోద్యతమ్ ॥
నవనీతం యథా దథోఽస్త్యవదాం క్రూహృతోయథా ।
అరణ్యకం చ వేదేత్యః షిష్టధీత్యోయథామృతమ్ ॥

మథా 12 331 2-3

పొంచరాత్ర శాస్త్రము ఏకాయన వేదముయొక్క చరిణామ మేం గనుక వేదమువలె అహారుషీయము శ్రీమన్మారాయణ ముఖకమల విని గ్రతము శ్రీమన్మారాయణుడు సౌక్షమ్యత్తుగ ఈ శాస్త్రమును మొట్ట మొదట నాతదునకు ఈవదేశించెనని మహాభారతము తెలియజేయుచున్నది 33 తరువాత నారదుడు విగత మహార్థులకు తరిగి ఈవదేశించి ఈ శాస్త్రమునకు నాంది పరిశేషు శ్రీమద్వాగవతము నందు కఎల దేవహాతి సంవాదమున సౌత్త్వతతంత్రము పేర్కొనబడినది శ్రీమద్వాగవత వ్యాఖ్యానము శ్రీధరీయము సౌత్త్వతమవగా పొంచరాత్రశాస్త్రమని వ్యాఖ్యానించినది 34

దీనినిఒట్టి పొంచరాత్రశాస్త్రము ఉత్సాస పురాణకాలమునకే ప్రవస్త్ర మైనదని తెలియుచున్నది స్వాయంభువ మనువు ఈ శాస్త్రమునుండి ధర్మములను ప్రవర్తింపజేయునని, ఇతర ధర్మశాస్త్రములకు ఇది నిదాన మగునని మహాభారత కథనము కనుక ధర్మశాస్త్రోత్పత్తికి పూర్వమే పొంచరాత్ర శాస్త్రమున్నట్లు ఆర్థమగుచున్నది వరాహది పురాణము

33 ఇదం మహాపనిషదం వశ్వర్యేద పమన్మితమ్ ।

సౌంఖ్యయోగ కృతంతేన పంచరాత్రాను శబ్దితమ్ ॥

నారాయణ ముఖోద్గీతం నారదోఽ క్రావయత్పునః ।

బ్రహ్మణస్నాదసే తాత యథాదృష్టం యథాప్రతమ్ ॥

మా 12 326 100-101

34 తంత్రం స్వాత్త్వత మాచష్ట లై వ్యుర్వుం కర్మణాం యతః ।

శ్రీ భా వాపిళ్ళ రామస్వామి శాస్త్ర అంద సన్న,

137 మద్రాసు 1841

అను పాంచరాత్ర రాత్రముటు పీర్క్కానిపట్లు తెలియుచున్నది 35

ఉత్సాహం (గ్రే 4 10వ శాఖలు) తన న్నండ వ్రద్దివికలి⁴
ప్రశ్నావింరితం - పాంచరాత్ర ప్రతి 36 పాంచరాత్రోచిషిషధ్యాక్షములు³⁷
ఏయాక చేద రాత్రయముటు వరామర్యింపుటున్నవి అల్లి అతటు
న్నండవ్రద్దివికలో పీర్క్కానిప కొన్నివాక్యముల కైలిపి ప్రమేయముటు

35 చేరేక వంచరాత్రేం శర్ణుయుక్తిన వ ద్వితాః ।

ప్రాపోణిషం సాస్యభా ప్రాపోణి కద్ద లత్తశతై రాః ।

వంచరాత్రం సహప్రాణం యదికశ్వాష్టోషాష్టి ।

శర్ణుష్టయే శ మద్మతోయదికశ్చిర్పువిష్టః ।

శస్య వేదాః వంచరాత్రం నిత్యం హృది వసిష్టః ।

యదిదం వంచరాత్రం యే రాత్రుం పరమదుల్లభమ్ ।

శద్వాప్త చేశ్యకే శర్ణుం ముత్ప్రసాదాన్న సంశయః ।

॥ నం ప్రశ్నాపన పు 38-39

36 పాంచరాత్ర ప్రతిశాపని — “యద్వకోన్పాపేన

ప్రాపాద మారుపొత్తి వ్యవేన వా వదిం

శేరే తద్వాణ్ణైర్యా పూ భగవాన్

శాప్తాపతగత్తవ్యః ”

శ్శం ప్ర ము

37 పాంచరాత్రోచిషిషధిత — “ క్షాతావ

శైయుంత వక్తావ వాయ్యం వ

భేత్త వ భేష్యం వ

అందులోనే, పు 40

పరిశీలించినచో అవియును ఏకాయన శాఖకు సంబంధించినవిగనే తోచు
చున్నవి ३४ ఉత్సాహము ఇతర నందర్ఘములందు పొంచరాత్ర నంషా
తలను పేర్చతో చెప్పి ఈనందర్ఘమున కేవలము పొంచరాత్రము
నందని చెప్పుటవలన ఈవాక్యములు ఏకాయన పేదములోనీరని
ఆహంచుటకు ఆషాశ మేర్పుడు చున్నది

ఉత్సాహములని ఉదాహరణ అన్నింటినీ ఒకచోటుచేర్చి చూచినచో
1 పొంచరాత్ర క్రతి 2 పొంచరాతోర్చి వసివత్తి 3 పొంచరాత్రసంహిత
అను మూడుదశలు అతనికి తెలియునని, కీర్తి శ 10 వ శతాబ్దమునాటికి
ఇప్పుడు దొరకుచున్న నంషాతలు మూత్రము గాక పొంచరాత్ర క్రతి
పొంచరాతోర్చి చనిపుత్తి అనునవి తూడ లభ్యమైనవని ఈవాంచుటకు వీల
గుచున్నది ఇట్లు పొంచరాత్ర నంహితల కంటి భిన్నమైన భారతీయ
వాఙ్మయమున ఈ శాస్త్రాత్మాత్మిర్మి గూర్చిన ఆభిప్రాయములు బొఫ్ఫ్యూ
సాక్ష్యములుగా మనకు ఉపయోగ వయచున్నవి

38 యదాథక్కుని సర్వభూతాని వక్ష్యతి, ఆత్మానం చ
తేషు, మృతక్తి వ తేభ్యః తదా మృతోర్ముఖ్యతే జన్మతశ్చ
స్పృం ప్ర పు 28

- న తత్కాదితోయ్ భాతి పు 35
- ప్రతిభోదోషః స్వభావజస్తాస్తాసో వికల్పాంకః రాజుసః పు. 8
- యూవత్తైసైవ దేహేన వశిభవతి భగవద్యుతశ్చదా
సర్వతోభవతి సర్వదర్శః సర్వేశ్వరః సర్వశక్తిః పు 8
- కద్యభాగ్యిర్మామ కస్యుంశైష్టోహేణ నాస్త్రశిక్షంచిదుపొదత్తై
తేన ధక్ష్యమీతి స్వయం దహం ఏవమయమాత్మా-
- ఇనుపొదాయ భ్రాతామసొదాయకారీ స్వాత్మానైవ సర్వకరః

పొంవరాత్ర సంవాతలను వరిశీలించనచో శాస్త్రోత్పత్తిసిగ్గార్చి
అనేక విధములగు ఆభిప్రాయములు కనబడు చున్నవి సంగ్రహముగ
కొన్నింటిని మాత్రమిషట వరామర్పింతము

రత్నప్రతయమను ప్రవేషించి సాత్మ్రత, శ్రీమత్తర, -ఇయాఖ్య
సంవాతల అభిప్రాయము లిట్లున్నవి—

సాత్మ్రతసంవాతలో భగవాన్ వాసుదేవుడు సంకర్ణణనకు
శ్రీకాయుగమన తఃశాస్త్రము నువదేశించినట్లు చెప్పబడినది శ్రీవాసు
దేవుడు కొపచెము ఎఱ్లబడగా ఇట్లు రూప విపర్యయమునట్కారణమేమని
సంకర్ణు దాయనను ప్రశ్నించెను దానికి భగవాముడు “ఇది సత్య
గుణముతో జీవులున్న కాలము కాదు రజోగుణముతో జీవులు రగిలి
భోవుచున్న కాలము వారి రజోగుణమును సేను తీసికొని భరించు
చుక్కాను కముక ఎఱ్లగా కనబడుచుక్కాను” అనెను ఆయినచో
రజోగుణు నశించుటకు మూర్ఖమేమి? యని సంకర్ణుడడిగిన
ప్రశ్నకు వాసుదేవుడు ఇట్లు సమాధానము నిచ్చెను వర వ్యుహ, విభవ
రూపములను ఎవరు ఆరాధించుచురో వారికి “రాగము దూరముగా—
నుండును” ఆ ఆరాధనా ప్రకారమును వాసుదేవుడు సంకర్ణునకు
ఉపాయించుటగా, దానిని సారదుడు బుసులకు తెలియజేసినట్లుకంటే శాస్త్రో
త్పత్తి వర్ణించ బడినది 39

పురాణికేకుకే పొర్పులై త్రైతాఖ్య చూచుటి యుగే॥

ఈషదారక్తతాం యూతే జగద్గాతరి చాచుతే।

ఆహా సంకర్ణో విష్టుం జ్ఞాత్మా వినయవాసు॥

కిమిదం దేవ వశ్వమి తనరూప విపర్యయమే।

ప్రహస్యోవావ భగవాన్నేమ గంభీరయాగిరా॥

నాయఁ వకలో యతాసీక్షుత్వోత్స్వక బహులో జనః॥

అధ్య రాగవరో శోకస్తద్వారత్తం ధారయామ్యహమ్॥

కాలస్వ్యభావః కేన కర్మణా రాగ తఃదృకః॥

నాణ్ణదయతి శోకానాం త్యద్వ్యక్తానాం లించిషతః॥

శ్రీవిధేన ప్రికారేణ వదమం బ్రిహ్మ శాశ్వతమ్॥

ఆరాధయ న్ని యే తేషాం రాగిత్తతి దూరతః॥

రత్నత్రియము నందు రెండవదైన శోష్ణరసంహితలో ఈ శాస్త్రీత్వత్తిని గూర్చిన విచారము లేనే లేదు కానీ అగవాన్ తీము న్నారాయణాడు శోష్ణరునకు ఈ శాస్త్రము నువదేశించి నట్లు పారిద్దరి సంభాషణ రూపముగ ఈ సంహాత ఏర్పడినట్లు కనబడుచున్నది శోష్ణరుడు కమలోదృష్టపడి నంఖోధనల ద్వారాతెలియుచున్నది 40

పొంచరాత్ర శాస్త్రీత్వత్తిని గూర్చి రత్న ప్రతయమునందు మూడ వదైన జయాఖ్య సంహాత ఇట్లు ప్రతిపాదించుచున్నది—

కాండిల్య మహాద్వా ప్రథమాధ్యయమున ఈ శాస్త్రీత్వత్తి నిఃట్లు వివరించెను—“బ్రహ్మగర్వమగు ఈ శాస్త్రమును తీమహా విష్ణువు మొదట నారదునకు ఉపదేశించెను”⁴¹ అత రహస్యమైన ఈ శాస్త్రము చాలాకాలము గోవ్యముగనేయున్నది కాద్రిరోజూలకుభిఅంతర్ధానమును పొందినది తరిగి తీమహావిష్ణువు తన అంశతో జన్మించిన మునికి దీనిని బదర్యశ్రీమము నందు ఉపదేశించినాడు 42

ఇంకను శాగడిల్యాదు ఇట్లు చెప్పుచున్నాడు “పూర్వము సంశార శారకమగు ఈ ధర్మమును నారదుని వలన నేను ఉపదేశము నంది నాను శత్రువు జ్ఞానరూపము, ధర్మర్థ కామ మోక్ష ప్రవదము అగు

⁴⁰ తత్త్వానేక ప్రికారాణ స్తోనాని కమలోదృష్టవః

శో సం ३ २

⁴¹ శృంగారాధ్యం నంయతాస్పర్యే విష్ణురద్విత తేజసః సారథూతమిదం శాస్త్రం జ్ఞానసేవ సిషదం మహత్తీ॥
రహస్యమువ్రకాశ్యం చ బ్రహ్మగర్వంవ శాశ్వతమ్॥
అను గ్రీవార్థం చ పురా కథితం నారదస్య తత్తీ॥

ఇ సం १ ४० ४१

⁴² జ.స.ఒ 1-43-47.

అంత్రమండల మీతు ఉనదిశండు ఉన్నాను” 43

అణ్ణి రక్కచ్ఛయము కుండి విర్వాతిన ఈశ్వర-పొరణేశ్వర
పొద్దుసంహిత తథా ఆస్త్రోత్తత్తుత్తీరి గూర్చినమిచెప్పుటదినదను అంశముతో
ఆం దందర్పుషుదు విఱారించుకు ఉండమం—

ఈశ్వరసంహిత తథా బ్రహ్మాధ్యయమున ఆస్త్రోత్తత్తు తరఙబుంచు
గూర్చి ఎంతో విశ్వంముగ వర్ణించ లభించ లభించ—

పరసాధాయకాశమునువన తపస్సు నిఖారున్న సారాయి జువకు
మహార్థుల ఎంతో కాలము సేవకు చేంది అ సేవకులు మెదిన్నిక సారా
యములి అణ్ణిశము ప్రోకరము సారములు వాంకి సోత్తుతాంత్రమును
ఉనదిశంచెసు 44

మోక్షప్రాత్తి ఇంకొక మూర్ఖములిదు గసుక దినికి విచారయు
మరి సీరెండ్ దినిది సేవకుత్తునుటు తథా విచారయు సేవకులు మూర్ఖము
చందిది పరమామృతుయగు పరమాసుదేవులే ముఖ్యాశ్రయముగా శ్రాద్ధ
“ఒం” మొతలగ్గు దివ్య శుంగ్రములకోసు పరమామృతుప్రతిష్ఠాదకములగ

- 43 త య్యోర్జుధ్వం శుస్తిశ్శోష్ణా భర్యం నంసిరతారకమో
యూద్ధప్రాప్తం ముయ్యామృత్వం పదమస్తాప్న సారధాత్క ॥
అందులోనే, I 48 49

44. అథ సారాయిలో దేహముము మునిషుంగదమ్ ।
ముఖమయో భూషిత కిష్టచి ప్రిమ్మయూహా మార్మా పదమ్ ।
విశేషింపింత్రవరం కాంతుము వదేషుంక్యముర్దునో అం తథ, 1.5.

అన్యమంతములకోను కూడినది ఈ శాస్త్రము 45

ఈది ప్రకృతి వేదము వాసుదేవుని మాత్రము తెలియుచేయు ఈ ఏకాయనవేదమును కృత ప్రతీశాధియుగముల యుందు భగవానుడే ప్రవర్తించజేయుచున్నాడు ఇతర వేదములన్నియు వికారవేదములు అవి మిగత దేవతలను మనకు గోచరింపజేయుచున్నవి 46

వేద మహావృక్షమునకు ఏకాయనవేదము మూలమువంటి బుగాది వేదములునాటగు దానికి కణపులవంటివి యోగులు దానికిశాఖలవంటివారు జగన్మాలభూతుడగు వాసుదేవుని ప్రతిపాదించు ఉచే దీనికి మూలవేదము అము సంజ్ఞ విర్పుదినది 47

కృతయుగమున ఇది భూగవత ధర్మముగా నున్నది ప్రతీశాయుగమున మానవులు అనేక కోరికలతో చ్ఛామిక్రయూషులై ఈ సనాతనధర్మమును వదలివేసినారు కనుక ఈ ఏకాయనవేదము అంతమాను

- 45 కృణధ్వం మునయస్సర్వే వేదమేకాయనాభిధవ్
మోక్షయునాయవై పథా వితదన్యో న పిద్యతే ।
తస్మాదేకాయనం నాము ప్రవవదన్తి మనీషిణః ॥
- మూల భూతస్తు మహాతో వేదవృక్షస్య యో మహాతో
స్తద్వహ్ని వాసుదేవాఖ్య పరతత్త్వక సంక్రయమ్ ॥
- దిచ్ఛేఠర్వలాదిక్రిర్మణైః సొక్షాత్తప్రత్పత్తి పొదుకైః ।
అలంకృత మసందిగ్న మివిద్య తమిరావహమ్యః ఈ పం 1 18-21
- 46 ఏవప్రకృతి ధర్మాశ్రో వాసుదేవైక గోచరః ॥
ప్రవర్త్తతే కృతయుగే తతస్మైతాయుగాదిము ।
వికార వేదాస్పర్యాత దేవతాంతర గోచరః ॥ ఈ పం 1 22 23
- 47 మహాతో వేదవృక్షస్య మూలభూతో మహానయమ్ ।
స్మాన్సభూతా బుగాద్యస్తే శాశ్వాభూతాక్రు యోగినః ॥
జగన్మాలస్య వేదస్య వామదేవస్య ముఖ్యతః ।
ప్రతిపాదకా సిద్ధా మూలవేదాఖ్యతా ద్విజః ॥

మైన్ని పూర్వము నేను (నారదుడు) శ్యేతద్వీషమున ఈ ఎకాయన వేదమును అధ్యయనము చేసాను 48

సనుడు, సనత్సూజాతుడు సనతుడు, సనందనుడు సనత్సూమారుడు, కపిలుడు, సనాతనుడను ఏడుగురు ఈధర్మరూమునకు ఆచార్యులు ప్రవర్తకులు కూడ మరిచి అత్రి అంగిరసుడు పులస్త్యుడు, పులహుడు క్రతువు వశిష్ఠుడు చిత్రతగ్భిండి అను ఎనిమిది పాంది మహార్షులు స్వాయంభువ మనువు, జగత్కుతి యైన శ్రీమన్నారాయణుని ఆరాధించ ఆయన సన్నిధితో వేయి దివ్య సూవత్సరములపొటు ఈ మూలప్రతిని అధ్యయనము చేసారి తయారత ఆ ఎనిమిదిమంది ఒహర్షులు లక్ష్మీక పరిమితమగు మూలవేదమును, స్వాత్మాది దివ్యకాత్మములను ఆదరముతో నిరిక్షించి తంత్రమను శాస్త్రమును ప్రవర్తింపజేసారి ఇట్లిమూలప్రతినిసి విశేషములను దృష్టిలో నిదుకొని మన్మాదులు ధర్మశాస్త్రములను ప్రవర్తింపజేయుదురు 49

48 ఈ సం 1 26-8

- 49 సనస్సనత్సూజాతశ్చ సనకశ్చ సనందనః ॥
 సనత్సూమారః కపలస్సిప్రమశ్చ సనాతనః ।
 ఏతే ఏకాన్ని ధర్మస్య ఆచార్యుశ్చ ప్రవర్తకః ॥
 మరిచిరత్యాంగిరసి పులస్త్యః పులహః క్రతుః ।
 వశిష్ఠక్ష్వమహాతేజా ఏతే చీత శిఖిందినః ॥
 మనుః స్వాయంభువశ్చాప సమార ధ్య జగత్కుతమ్ ।
 మహాతా తపసా వైవ దేవం వారాయణం ప్రథమ్ ॥
 దివ్యం వర్ష సహస్రిం త తదస్త సమధిత్య చ ।
 మూలప్రతితిం యథావచ్చ బుధయోఽధ్యాలశాస్త్ర తే ॥
 తతస్మే బుధయన్యాస్తి లోకానాంవాత కామ్యయా ।
 లోకానాం తతసాహస్రేణిః మూలవేదం నిరిక్ష్య చ ॥
 తథా దివ్యాని శాస్త్రాది సాత్మతాదీని చాచదరణతి ।
 నిరిక్ష్యన్యతు తంత్రాఖ్యం శాస్త్రం విదధిరే ద్వ్యజాః ॥
 ఎవం మూలప్రతితేరథాన్ జ్ఞాత్యా మన్మాదయోఽప చ ।
 ధర్మకాస్త్రాంజ్యనేకాని కరిష్యత్తి యథాయథమ్ ॥

ఈ సం 1 19-26

పూర్వము తోడా (శా) ప్రదిత్తిన శాందిల్యమహార్ణి కొన్నిపేల
సంవత్సరములు తపస్సుచేసి ద్వాపరయుగాంతమున కలియుగ
ప్రారంభమున సంక్రమణి మండి సీక్షాత్మగ ఏకయనవేదమును
బొంది లోకహాతము కొఱకు, సుమంతు జై మిని, భృగు, బోహగాయన,
చ్యాంక్యాయనులకు దీనిని అధ్యాపనము చేసెను 50

పొష్టారసంహాత ఆధారముగా నేర్పడిన పొరమేళ్యరపంహాతలో
శాస్త్రీత్వత్తి ఈ విధానుగ వార్షింపబడినది —

సనతుడను మహార్ణి వంద సంవత్సరములు తపస్సుచేసి కూడా
పరచాత్ము సందర్శనము కొక దఃఖించెను అట్లు దుఃఖితుడైన సనతు
నకు భగవాన్ వాసుదేవుడు అద్యత్వాదై ఇట్లు ఆదేశము నొసంగెను 51
“శాందిల్య మహార్ణి ఫోగ మోషపలప్రదమైన దివ్యమంత్రకీర్యా పీత
మైన పొంచరాత్రిశాస్త్రమును అధ్యయనము చేసినాడు సొత్వత
పొష్టార - జయాభ్యాలను సంహాతలను గూడ ఇతడు తెలిసికొనినాడు
కనుక సీవాతని ఆశ్రమమునకు వెళ్లినచో ఆతడు సీకు భాగవత
ధర్మమును తెలియజేయును 52

50 ఈ సం 1 38 41

51 పొర సం 1 6 10

52 ఎవం సకలశాస్త్రజ్ఞః శాందిల్యః వరమో గురుః ।
ఆస్త్రీఽష్ట్రేః పరివృతః స్వాః శమే ప్రమనాశనే॥
పొంచకాల్యం వరం యజ్ఞం ఉర్వాః సర్వదా వశి ॥
సతే వక్ష్యతి ధర్మజ్ఞో ధర్మం భాగవతం ముసీన్ ॥
తమాశ్రయస్వ భద్రంతే భగవద్ జ్ఞానసిద్ధయే ॥
ఇత్యక్త్వాన్తమితా వాణి వాసుదేవ నమీరితా ॥

పొర సం 1 20-22

భగవంతుని ఆజ్ఞను శేరసోవహంచి ననతుడు హిమూలయము
లోని శాండిల్యాశ్రమముతునకు చేరెను శాండిల్యదు ననతుని విషయము
నకు మొచ్చి ఆయనకు వేద వృక్షమునకు మూలము వరపాశుదేవ
వరంపూ ప్రతిపాదకము బలాది దివ్యమంత్రీ నముపేతను అగు
ఎకాయన వేదమును భోధించెను ॥3

ఆటు తరువాత ఈ శాస్త్రోత్పత్తిని, స్వరూపమును గూర్చి
శాండిల్యదిఱ్చు వివరించెను —

కృతయుగమునందు ఓ ధర్మము “గిరాతీ కర్మ” (సింఘమ
కర్మ) అను పేరుగలదై యోగము యోగధర్మము, శాశ్వతము అను
విథాగముఅతో ప్రవర్తింపజీయబడినది తేర్వితాయుగమున ద్వావర
యుగమున దీని వ్యాచారము తగ్గినది తడువాత అనంతచేష్టుడైన
అనిరుద్ధనిచే ఏర్పడిన విశ్వస్తుష్టి వరణామమున— ప్రథముడు మానస
భప్తైన బ్రహ్మ రెండవవాడు ఉఠుపటప్తైన బ్రహ్మ మూడవవాడు
వాచికస్తుష్టియైనబ్రహ్మ నాగ్లవవాడు కోత్తుర్సృష్టియైన ఒఱిహ్మ ఐదవ
వాడు వాసిక్రమస్తుష్టియైన బ్రహ్మ ఆరవవాడు అండతప్తైన బ్రహ్మ

॥3 ఆదిష్టోఽహం భగవత్ భవదర్థం తపోనిథి ।

ఇత్యక్త్వాఽధ్యాపయామాన వేదమేతాయనాభిధమ్ ॥

మూల భూతస్తు మహతో వేదవృక్షస్త్య యో మహాన్ ॥

పద్మిహ్మ వాసుదేవాఖ్య వరతత్త్వక నంశయమ్ ॥

దివైర్వలాదికై ర్మాణైః సింఘత్తైత్పతి పాదకై ॥

అంంక్తత మహందిగ్ం మచిద్యతమిరాపహమ్ ॥

అధ్యాయ నంఃగాదాశ్మ స్వరూపం చ సమాగతమ్ ॥

ఎడవవాడు పద్మఫలవదైన బ్రహ్మగా ఎర్పిణారు 54

బ్రహ్మచేత మునిక్రషేష్టులచేత, సుప్రద్మాదులచేత, వాంథిల్యమహ్యలచేత రాజర్షులచేత సత్తమమైన పద్మజన్మష్టులో ప్రథమమగు ఆం ప్రకృతి ధర్మము భగవాసునిను ఉడి అధ్యయనము చేయటినది తరువాత వివస్వంతుడు అటుతరువాత పనువు ఇక్ష్వాకువు తం ధర్మము అధ్యయనము చేసారి తరువాత ఇక్ష్వాకు మహోరాజు దినిని లోకమున ప్రపచనపథమున పెట్టినాడు 55

జయాద్యప్రతిపాదకమగు పొద్మసంఖాతలో శాస్త్రీత్వత్తి నిగుర్చి అటు పెర్చానబడినది

- 54 ఎష కార్తయుగో ధర్మై నిరాతీ కర్మసంజ్ఞితః ॥
యోగాఫోయోగ ధర్మాల్యః శాస్త్రీఖయశ్చ సమాగమ ।
ప్రవర్త్యతే భగవత్ ప్రవధమే ప్రథమ యుగే ॥
యుగేషు మందసంచార ఇతరేష్యుతరేష్యుః ।
అనంతచేష్టాదధ్యక్ష దనిరుద్ధాత్ సనాతనాత్ ॥
బ్రహ్మాణోమాససం జన్మ ప్రథమం చాటుపం స్నేతమ్ ।
దివ్యతియం వాచికం చాన్యచ్ఛవుత్థం క్రోత్రసంభవమ్ ॥
నానక్యమపరం చావ్య దండఱం పద్మజం తథా ।
- పార నం 1 35-39,
- 55 వితేష్యుః చ సర్వేషు సాంక్షేద్మగవతో విథోః ॥
బ్రహ్మాణు మునిముఖైతశ్చ సుప్రద్మాధ్యైర్మహర్షిః ।
వాంథిల్యముతై శాపైతైః క్రమాద్రాజర్షిస్తుధా ॥
విష ప్రవకృతి ధర్మాల్యః ప్రపాథితః ప్రథమోద్యుజి ।
సత్తమే పద్మజే సగే ప్రాప్తి భగవతస్తథా ॥
వివస్వతాతతః ప్రాప్తి మమసేష్యుకుచాతతః ।
ఇక్ష్వాకురా చ శ్రుతోవ్యాప్త్య లోకసప్తతఃః పార నం 1 39-42,

కైవల్య ప్రావక్షాత్మమును గూర్చి బుమలు కణ్ణుని వ్రస్తించి నపుడు కణ్ణుడు సంవర్తని నుండి శాము అధ్యయనము చేసిన తః సొత్త్వత్శాత్మమును గూర్చి “వరంచెను సంవర్తుడు మోత్తోపాయ శాత్మమును ఉపదేశించుని బ్రహ్మను కోరగా, అతడు—“కఎలులు నేనిదివరకే ఉపదేశించినాను కఎలుదివ్యదు పాత్మాతలోకము ను నున్నాడు అయినవద్ద తెలిలకొమ్మని చెప్పేను నాగపూర్తితమగు పాత్మాతలోకమునకు సంవర్తుడు పెళ్ళి కపి అనట తన కోరికను తెలియి జీయా కపిలుడు నాగరాకైన పద్మని “గీవు నానుండి అధ్యయినము చేసిన శాత్మమును ఈ సంవర్తునకుపదేశించుమని” అదే ఓంచెను ॥

అప్యాదు పద్ముడిట్లు వలికెను “ఈ శాత్మమును కేశవునిమండి బ్రహ్మ కోదిన్నర గ్రగంథసంఖ్యతో తెలిసికొనెను బ్రహ్మ కఎలుగికి ఐదు లక్షల గ్రగంథములలో దారిని ఉపదేశించెను కఎలుడు పద్మునకు ఒక లక్షగ్రగంథములుగాల తః సంఖాతను ఉపదేశించెను పద్ముడు నాకు ఈ పంపాతను ఎనుబదివేల క్లోకము లనో బోధించెను” పద్ముడు తః సంపాతను సంవర్తున కుపదేశించుటవలసి దీనికి పాద్మసంఖాత అని ఔరిధ్రదివది ॥

56 పా పం I 1-30

- 57 ఈ కైన రపితేనై వం పద్మాశ్మేషన మహాత్మునా ।
ఉదితం యన్నుహాస్మాత్తుం తత్పర్వం ప్రభువీ మేతే ॥
సార్థకోటి ప్రమాణేన బ్రహ్మాణ కేశవాచ్ఛ్రీకమ్ ।
కపిలాయు దదో బ్రహ్మ లజ్జాం పంచకం పునః ॥
కఎలోభి వ పద్మాయప్రదదో లక్షమాత్రయూ ।
పద్మోఽప దత్తహానీ నుహ్య మయుత గ్రగంథసంఖ్యయూ ॥
యస్మాత్మవ్యోప దిష్టియం కస్మాత్సాపాద్మసంపాతా ।

పా పం I 31-34

ఇట్లు పొంచరాత్రి శాస్త్రీయత్వ త్తిని నూర్చి బొహ్యసాక్ష్యములను – అంతరసాక్ష్యములను పరిశీలించిన తరువాత సంపదా యాదము నను నరించి ఉక్కింది సిద్ధముములు చేసికొముటకు వీలుకలుగుటున్నది

- 1 మొట్టమొదట ఏకాయిన వేదమును త్రీమన్నారాయణుడు తీ, శేష గరుడ, ఎద్దుగర్భ, విష్ణుకైనులకు అయిదు అహోరాత్రములలో ఉపదేశించెను
- 2 అట్టి నారడుడు కూడ త్రీమన్నారాయణులివ అనసే ఏకాయిన వేదమును ఉచితమేకముగా శిందెను
- 3 మూత్రిక ఫలముగనే ఇ పొరంభాషణ్ణతో శగవంతునిచే కోథి-పుడినది తరువాసనే ఇతర పురుషాధములనుకూడ ఈ శాస్త్రమునకు ఫలముగా చెప్పినారు
- 4 కృత చుంగమున మొట్టమొదట ఈ ఏకాయిన వేదమును త్రీమన్నారాయణుడు ఉపదేశించినాడు తరువాత ప్రతేతాద్యావరయుగము లయిందు ఉది ఆంతర్భానముసందినది తిరిగి కలియుగాదిన ఈ శాస్త్రము పొంచరాత్రమును పేర వర్ణించులోనికి వచ్చినది

ఈక సవ్యవాదముము పరిశీలించినచో కొండరు భారతీయులు మరికొండరు పొక్కాత్ములు ఈ శాస్త్రీయత్వత్తిని గూర్చి తమ పరిశోధన అలో కొన్ని అభ్యూతాయములను వెలియచ్చియున్నారు

వారిలో వ్రముళులు ఎఫ్ ఓ స్క్రైడర్ (F O Schrader) కె సి పరదాబారి, ఫన్ బాయితెనెన్ (Van Buitenen), బి ఫట్టాచార్య, పౌచ్ డి స్మిత్ (H D Smith) బి, రాఘవన్, బి పరదాబారి, ఎమ్ నరణంహోదారి, ఎ ఎ ఆప్టీ మొదలగువారు వీరు తమ పరిశోధన వ్యాపములలోను, గ్రంథములలోను ఈ శాస్త్రీయత్వత్తిని గూర్చి చర్చించియున్నారు

పీంచ ఎత్త ట్రైషర్ Introduction to the Pañca ratra and Ahirbudhnya Samhita అను తనగ్రింథమున ఈ శాస్త్రము ఎవ్వుడు ఏర్పడినదో స్వప్తముగా చెప్పలేదు కానీ, సంహాతల శాస్త్రమును నిర్దయించుటు 1 పొష్ణర, వారాహ, బ్రహ్మ, 2 సాత్కత రె అహార్యాధ్వర్య 4 పొరమేశ్వర ర్మ పొద్యు రె తఃశ్వర సంహాతలు కీర్తి రె కిన కశ్మార్మునకు ముందే ఏర్పడినట్లు ప్రతి పాదించినాడు 58

చి భట్టాచార్య జయాఖ్యాసంహాతకు వార్ణిలన తౌలిపలుకునండు రక్కుత్రాయములో ఒకచీయగు ఈ సంహాత కీర్తిక 450 పొర్మంతమున ఏర్పడియుండవచ్చునను అభిపొర్మాయమును వెలిబడ్డును 59

పౌచ్ఛ ది స్క్రూట్ “The Three Jems of the Panca ratragama Canon An Appraisal” అను తన పరిశోధన వ్యాపారమున సాత్కత - పొష్ణర - జయాఖ్య సంహాతలు మూడును కీర్తి రె 450 వ సంమునకు తర్వాత ఏర్పడినచేయని నిర్దయించుటు చి భట్టాచార్య అభిపొర్మాయములో ఏకిభవించెమ 60

58 I P A S P 23

59 Bhattacharya, B Foreword to Jayākhya Sam hita, Ed Embar Krishnamacharya, Baroda, Gaekwad Oriental Series, Vol 54 1931
pp 26-35

60 Smith H D The Three Jems of the Pañcaratra gama canon An Appraisal, Adapted from a paper delivered at the 176th Annual Meeting of the American Oriental Society, Philadelphia Pennsylvania, U S A 1966

ఎ ఆప్తి రత్నప్రతయమని వ్యాసిద్ధి చెందిన స్తుత్వత-పొణ్డరకయాఖ్య సంహాతలు కీర్తి 4 200 నుండి 2000 ల మధ్యకాలమున ఏర్పడి యుండ వచ్చునని ఆప్తి ఈశ్వర పొరచేశ్వర పొద్దు సంహాతలు కీర్తి 4 200 నుండి 200 నంలి 1 మధ్య కాలమున ఏర్పడి యుండునని వ్యాతిపాదించెను ॥

మొత్తము తైన నవ్యవాదమున ప్రాచ్యపొక్కాత్మ పరిశోధటల అభిప్రాయములన్నిష్టండిని పరిశోధించినదో పొంచరాత్ర సంహాతల న్నియు కీర్తి 4, 200 నంలి నుండి 200 నంలి లోపు ఊత్పన్నమైన వరి తేలుయన్నది

1122 పొంచరాత్ర కాత్తి చికాసము

ఇంత వరట పొంచరాత్ర కాత్తిర్చుత్తికి సంబంధించిన వివిధ మతములను సమీక్షించితమి ఈ ప్రశరణమున దీని వికాసము ఎల్లు ఎర్పడినదను అంశమును సంగ్రహముగా పరిశోధించము

ఈ కాత్తము యొక్క ఊత్పత్తిని గూర్చి గాని దీనిక్కామిక వికాసమును గూర్చిగాని ఇది వరట సరియైన నిర్ద్ధయములేవి జరుగలేదు అంతరిక కొహ్య సాక్ష్యములుగా నువ్వు వాళ్ళయముపై తగిన పరిశోధనలు జరుగక పోవుటయే దానికి కారణము ఇంకను దీనిపై ఎంతో పరిశోధన జరగ వలయమున్నది

పొంచరాత్రవికాశము సుమారు నాలుగు దశలలో⁶¹ జరిగినట్లు ఎ ఆప్తి అభిప్రాయ చదుయన్నారు ⁶² స్తూలముగా ఈ దశలను

61 Apté, P P Mandalaradhana, Journal of the Oriental Institute Vol No XXII No 4 P 502

62 Apté p p pancaratra Name & origin Cass Studies Number 2 pp 83 III

ఈ కీర్తి విధముగా విధసింహకొన వచ్చును

- 1 ఆదికాలము— శతవథ బ్రాహ్మణ కాలము నుండి మహా భూరత కాలము వరకు ఒన్నకాలము ఇది కీర్తి పూర్వయైన సంపత్తిరముల కాలము
- 2 ఆగమకాలము— మహాభారతము నుండి ఆగమ పొజ్ఞాయము దేశాభయ సంస్కృతి ఏర్పడినంతవరకు గల కాలము ఇది కీర్తి క నుమారు వెయ్యిసంపత్తిరముల కాలము
- 3 ఆచార్యకాలము— పొంచరాత్ర సాధాంతములోని వైష్ణవ చార్యులు ధార్మక-సాంఖీక కార్యక్రమములు ఓర్ధ్వాంధి నకాలము. ఇది సుమారు క్రింత 1000 సంగా నుండి 1500 సంగాల వరకు
- 4 అధునికకాలము— ప్రాచ్య-పొళ్వత్య వంచితులు పొంచరాత్రముపై పరిశోధన జరిగిన ఈ శతాబ్దము

త్రణాఙుగు దశలలో పొంచరాత్ర శాస్త్రవికాస మేర్పడినదసులకు నృష్టమైన సాంస్కృతములు మనకు దొరకు చున్నవి

1 1 2 3 ఆదికాలము :

ఖుగాది వేదములకు మూలభూతమైనదిగా మూల వేదమని ఏకాయన వేదమని ప్రశంది నొందిన కృతయుగపు వాతి దశ మొదటిది అటు తరువాత ఏకాయన వేదము ప్రతితాయుగమున, ద్వావరయుగ మున అంతర్ధానము నంది ప్రచారములో తేకటోయినది ఇది సంధిదశ

1 1 3 4 ఆగమకాలము

మహాభారత యుద్ధానంతరము ద్వారక యుగాంతమును లేక

కలియుగ ప్రారంభమున సొత్వత విధిగా ప్రచారములోనికి వచ్చినది ఇది రెండవ దశ ఉదసలోనే రత్నప్రతయమును వ్యాపించిగల సొత్వత— శ్రీవ్యారజయాఖ్య సంహాతల స్వీరూపమేర్పుడినది రా శాస్త్రములో ఇవియే నూఢిసంహాతలు ఇవి కీర్తి శ 200 రూపి సంఖ్య ముల మధ్య కాలమున ఏర్పడియుండ వచ్చానని చారిత్రికుల ఈమా

ఈ తెగడవ దశలోనే పొందరాత్రీవాబ్మయము, అందులోనివిభిన్న సద్గాంతములు రూపుడాల్చినవి ఆతి విస్తరమైన ఈ సంహాతంలోనిన్న అర్థమునుపంగ్రేహించుచు ఏర్పడినపే ఉక్కర— పొరమేళ్లర— పొద్దు సంహాతలుఅప కీర్తి శ 100-800 సంవత్సరముల మధ్య ఏర్పు చుండునని వరితోధకులు అభిపొయ ఫడుటున్నారు

ఈ దశలోనేఇతర పొందరాత్ర సంహాతలు ఎర్పడినవనుటకు అవకాశము కనబడు చున్నది ఈక్కర—పొరమేళ్లర—పొద్దు సంహాత అసు ముందు వెనుకబుగా కీర్తి శ అయిదవ శతాబ్దము నుండి ఎగిపిదవ శతాబ్దములోపు ! అహార్పుధ్వని సంహాత 2 లక్ష్మితంత్రము 3 పరమ సంహాత 4 సనస్తుంపుర సంహాత 5 విష్ణుక్షేప సంహాత మొదలైన సంహాతలు కూడపర్చడినచి

1 1 2 5 అచార్యకాలము

ఈ దశలో ఏకాయన పేదమునుండి పొరంవర్ణముగా సంపోలలో సంక్రమించన ఐద్దాంతములు మూర్ఖు ఐద్దాంతము, ఎకానిధర్మము చంతకాల ప్రక్రియ, ప్రవత్తి మొ!] వా లీగిలభారముగా తీసుకొనిఅచార్య పురుషులు వైష్ణవ ధర్మమును రూపొందించిరి అట్లు ఉమాదవదశ పొందరాత్ర ఐద్దాంతసొరథాతముగ వైష్ణవ ధర్మమును సమాజమున చ్యాపంచ జేననది

1 1 2 6 అధునిక కాలము

ఈ దశలో ముఖ్యములైన కొన్ని సంహాతలు నుండిచేంద బడినచి

అద్వారణట సిత్తు తనంపొత, శీఎగ్గర సంహాత, జయోభ్యసంహీఁ
— శ్వర సంహాత పొరమేళ్వర సంహాత, పొద్యునంహాత, మొదలగు
ఇతర సంపొతఱ | పకటించబడినవి అట్టి భంధాశ్మర్, వి రాఘవన్
రి భట్టాచార్య, ఎంబార్ కృష్ణాచార్య, వి కృష్ణమాచార్య
కై న తదొచారి, ఎమ్ నరసింహాచారి ఏ త్రీవిషాసయ్యంగార్
— చరొచారి, ఇ ఏ ఆష్టే కె కె ఎ చెంకటాచారి, ఎస్ ఆర్ భట్,
ఎన్ బి రఘునాథాచార్య మొదలగు భారతియపరికోథకులు, ఎఫ్ ఒ
ప్రీధర్, ఫన్ నొయితిన్, హెచ్ డి ఎ్యూత్, ణాన్ హోండ మొదలైన
చొక్కాత్తు పరికోథకులు ఈ శాస్త్రములై అనేక పరికోథకులు సలిల
తక్కులితములను పున్త కరూవమున వ్యక్తించినారు

ఆమెరికాలోని సిరణ్యాన్ విశ్వవిద్యాలయమున చుతవిభాగా
చార్యుడగు హెచ్ డి ఎ్యూక్ ప్రీశ్వేకముగా మద్దానులో పొంచరాత్రీ
పరికోథన చరిషతీ అను నంపును స్నేహంచ దాసిద్యారా ఈ శాస్త్రమునకు
సంబంధించిన పొద్యునంపొత మొదలగు గ్రీంథములను వ్యక్తించెను.

ఉట్లు పొంచరాత్రీశాస్త్ర వికాసము చరిత్రీకండలి కాలమునుండి
ప్రీరంభమై ఉనాటివరకు ఎన్నోదశలలో ఎన్నో మలుపులుతీరిగినది

113 పొంచరాత్రీ వ్యక్తం

విష్ణువారు మునకు సంబంధించిన సిర్మాజప్రీతిష్ఠాములను విత్య—
సైమిత్తిక శాప్యాశ్వవాదులను పారీయశ్శిత్త ముఖున సిరూపించి ఆరా
ధనము ద్వారా సాధకులకు మూడు ప్రొప్తు కఱగు నట్లు వైష్ణవాగము
మూల కృషిచేయుచున్నవి లోగద చెప్పునట్లు (11) పొంచరాత్రీ
వైష్ణవమధేయములో వైష్ణవాగములు రెండువిధములు అందు పొంచరా
త్రాగమునుగూర్చిన ప్రకంసను మనము ఆగమేతర ప్రాచీన వాజ్ఞ
యము మండిలగము నంపాతల మండి కూడ గ్రేహించుటకు వీఱునఁ

పొంచరాత్రకాశ్రు హర్యన్యరూపము ఏకాయనవేదము ఏకాయన
వేదమును ఛాండోగ్యోభసివత్తు ఈ విధముగ ప్రవశంసంచుచున్నది

“ బుగ్గేదగ భగవోఽధీయి యజ్ఞేదం సామవేద మాధర్యం
అత్మర్థ మితిహస పురాణం వంచమం వేదాశాం వేదం ఎత్త్యం రాశిం
దేవం సిధిం పాకొపాక్య మేతాయనం దేవ విద్యామ్ ”⁶³

ఇందు “వేదాశాం వేదం” అనుటచే అవి నక్కమైన వేదరాశికి
పాయన మూలభూత మైనదను ఆంశము తెలియుచున్నది

తరువాత వైదికపాష్మయమున శతవధ గ్రాహ్యంము, వంచ
రాత్రమును యజ్ఞుక్రతువును పేర్క్షనినది అచ్చుట ఈశాస్త్రమునకు
సాక్షాత్కారంబంధము లేకపోయినను వంచరాత్ర కట్టనంబంధమిట్లు కన్నట్లు
ఉన్నది

“న ఏతం పురుషమేధం పంచరాత్రం యజ్ఞుక్రతు మహశ్యత్”⁶⁴

మహారతము, ఎకాయనవేదమును, పొంచరాత్రిశాస్త్రమును
పేర్క్షనినది ఏకాయనవేదమును గూర్చి పొంచరాత్ర సంహితలలో
చెప్పాడిన విధముగానే ఇది మూలవేదమసి, బుగాదులు దీర్ఘికి న్యంధ
భూతములని మహారతము ఈ శాస్త్రమును ఈ ఖిధముగ ప్రవశం
సంచినది

ఇదం శతసహస్రాద్ధ భారతాభ్యాన విస్తరాత్ ।

అవిధ్య మతమంధానం దధోన్మశుక మివోద్ధుషమ్ ॥

సవసితం యథా దధోన్మశుక ద్వివధాం గ్ర్హాహ్యాం యథా ।

అర్యంకం త వేదేభ్యః ఓషధిభ్యః యథా ఘ్నుతమ్ ॥⁶⁵

63 భాం స్త 712

64 శ గ్ర్యా 13 811

65 ము భా 12 731 2-3

నారాయణముథోదీతము, వతుర్వేద నమర్చితము, సౌంఖ్య
యోగకృతము మహావిషిష్టదమునగు ఈపాంచరాత్రముము నారదుడు
మనుఱు ఉచ్చదేశించినట్లు మహారతమునందలి మొషధర్మమిట్లు
పేర్కొనుచున్నది

ఈదం మహావిషిష్టదం వతుర్వేద నమర్చితమ్ ||
నారాయణ మథోదీతం నారదోక్షావయ త్వనః ॥ 86

విష్ణుపురాణము తూడ సౌత్రవ్తులు వాసుదేవుని పూజించుచున్నట్లు తెలియు
శేయుచున్నది

“వాసుదేవశ్శ్రీ సౌత్రవత్తు” ॥ 87

స్వంద్రవదీపకలో ఉత్సులాచార్యుడు పొంచరాత్రత్రపుత్రి, పొంచ
రాత్రోపరిషత్తుము పేర్కొని ఒహుధా ప్రకంసించినాడు ॥ 88

పేదాంతదేశించు తన పవ్వరిత్రరక్షలోఽి ఏకాయన్త్రాప్యాంచవలును

86 అందులోనే 12 826 100-101

87 విషు 15 17 16

88 పొంచరాత్రత్రుణావలు— యద్వతోనోపానేన ప్రార్థించుకూరు హేత్త
ప్రేవేన వా నదిం శరేత్ నద్వాచ్ఛస్తేర్ణిణా భగవాన్

శాస్త్రీయగంత్వవ్యః
పొంచరాత్రోపసిషదిచ్చ్ఛాత్మా వ జ్ఞేయం చ వత్తా వ హత్యం చ
రోక్తా చ రోధ్యం చ స్విప్తపు 2, 40

89 ఏకాయన బ్రాహ్మణుడే చ “ఓంకారః స్వరఙః కుతారో వ్యంజనమ్
యః స్వరః సౌప్రకృతిః” ఇంస్వర ప్రార్థావ్యమేవ శోక్తమ్

సంచారపు 140°

వరాష్టురక్తలో 70 ఎకాయనవేదమును రహస్యమ్మాయముగను
కునించు

ఇంతవరకు పొంచరాత్రి నంఖాతకండి భిన్నమైన పొర్చిన
యమునందు పొంచరాత్రి వీళంసను గూర్చి వ్రస్తావించితిని
కొన్ని ముఖ్య పొంచరాత్ర సంఖాతలలోగల ఈ శాశ్వతప్రశస్తిని
ర్ఘుముగ సిం వ్రస్తావింతును

సొత్వతసంఖాతలో వరప్రాహ్యయగు వరహసుదేవుని ఆరాధించు
వరమంత్వాభూతము లిపికప్రదము, ప్రభోగ్నిపయ్యాతమై
దివ్యమూర్గ వ్రిథిధకము, మోతైక ఫలలక్షణము తః శాశ్వతమని
ఉధినది 72

శోష్యర సంపొత పురాణము— వేదము వేదాంతము—సొంఖ్యము—
కు తః శాశ్వతసన్నిథిలో రాత్మివత సిస్తేజన్మమగునని దీనిని

తత్రి రహస్యమ్మాయాఖ్య ఏకాయనభాగః కైవల
భగవత్పర అయిం మోహయనత్యాదేకాయనాఖ్య
రహస్యమ్మాయః

తద్వాగాశ్వ పూర్వాశివ వాక్— నిషిద్ధాది శత్ర్యై వ్యవదిక్యనై
అతవివ బుగ్దేయదాది వేద తద్వాగేషు— అసుక్రీవ అసుపూర్వ
ఉపసిషదాది శబ్దోః పొం ర పు 45శి

ర్ఘుష్మానాం త సద్వీష్మ రాసుడేవాఖ్య యూషినామ్ ।

అత్తాభూతః యుద్ధా సృష్టి ర్ఘువిది స్తుమధి కారిషామ్ ॥

లిపికదం వరం శాశ్వతం ఎప్పోవనిషదం మహాత్ ।

ఎవ్యమూర సమాపీతం మోతైకఫల లక్షణమ్ ॥

ప్రశంసించుచున్న ది 72

జయాఖ్య నంలాతలో కావిల్యిలే తఃకాప్తమిట్లు స్తుతింపబడినది, ధర్మార్థ కామమొక్షములను వెనువెందునే నద్రింపజేయునది సభస్థారతారకము, సకలజ్ఞానకీయా యు క్రమైనది, సర్వాంగులను సాధించునది, వివేకమును కలిగించునది, ఉత్తమజ్ఞానరూపమైనది శ్రీ పొంపరాక్రమాప్తము దానిని నారదుని నుండి నేను ఉవదీశము నందితని 73

ఉప్యర సంహిత “ మోక్షపొర్చుత్తి తఃకాప్తమైక్కణే మూర్గు మరియు, కనుకనే దినికి వికాయున వేదమను వేర్పెర్చినదియు, వేదవృక్షమునకిది మూలభూతమైనదనియు, సద్గుర్మూర్తి పరతత్త్వము నగు వాసుదేవుని ప్రతిపాదించునదియు, ప్రకృతి శేగమరియు

72. పురాణం వేద వేధాన్తం తథాన్యశాపంఖ్యయోగమ్ ||

వంపవ్రిష్టిరం విష్టియం యత్రి రాత్రిణ్యయ తేబ్బణి ||

వలోభ్రంభశైనైవ పంచరాత్రిమితి స్నేతమ్ ||

పేం నం 38 307_308

73 తయ్యగింభవం మునిశేర్పించి ధర్మం సంసారతారకమ్ ||

యాదృక్కావ్రిప్తం మయా పూర్వం పరితుష్టాచ్ఛసారదాత్ ||

సర్వజ్ఞాన కీయాయుక్తం సర్వాంగి వ్రసాధనమ్ ||

నంషిప్తం చాముష్ఠం యత్తథా సమ్యగ్యివేకదమ్ ||

ఖాత్ర్వపం సారభూతం చ అధితం లా పురాముయా ||

యస్మాద్యైన్ ధర్మ కామార్థ మోక్షాచామన్నునదికృతి ||

జ నం 1 48 50

ఎల్లా త్రమము ప్రవక్తంణంమును త్వది 74

పొరమేస్వర శంకాతలో ఉది వాసుదేశైక గోవరముగు ప్రవక్తం
ధర్మ మరియు, ఉదికృత—శ్రీకాముండో ప్రవర్తింప కీయులదినవరియు,
ఎంత చేదములల్ని దీవకాంతర గోవరములసి, ఉది మూత్రము వేద
ధృతమును మూల ధూత సైన దరియు, యాగాదులు దీర్శిక స్వంధము
అవందివరి, ఒగ్గులు రూతులైన వాసుదేశుని వ్రజపింధింపుల చేశచే
దీశిక మూల చేదము వ్యవహార మేర్పుచివదియు జిన్నబడివది?

పొద్యునంహాత ఈ కాత్రుప్రవత్తి నిఱ్మ చెవ్వాడుత్వది తండ్రుయ
శారకుల లగడి పూరు ఎఱ్య ప్రతాసంపదో అట్టి ఇతర కాత్రుములు ఏదు
ఈ కాత్రుప్రవత్తి దిలో వ్రాతాంపం సూర్యుడుదయింతగా రాత్రు లెఱ్చు

14 ప్రతింద్యం మునయుస్వర్యై చేదమేళాయ సారిథమ్ము
మూర్ఖాయ సాయు సైన్మాన్తా విషయస్వర్యై న రింద్యైతి
తస్మాదేశాయవం సాము వ్రీపద స్తుమస్తిషాయా
మూల ధూతస్తు మహాతో చేదవ్యుషస్త్య యాముతొన్న
సద్గుప్యై వాసుదేశాంగ్ర పరతకైన్యక తంశ్రీయమ్ము

ఈ శం, 1 18 20

75 విష ప్రవక్తం ధర్మాత్మో వాసుదేశైకగోవరః
ప్రవర్తతే కైతయుగే తతస్త్రీశాయుగాదిషు
విశారవేషాస్పర్యుత దీవకాంతర గోవరః
మహాతో చేదవ్యుషస్త్య మూలధూతో మహమయమ్ము
స్వంధ రూతా యాగాద్యాస్తై శాభాధూతా త్వధామునే
ఒగ్గులు ప్రవ్యుత్ దీవప్రవ్యు వాసుదేవప్రవ్యు ముఖ్యతః
ప్రతిపాదకా ఎద్దు మూలవేదాఖ్యతా ద్వ్యాయా

పొర శం 1 74 77

అంతర్గతమగునో పొందటక వర్షిధిలో మిగత కాన్తము లభ్య లేదా
కము లోల్పుపును 76

ఆసిర్పుచ్ఛున్న సంశాత, వరపూర్వహ విశాఖది తగినచ్ఛ్వాయా—
నియావక సైన పొందటక కాన్తము జూర్కెక వల ప్రజాపాదకమ్ కీ
జన్మయున్నది 77

ఇల్లి కాండిల్చు భారద్వాజ—పురుషోత్సు—ము—భద్రముపురుష—మూర్ఖు—
దేయ—చింపించే పరమ—విష్ణు—క్రంబలాది సంశాతలలో ఈ కాన్తము
అనేక రిధములాగా ప్రేకంణంచ ఐదివది

114 సంశిష్టమార్గ నంబు 1

ఒకే అష్ట్యములో ఉచితోఽక కూర్చుషదిన విశిష్టార్థ సంశిష్టము
అం సంశిష్టమరీ పేరు తైడిక వాస్తుయమున యాక్షంఖాన ముదలగు
సంశిష్టమలె అగ్నే వాస్తుయమున పూర్వ మూంగ్రోంధము అం
సంశిష్టమరీ పేరు విర్పుదితది పొందటక కాన్తమున సంశాతి
స్వాత స్వయుచము లభ్య జెప్పుయదితది—

78 తంద్ర కాంగణం యుద్యక శోభ కే సై దా వాతరే।

ఎంతికాది శోభ వై పంచసై కూత్తు వర్షిధో!

పంచత్వ మంత్రమా యుద్యద్దిచ్ఛమునే దిషాకరే!

యావ్యరి రాత్రయుస్తర్యక ఇకందిశదర్శి శో

పో, నం 1 74-75

77 కత్కర పూగమా విశిష్ట స్వయాపాది నియావమ్ము!

పంచలక్ష్మీస్వా యం తంద్రం జూర్కెక వల అష్టము

■ నం 11 85—86

పుట్టుడి రెండు అక్షరములు గం క్లోమును గ్రీంథమండురు
అయించి వస్తుంయిపే గ్రీంథములుగానీ అంతకు కొండము ఎల్లుప
రీ కంట్యున్టుచే పారిని “పంపాక” యారి చ్ఛెపహరించ
చచ్చుము 78

పొంచరాత్ర కాల్క సంప్రదాయము నమువరించి ఉంటును
108 సంఖారమున్నాయి కెలియుచున్నది ప్రయోగ గంభీర యందు
కాల్క క్రింది విధముగ పొంచరాత్రకాల్కసంఖారము సూర్యున ప్రస్తా
వము కనబయి ఉన్నది—

“ಅಪ್ಪಿತರ ಈ ನುಡಿಕಾರ ಶ್ರೀ ಮಿಂತರಾತ್ ಕಗದಾನ್
ಸಿದ್ದಿಕ ಪ್ರಕಾರೆ”

ଦିନର ପାଇଁ ଆ କାନ୍ତିମଣ ହଂଦୁ 108 ସଂହାରଙ୍ଗ ଏକଚାନ୍ଦୁ ଶ୍ରୀଦାରମୟ
ରେ ଜାଂକି ଯୁମ୍‌ଡେଡିପରି ଧାରୀଙ୍କିଲୁଙ୍କ ମୀଳଗୁଲୁଙ୍କୁ ଦି ପ୍ରତି ହଂଦାର
ଶୋଭ କାନ୍ତିରକରଣ ପ୍ରତିକରଣମୁଁ ହଂଦୁ କାନ୍ତି ସଂହାରଙ୍ଗ ପୈନ୍ଦୁ
ଶୁଖରୁଳାଳଚେ ପେର୍କୁଳ ଲାଦିଲୁଙ୍କୁ ବି ଅଳ୍ପାନମ୍ବାଦିକି ମୁଦ୍ରିତପ ପାଇନ
ହଂଦାରଙ୍ଗରେ ହଂଦାରା ଗ୍ରୀବନମ୍ବୁଳ ପେନ୍ଦୁନିଜୁଣ୍ଠିରି ଏକଚୋଲ ଚେରି
ଥାବିନଦେ ମୁଖୁରୁ କୁଠାରୁ 210 ପୈନ୍ଦୁ ବାଣୀଙ୍କଳ ଅକାଶମପନ୍ଦୁ ଦି ଏହି ଏ
ପ୍ରେଇର ପା ହଂଦାରାମୁଖୁ ଶୋଭ ଆହାରୁଛୁଣ୍ଡ ହଂଦାରଙ୍ଗ ହଂଦା
କିଂକରୁ ପ୍ରାଣର ମୁଦ୍ରିତମ୍ବୁଳ ଆହାରୁଛୁଣ୍ଡ ମୁଦ୍ରିତ ଗ୍ରୀବନମ୍ବୁଳରେ
କୋରଙ୍ଗମୁଙ୍କୁ ହଂଦାରଙ୍ଗ ପେନ୍ଦୁନିଜୁଣ୍ଠିରି ଲକ୍ଷ୍ମୀକ କେନ୍ଦ୍ରିକାରି ମେତାମୁ
220 ହଂଦାରଙ୍ଗ କୁ କାନ୍ତିମଣ ହଂଦୁନ୍ତୁଳୁ ପେର୍କୁଳେନୁ 78 ଅର୍ଯ୍ୟନ
ପେର୍କୁଳିକ ହଂଦାରା ପାଇଁକମୁ ଅଧିକ ରାମାନନ୍ଦମୁଖ୍ୟମୁ

8 దివ్యాల లహర్త వర్గంతం సంశాఖాల్మాం కుదాగపుష్టి।
యేచాన్వే చాం తలాలై బ్రాహ్మణేశ్వరాధికా శత్రువు
పద్మాంశాం సంశాఖ సంక్ష లోధువ్యాప్త కమలోద్యుతి।

ముద్రిత గ్రంథముపలోని

పొంచరావు పంపింతల పేర్లు

1	ఆగ్నీ	సంహారా	25	అమతశ్రుతు
2	అంగిరః	"	26	అరిక "
3	అయ్యక	"	27	అశుష సంహారా
4	అచ్ఛి	"	28	అచ్ఛిరతంశ్చు
5	అధీక్షమ	"	29	అమార "
6	అనంత	"	30	అర్పుతశ్రుతు
7	అరికుద్	"	31	అశ్చ సంహారా
8.	అంబర	"	32	అశ్వ తంత్రము
9	అయి	"	33	అశ్వ "
10	అహికుషధ్యాం	"	34	అశ్వంధ్య సంహారా
11	అగ్నియ	"	35	అశేత "
12	అసంద	"	36	అసుధధ్యాం "
13	అశ్వర	"	37	అశుద్
14	అశ్వరాధ్యాం	"	38	అంధర్య "
15	అశ్వింద్	"	39	అశ్వం
16	అశ్వ	"	40	అంత "
17	అముమహాశ్వర	"	41	అశ్వింద "
18	అశు	"	42	అశుభీయ తంత్రము
19	అశ్వం	"	43	అశుర్యాంధ సంహారా
20	అశుభీయః	"	44	అశుద్ధిన "
21	అశ్వ	"	45	అశుభీఖ్య "
22	అశ్వింధ	"	46	అశ్చింత ర
23	అశ్విం	"	47	అశ్వామ "
24	అశ్వింయన	"	48	అశుద్ధగ్ంధి

48	<u>అమిరీయు నంహాళా</u>	73	చంత్రవ్రక్కు నంహాళా
50	ఛూనార్జున	"	74 వద్దు నాథ "
51	శత్ర్వసోగడ	"	75 పద్మోద్ధరువ తంత్రమ్
52	శార్వుడ్	"	76 నరమ పురుష నంహాళా
53	త్రిషువ్యుర	"	77 వరము "
54	త్రిమిక్రము	"	78 పొణిరీయు "
55	త్ర్యాగ్యమాహునతత్త్వము	79	పొర్కు "
56	త్ర్యాగ్య విజయనంహాళా	80	పొరమేశ్వర
57	ధక్క	"	81 పొరాశర్య
58	<u>దృష్టాప్తియు</u>	"	82 పొరంబడ
59	దర్శిం	"	83 ఎంగల
60	దామోదర	"	84 పుంచరిష్ట
61	దుర్గు తంత్రమ్	85.	పురుష
62	దుర్వాస : నంహాళా	86	పురుషిత్తము
63	దేవల	"	87 పుంచ్రుత్
64	ధనంజయు	"	88 పులభా
65	ధుర్వపతత్త్వమ్	89	పుష్టిం
66	పులఱుపర నంహాళా	90	పుష్టి
67	సారదీయు	"	91 పైంగల
68	సాదదోతర	"	92 పైచ్చుల
69	సారంహు	"	93 పొష్యుర
70	సారాయుణ తంత్రమ్	94	ప్రముఖ్య
71	పైయుత	"	95 ప్రమ్మద
72	పంతతత్త్వ నంహాళా	96	ప్రొపిండ

97	బలభద్ర	సంహాతా	122	మార్గుండియ సంహాతా
98	బృహస్పతి	"	123	మార్గుండియ నంగర్హా ,
99	శోధాయన	"	124	మహేశ్వర "
100	బ్రహ్మ	"	125	మిహిర
101	బ్రహ్మండ	"	126	ముఖుస్త
102	భాగవత	"	127	మూల
103	భారద్వాజ	"	128	మేదిని పతి
104	భాగవ	"	129	మేరు
105	భూతప్రతిష్ఠ	మీ	130	మైశ్రేయ
106	భూమి సంహాతా		131	మరోదక
107	మత్స్య తంత్రమీ		132	యూజ్య మూర్తి తంత్రమీ
108	మధుసూదన	"	133	యమ సంహాతా
109	మను	"	134	యూజ్యవలస్య తంత్రమీ
110	మరిచి సంహాతా		135	యోగరఘస్య
111	మహాజ్ఞాన	"	136	యోగహృదయు
112	మహాతంత్రమీ		137	రాఘవ సంహాతా
113	మహాపురుష	"	138	రోమక
114	మహాఅక్షి	"	139	అక్షి తంత్రమీ
115	మహాసనత్కుమార సంహాతా		140	అక్షితంత్రమీ
116	మహిమాపత్ను	"	141	అక్షినారాయణ తంత్రమీ
117	మహాంథరీ తంత్రమీ		142	అక్షివరి
118	మాంగలిక	"	143	లాంగం సంహాతా
119	మాధవ సంహాతా		144	వైంగ తంత్రమీ
120	మాయూ తంత్రమీ		145	వసు
121	మాయూష్మి భవ	"	146	సాగీక

147	వాసుదేవ సంహితా	168	విష్ణుసార తంత్రమ్
148	వామవ "	169	విష్ణు ఎద్దాంత "
149	వాయవీయ "	170	విష్ణుకేసన సంహితా
150	వరాహ "	171	విషుగీంధ "
151	వారుడ తంత్రమ్	172	వీర "
152	వాత్సికి "	173	వైకుంఠ "
153	వాలశ్చ "	174	వైజయింత్రి "
154	వాసుదేవ సంహితా	175	వైనతేయ "
155	విష్వవ "	176	వైభవ "
156	విరించి "	177	వైపాయిష
157	విశ్వ "	178	వాగ్దన "
158	విశ్వ మిట్ర	179	వుప్రక "
159.	విష్ణు తత్త్వ "	180	శాకణాయన "
160	విష్ణు తంత్రమ్	181.	శాకల "
161	విష్ణు తిలకమ్	182	శాండిల్య "
162	విష్ణు యోగ తంత్రమ్	183	శాతాతవ "
163	విష్ణు రఘుస్యమ్	184	శాంతి తంత్ర
164	విష్ణు వైఖవమ్	185	శాఖర "
165	విష్ణు సంఖవమ్	186	శాఖ్యత సంహితా
166	విష్ణు సంహితా	187	శక్రవశ్మి "
167	విష్ణువద్మ వత్తంత్రమ్	188	శకరుద్రి "

189	ఉక్క	నంహాతా	207	సెంభ్వాయన తంత్రమ్
190	శేష	"	208	సొత్వత నంహాతా
191	శాసకియ	"	209	సిరస్వత తంత్రమ్
192	శ్రీకర	"	210	సుఖోధక "
193	శ్రీ తంత్రమ్		211	సిమ్మ్య
194	శ్రీదర నంహాతా		212	సిర నంహాతా
195	శ్రీనివాస తంత్రమ్		213	స్వాస్తి "
196	శ్రీల శ్వ	నంహాతా	214	స్వాయంభవ తంత్రమ్
197	శ్రీవల్లభ తంత్రమ్		215	హయగ్రీవ నంహాతా
198	శ్వేతకేతు	"	216	హరి తంత్రమ్
199	నంగ్రష్ట నంహాతా		217	హరిత నంహాతా
200	నంక ర	"	218	హరణ్యగర్భ "
201	వత	"	219	హృషిశేష "
202	వద్దా విష్ణు	"	220	కాల్పత్ర ర
203	వనః	"	221	చిత్తరథిభండి
204	వనర్ముమార	"	222	జయ తేస
205	వనందన	"	223	షేషోద్యమిణ
206	వర్య మంగళ	"	224	సాత్యకి తంత్రమ్

225 సినుపు వ నంహాతా

పొంపరాక్రత సంహాతలోవి ఇతర సంహాతలపేర్లను ఉదహరించు శాస్త్రావక్తారాధ్యాయములను పరిశీలించినచో సంహాతల సంఖ్యవిషయమున సంహాతలకు వరస్వరము అభిప్రాయ భేదమున్నట్లు న్పష్టముగా తెలియుచున్నది ఉదాహరణకి పొద్దుసంహాతలసంఖ్యను 108గా పేర్కొనగా, విష్ణుతంత్రము 154 అని చెప్పుచున్నది అలాగే విశ్వామిత సంహాత 108 అని చెప్పగా పురుషోత్తమ సంహాత 108 అనియు, భారద్వాజ సంహిత 218 అనియు కపంజల సంహిత 100 అనియు, మార్గండెయ సంహాత 81 అనియు పేర్కొనుచున్నది 90

కొన్ని సంహాతలలో పేర్కొనబడిన సంహితలపేర్లను పరిశీలించి నచో ఎమూనార్థకవదములతోను, చిన్నచన్నమార్పులతోను, సంహితల సంఖ్య పెరిగినట్లు కన్నడుచున్నది ఉదాహరణకు— గరుడసంహిత శాస్త్రాన్ని సంహిత, విషాగేంద్ర సంహాత మొదలై నవి

పొంపరాక్రతశాస్త్రమున మూలగ్రంథములను సంహితలనియుఁ తంత్రములనియు వ్యహరించుచున్నట్లు ఈ శాస్త్రగ్రంథ పరిశీలనమున తెలియుచున్నది ఈ శాస్త్రమునకు సంబంధించిన ముద్రితాముద్రిత గ్రంథములను పరిశీలించిన తరువాత సౌంప్రదాయికులు ఈమ ఈమ సిత్కు నైమిత్తిక శామ్య, ప్రయోగ విధులయందు పేర్కొన్నట్లు పొద్దుసంహిత నిర్దేశించినట్లు 81 ఈ శాస్త్రమునందలి సంహితల

80 A S V PP 244 245

- 81 శతమేక మథాశ్చోవ పురాణే కణ్ణ కుప్రము ।
నామధీయాని తైత్తిషాం ప్రశాయతాం శథ్యతే మయా ॥
పొద్దుంపద్మిర్పువం మాయాశైలవం నలకూబరము ।
తైత్తిషాయైహనం విష్ణుతితకం వరమాహ్వయమే ॥
నారదియం ధనదియం వానష్టం శౌష్టవాహ్వయమే ।

పనక్కమారం సనకం సత్యాఖ్యం విశ్వ సంహీతా ॥
 అనంతాఖ్యం మహిష్రీస్నుం త్రీపశ్చం పురుషోత్తమ్ ।
 మహేంద్ర నంహతా పంప్రశ్శాఖ్యం తత్యస్థాగరమ్ ॥
 వాగికం సొత్త్వతం చైవ ద్రవిడం త్రీకరాహ్వయమ్ ।
 సాంపర్తం విష్ణునధావం లభ్యాన్తం విష్ణుపూర్వకమ్ ॥
 విష్ణుతంత్రం వ కొమారం తథాఖహీర్వాధ్వర్య పంహీతా ।
 విష్ణువైశవికం సౌరం సౌమ్య మీశ్వర పంహాతా ॥
 అనంతాఖ్యం ధాగవతం జయాఖ్యం మూలనంహీతా ।
 వృష్టతంత్ర శాసకియం మారిచం దక్షసంహీతా ॥
 కాపేంద్రం యోగహృదయం హరిశం పొరమేశ్వరమ్ ।
 ఆశ్రీయం మాప్తరం వివ్యకేసువోకన సొహ్యయమ్ ॥
 వైశ్వానసం విషుదేంద్రం భార్గవం వరపూరుషమ్ ।
 యూభ్యవభస్యం గొతమీయం పోతస్యం శాకలాహ్వయమ్ ॥
 జ్ఞానార్థవం జామదగ్న్యత్తి - యూమ్యం నారాయణాఖ్యకమ్ ।
 పొరాకర్యం వ జాణాలం కొలం వామనాహ్వయమ్ ॥
 జయోతిరం భార్గవస్పుత్యం జైమినం సొత్త్వతాహ్వయమ్ ।
 కాత్యయిసీయం వాల్మీకి మోహగాయన ఫంహీతా ॥
 ప్రోరఙ్యగర్భ మాగప్త్రం కాణ్యం బోధాయనాహ్వయమ్ ।
 భారద్వాజం నారసింహం గార్గ్యముత్తర హర్షకమ్ ॥
 శాశాకపం చాగిరపం కాశ్యవం పైభ్రథాహ్వయమ్ ।
 తైర్లోక్యం విజయం యోగం వామవీయం వ వారుణమ్ ॥
 శశిష్ఠం చాముఖరఘుగీయం మార్చేణండేయస్య పంగ్రస్సః ।
 మహాపశశుభ్రమాఖ్యం వ్యాసాఖ్యం విష్ణు ఫంహీతా ॥

వంఖ్య 108 అనుచ యుక్తి యుక్త ముగా ఉన్నదసిపించచున్నది

115 సంహార క్రతిపాద్యము

కర్మబద్ధుడైన జీవుడు పంసారవక్రీమున తగులోక్కాని “ పునరఱ జననం పునరఱ మరణం ” అనునట్లు అనేక జననమరణ వరంపరాల యందు మునిగితేలుచు నుఁడుఖాత్మకమైన కర్మఫలము ననుభవించు చుచ్చాడు ఇతడు తిరిగి జననమరణముల నందకుండ శాశ్వతమైన స్తోనమును చేరవలనన్న ఎదియో రొంక చాపాయమును అనుష్టంప వలయును స్పృష్టిదినుండియు మహాతపస్పంపన్నలగు మహార్థులు తమ తమ తపశక్తితో కూడపాయము సుగూర్పి ఎంతయోఅలోచనలు పులింయున్నారు వాడి ఘలములే కర్మజ్ఞాన భక్తియోగములు

పైమూడు యోగములద్వారా సొహ్మా త్తుకర్మంధము తోలగి టోవుట కష్టతరమైనది అందువలననే ఆంతకంటిము సుంభోపాయము నక్కల వారుఎన్నియో పంపత్తురములు తపస్సు భేసి భగవదను గ్రీహమును బోందిరి ఈ విషయము శ్రీపాంచరాత్రి సంఖాలతలోని చుచ్ఛిధ్వాత ప్రతిరణములలో ప్రప్తి పించటదినది కముకనే ఈ పంహాతలు మొదట జ్ఞానపాదము, యోగపాదము, శ్రీయోపాదము, వర్ణపాదము

మార్గండేయం పారిషదం ప్రథమారద సంహారా ।

సంవాదం శక్తయుద్ధారం ముమామా హేశ్వరాహ్వయమ్ ॥

దత్తాత్రేయం వ శర్వాఖ్యం వారాహ మిహోరాహ్వయమ్ ।

పబ్రార్థాఖ్యం ప్రవర్తమ్యుం వామనం కల్పిరాఘవ్యో ॥

ప్రాచీతసాఖ్య మిత్యేకతే శతమష్టిత రం స్వీతమ్భి ॥

వితాని తంత్ర నామాని మయోక్తాని మహమతి ॥

యని నాటగువిధములుగా విభజింపబడినవి కాని ఈనాడు మనకు దొరుకుచున్న సంహీతా గ్రంథములలో ఒకటి రెండిట తప్ప మిగకా వాటియిందు కీర్యా వర్ణపాదములే కన్నడుచున్నవి స్తూరముగా ఈ నాటగుపాదములలో వ్రతిపాదింపబడు విశేషములకు ఈ కింది విధముగా పేర్కొనవచ్చును

ఆగమశాస్త్రములలోని సంహీతలల్ని యు వ్రిధానముగా విగ్రహం రాధనము సౌకర్యముగ ప్రతిపాదించుటకు ఏర్పడినవి కనుక విగ్రహం రాధనము కావలసిన పూర్వాంగముఁను ఉత్తరాంగముఁను సమగ్రముగా ప్రతిపాదించుటయే సంహీతల మథోప్పెదేశము

వివిధ దేవతామూర్తుల అక్షరములు, ఆచూలక్షణములకొడిన విగ్రహానిర్కొంచు, దానికపనరఖగు శిలాదారులోహములు, వాటిని సంగ్రహించు వద్దతి, కంవిగ్రహములను ఏతిష్ఠంచి నిత్యానైమిత్తిక కామ్యాత్మవములు జరుపుటకు వ్రిధాన కేంద్రములగు దేవ అయములు దేవాలయ సిర్కూటమునకు కావలసిన వ్రిధాక, ద్వాపాపములు, ఆవేక విధములైన విహానములు, వాది సిర్కూటవద్దతి, మొదంగు అంశములు స్తూరముగా పొంచరాత్రీసంహాతలలో వ్రతిపాదింపబడుచున్నవి

115] దేవాలయములు - మూడుదశలు

దేవాలయవ్యక్తస్తను ఆగమశాస్త్రాల్లు మూడు దశలాగా వద్ది కరించిరి కర్మము నుండి వ్రతిష్ఠపరచు జరుగు కీర్యాకలాపము అందులో వ్రథమదశగా పేర్కొనబడుచున్నది దేవాలయ ఎగ్రిష్ట, విగ్రహవ్రతిష్ఠ మొదంగునవీ హూర్ ఆయినవ్విటిషుండి అందు జరుగు నిత్యానైమిత్తిక కామ్యాత్మవముల నిర్వహణకు నంబంధించిన కీర్యాకలాపము రెండవదశ ఇక ఆయూ కర్కులాచరించునపుడు ఆకస్మికముగా సంభవించు లోహములకు సపరించుటకు చేయడా పొర్చియశ్వితముల స్వీరూపము మూడవదశగా గుర్తింపబడుచున్నది అందుపలనసి

ఆగమ శాస్త్రష్టుల పరిభాషలో ఈమూడుదక్కలు ఈక్రింది విధముగా పేర్కొనబడుచున్నవి

“ కద్దికాది ప్రతిష్ఠాంతం ప్రతిష్ఠాద్యుత్తప్నవాంతం ఉత్పవాది ప్రాయశ్చిత్తాంతమ్ ”

ఈటై దేవాలయము సిర్కుంచుటకు ముందు కావలనన వైదిక లౌకిక కర్మాలను దేవాలయ సిర్కుంచుటన ఎదహ ఒరుగు ఉత్పవాదులను ఆయు కర్మల యందలి తోవములను పూరించు ప్రాయశ్చిత్తాదులను, ఏవధానముగా పొంచరాత్ర సంఖాత ప్రతిపాదించుచున్నది ఈ అంశములన్నింటిని పొంచరాత్రపంపాతలలోని ప్రియా, వర్ణా చౌదములలో మనము తెలుసుకొనవచ్చును

ఈ క్రియా వర్ణాపొదముతోక కొన్ని నంఖాతలలో జ్ఞానయోగ పొదములుకూడా ఉన్నవి జ్ఞానపొదమున ప్రపంచప్పుళ్ళ జీవుడు, గుండి రము, మోక్షమార్గము, వివరంచబడినది యోగపొదమున జీవుని మాహనకప్రవర్తుత్తిని, తద్వారా శారీరకశ్లైఫములను క్రములద్దమెనునర్చు టకు కావలనన సొధనభాగము ఉవదేశించబడినది

మొత్తము వైన సంస్కారబధ్యుడిన జీవుడు సొధనతో ఇంద్రియ మనోన్మిగహమును నంపాదించి, భగవద్గ్రితో ఆర్ఘముర్తిని అనేక బిధముల ఆశాధించి మోక్షము బడయుటకు కావలనిన మార్గమును ఉపదేశించుట పొంచరాత్ర సంపాతలలోని ప్రథాన వ్రీతిపొద్యముగా భావింపవచ్చును

11 ఓ సంపాత విభాగము

పొంచరాత్ర సొపాత్యము ఉవదేశ పరేంపర నసుపరించి ఉధిష్టము ఇమునిభాషతము కి మానుషమని మూడు విధములుగా విధానింపబడినది

1161 దివ్యము

అగవంతుడను వాసుదేశురిచే న్యయముగా బ్రహ్మరుద్రాయ. అతవదేశించబడి దివ్యలోకములో వీపర్తింపజీనన శాస్త్రము దివ్యము ఉదాహరణకు— 1 సిత్కృత - శోష్మర - జయా ఖ్రీ సంహాతలు ఈవిషయమే పారమేష్ట్యర సంవాతయందు కూడ చెప్పాడది 82

1162 మునిభాషితము

శ్రీహృ రుద్రాది దీవతలచేత, తహింధులగు మహ్యాలచేత న్యయముగా సిర్యింపబడిన శాస్త్రము మునిభాషితము ఉదాహరణకు— ఖ్యుర, పారమేష్ట్యర, భారద్వాణాది పంపోతలు ఈ విభాగములోనీకి రాగలన్న 83

1163 మూనుపము

కీవలము మూనపులచే ఆయు సంప్రదాయూనుగుఱవుగ చెప్పు బడిన శాస్త్రము శొరుపము, లేక మానుషశాస్త్రమనబడును 84 మరియు మనుష్య సిర్యితములైన గ్రంథములు మానుపములు ఉదాహరణక— క్రీయాక్రైరవ చంద్రిక, మహాత్మవిధి మొదా వ్యాయాగ గ్రంథములు

82 వాసుదేవేన యత్కృతిం శాస్త్రం అగవతా న్యయమ్ ।
అష్టమ్యవ్ ఛష్టోబద్దేన సమాప వార్యన భేదతః ॥

శద్దైవ బ్రహ్మరుద్రేంద్ర ప్రమత్తైక్య ప్రవర్తతమ్,
శోకేవ్యపి వ దివ్యేషు తద్దివ్యం పిద్దినత్తమ్ ॥

పార పం 10 38-387

83 బ్రహ్మరుద్రముభై ధైతై బుషభిశ్చ తహింధ మై ।

న్యయం ప్రజీతం యచ్ఛాప్తం తద్విధిమనిభాషితమ్ ॥

పార పం 117

84 పార పం 120

పంచాంగాన్నిస్తవులు ఈ విల్గపంచ తేదును కాకి ఉప్పుర నంపాకల్ చొండలక్కి పొంత్యము దివ్యమురి, చురిలూఎతమని రెండు విధములుగా విశించుడివద్ద ఒక

1184 సాత్కారిభేదము

నై చెంగున విభాగము గా క పొందరాక్రీ సంపీతపలు ఇంకోక
ర తల్లున ఇంధగము కూడ కండ దారి చ్ఛారము సంపీతము
పొత్తుకములు, రాణములు, ఆమశములని మూడు విభములుగా
చెప్పుటయిన్నావి క్రీమున్నారాయి ఉని సుండి గ్రీసీంలిన కాత్రము
సల్పై క్యూరియరవలో ఉపయోగించినదో దారిని పొత్తుకముని
యంచుదు క్రీమున్నారాయిలాటువిఎదేశాచిన దారిలోకంపిషయములు
సంక్లిషముగా క్యూరియ భావసలలో ల్యాప్స్యూడ్లచేగారి, చుప్పులచేగారి
ఉరిగి జచ్చుటినదో అది రాణము శేకంచు కను భాషణాలముచే
చెప్పుటాడిన కాత్రము ఆమశము. 26

- 1 స్విత్తికములు - అశ్వరు - భారద్వాజ సిమంతక - పారచేశ్వర -
బైహియను - దివ్యశిఖండి - బాణి క రాది
సంపీతులు

- 85 తల్లిక నృస్వరుదేవింట్యి వ్రిష్టులై కై ప్రిపుల అమ్మా
శోభిష్యున చ దివ్యేమ కష్టిష్టుం మార్పిపుత్తమః ।
బాహ్యస్వరుద్యుముష్టుర్మైః యమిర్మిక్య కపోద్ధైః ।
ప్రయుం ప్రయీకం యున్నాశం కత్తియుం మారిశాపతి ।

68 230 1 55-58

- 86 Raghunadhacharya S B Pañcarātra prasastiyam,
Sovenir, All India Veda Vedanta Āgama Literary
Exhibition, Tirumala, 1972 p II

3 రాజవములు - పద్మస్వార వద్దీవృత్తి - శాశాతవ-శిక్షిద్వాచిష
మాయా వైశవిక వంపొతలు

4 శామవములు - శిక్షిక్షు-కత్యసిగర వంపొతలు 87

ఇచ్చిగా క 'రత్నశ్రీయ' మను వ్యాందిగిల మూడువంపొతల
వంపొతమున కలిగి సిత్కుత శిఖ్సార జయాభు వంపొతలు "రత్న
శ్రీయ"నుసి పేరుకలదని ఇంకుముందు వ్యక్తరణములో పేర్కుండని
వంపొదాయువరముగా చూరినప్పుడే ఈ మూడు వంపొతలు దాల
పురాతనమైనవి అందుకి ఇప్పి "దివ్య" ప్రద్ధములో చెర్చుబడినవి పీటని
అధారముగా చేసుకొని ఉచ్చరి-శారమేళ్లర-పొద్దుంపొతలేర్పటినని

రత్నశ్రీయా ప్రప్తివం		
సిత్కుత	శిఖ్సార	జయాభు
ఉచ్చరి	శారమేళ్లర	పొద్దు

ఈ విధముగా పొంచరాత్రి వంపొతలను అనేకవ్యాపులుగా నిర్మించుకు
పునరు ఒపోతలలో కనబడుతున్నది

87 రాగశిఖాస-వంపొదఱలు త్రీంశుతమూర్తి వీరశాఖాభాగార్యులు
మద్దార్థులు పు 308 310

2 ద్వితీయాధ్యాయము

2.1 పాద్మ సంహాత

స్తాత్మక-బొష్టార-జయాఖ్య శంఖాతలకు పాంచరాత్ర శాస్త్ర మున రక్తప్రతయమని పేరు తమూదు శంఖాతల సారమే తిరగి కంక్యర-బారమేశ్వర-పొద్దు నంఖాతలుగ విర్మించినవి రక్తప్రతీయము నందు లిపరిడైన జయాఖ్య శంఖాత ప్రతిపాదించిన బార్థమునే శంగ్రహముగ పాద్మసంఖాత సిరుఎంచినది ² పద్ముషుమ మహార శంతర మహర్షికి ఉవదేశించుటచే దీనికి పాద్మ శంఖాత ఆను పేరీర్పు చినది ³

॥ క్రమాదిష్టవరిష్టాంత-క్రియాశలాపము, అత్మపాది-పొయి

- 1 స్తాత్మకం బొష్టారం త్తేవ జయాఖ్యం తంత్రముత్త మమో
రక్తప్రతయ మితిఖ్యాతం తద్విజేష అహోవ్యశి॥

ః నం 12 (అధికపాఠః)

- 2 జయాఖ్యస్తోషప్ర తంత్రశక్త చ్ఛాయాసం పాద్ముషువ్యశి॥
ః నం 1 8. (అధికపాఠః)

- 3 యస్మాత్కుద్వేషదిష్టేయం తప్సాశ్వా పొద్దుసంఖాత పా నం 1 26

శ్రీత్తాంత వర్ణభాగము తండ్రిపాతలో సౌంగోపొంగముగ గీరూఎంచ బడినది ఉదాహరణ యోగ్యముగు ఒక పొంతరాత్ర సంపాతక ఉండ వలసిన రక్షణములన్నియు శమగ్రిముగ గ్రాతపారించ బడియంటుట నంన పొద్దుసంపాతకు పొంతరాత్ర వాజ్ఞాయమున శము వ్యుతస్తానము ఉథించినది 4

పొద్దుసంపాతలో జ్ఞానపొడము, యోగపాదము, కీయపాదము వర్ణపాదము అను లాటుగు పాదములు పూర్తిగా దొరకుచన్నవి ఇందు జ్ఞానపాదమున విభూతశస్త్రము, స్పృష్టి, మతి, బ్రహ్మ సంసారపోతవు, గుణ త్రయము, సాయుఖ్యది భేదము, లోకస్వరూపము మొదిలగు అంశములు నిరూపించడినవి యోగపాదమున యోగాంగముల నిరూపణము, క్రియాపొయిమున గ్రామ నిర్మాణము, దేవాలయ నిర్మాణము, అంయభేదములు, ప్రతిష్ఠ, చార్యపాదమున నిత్యనైమిత్తిక కామ్యాత్మవములు పొయిశ్చితములు, శమగ్రిముగా నిరూపించబడుట వలన పొంతరాత్ర సంపాత వాజ్ఞాయమునందు ఈ సంపాతకోక విలాషణ స్తోనము ఉథించిపడి

211 పొద్దుసంహాతా స్వరూపము

పొంతరాత్ర శాప్తమున గల నంహాతలన్నించీలో పొద్దుసంహాత

- 4 This Samhita, which is based on the Jayakhya is intended to be used in the temple at kaśī yet it has been more popular than other texts by reason of giving compete information on all aspects of Agama This is therefore adapted as the standard text where ever the Pañcaratra more Prevails A.S.V P 287

కొక ప్రశ్నక స్వానము కలదు ఈ సంహితలోని ఉచ్చిథాత ప్రవకరణ మును బ్రట్టి కపిలుని ఐష్యుదగు వద్దుడను మహార్షి సంవర్తుడను బుటి వరేఖ్యవకు ఈ శాశ్వతమునువదేశించినట్లను వద్దునిచే ఉనదేశించ బడుట వలన ‘పాద్మ’ మని పేరు ఎర్పడివట్లను కంతకు పూర్వమే చెపిఏ యున్నాను “రత్నప్రతయము” అని ప్రవసధి నందిన సంహితలలో జయాళ్ళ సంహిత ప్రతిపాదించు విషయమునే పాద్మసంహిత ప్రతి పాదించుచున్నట్ల తెలియు ఉన్నది

మంత్ర-ఆగమ-కంత తంత్రాపతర సిద్ధాంతములలో నరోప్రత్కు ప్రమగు మంత సద్గాంతమును ఆసంహిత అమునరించుచున్నదని వండితుల అభిప్రాయము ఎద్దాంత సింకర్యముజరుగ కూడదను వారు కూడపూర్వ పూర్వాన్దాంఁ ము ఉత్తరోత్తర ఎద్దాంతముల ననునరించు స్థలముత యందు ప్రవర్తించ వచ్చునగి సియమించిరి కముకమంత్ర సిద్ధాంతమును ప్రతిపాదించు పాద్మ సంహితకు ఇతర సిద్ధాంతములఙను నరించు స్థలములందు కూడా ప్రవేశమున్నది ఆన దీనికి ప్రాధాన్యము అభించినది

రీ : १ పాద్మ సంహితా విభాగము :

ఝ్యాన యోగాది పాదవక్షయమును సింగోపాంగముగ ప్రతి పాదించిన పాంచరాత్ర సంహితలలో పాద్మసంహిత ప్రథమోదాహరణ ముగా సిలబడునున్నది పాద్మ సంహితను ప్రథమోదాహరణమని ఎందుకు అనపడిన వచ్చేనో ఈప్రవకరణమున సమగ్రముగా వరశీలింతము

ఈంతకు పూర్వమే చెపునట్ల ఆగమశాస్త్రముల ప్రథానలక్ష్యము సిరంతర భగవదారాధన అది వ్యష్టి, సమష్టి రూపము వ్యష్టి విధాన మనిన వైయక్తి కముగా అఛరించు గృహాధన సమష్టి విధానమనగా

లోకషైమము రాజ్యశైమము రాష్ట్రశైమము నవూజ కళ్యాణముల కొరకు ఉద్దేశించబడి, గ్రామ నిర్మాణమునకుముందే దేవాలయసిర్మాణము చేసి, ఆందు శాస్త్రులక్షణ లక్షీతములగు ఇష్టదేవతామూర్తుల పతిష్ఠంచి, నిత్య-ప్రమిత్త క-శాఖ్యాత్మవాదులద్వారా భగవద్భాధన చేయుట

ఆందువలన “కర్మణాది ప్రతిష్ఠాంతరం ప్రతిష్ఠామ్యత్ప్రాపాంతమ్” ఒరుగవలనన వైదిక కర్మలను లోకిక కర్మలను, క్రియావర్ణ పొదములను పేర్లతో సంపాతలు ప్రపత్తిపాదించు చున్నచి ఆంతే కాక ప్రవంచన్పుట మోక్షవు, భూర్భాదీనోకములు, అష్టాంగయోగములు పొణాయూమముముదలగు విశ్వా విషయములను ప్రతిపాదించు జ్ఞానయోగపొదములు కుడా ఈ సంహితలో కలవు మొత్తము ఇట్లు జ్ఞాన మార్గము, యోగ మార్గము కూడ ఆరాధనకు అంగములుగా తంసంహితలో | చంపాదించబడినచి కనుక కంసంహితను జ్ఞానపొదము, యోగపొదము క్రియాపొదము, చర్యాపొదము అను పేర్లతో నాల్గు భాగములుగా మహార్థులు విశజించిరి ఈ వాల్గుపొద ములలోను ప్రతిపాదించ బడిన విభిన్నాంశములను గూర్చి మున్ముందు (१४) పొద్దు సంహితా ప్రతిపాద్యమను ప్రకరణమున్న తెలుసుకొండము

‘పౌద్యసంహితా కాలము

వీకాయన వేదమూర్తు ఆధారమగా చే సుకోని తథ రైవ్యదసులను, తర్వాత పొంచరాజీగమ శాస్త్రముపు అభివృద్ధి చెందినవని మునువనీ ప్రకరణములో చర్చించియున్నాము అనగా అగమములకు, వేదముల కంటే ముందే ఈ వీకాయన మనువద యజ్ఞస్నాట్లు తెలియు చున్నది వేదములందును ఊపనిషత్తులందును ఇతిహాసము లందును పురాణములందును ఈ “వీకాయన జ్ఞాన” ప్రశంసించే బడినపే

ఈఅం కమును వెనుకటి ప్రవక్రియలో వర్షించియున్నాను విష్ణువు
నుండి ఈపాంచరాత్రీకాష్ట్రమును నారదుడు ఉచితమునంది తరువాత
ఐముఖులకు పదేశించినట్లు మహాబ్రారతము ద్వారా తెలియుచున్నది ५
దీర్ఘినిబట్టి మహాబ్రారత కాలము తర్వాతనే ఈ పాంచరాత్రీకాష్ట్రము
అభివృద్ధి చెందినదని చెప్పవచ్చుము కానున “వికాయనవేద”ప్రకంప
వేదములుడు, రామాయణ - మహాబ్రారతములందు ఉండుటచే వీటి
తర్వాత కాలమునందు పొంఠరాత్రీ సంఖ్యాకా వాఙ్మయము అభివృద్ధి
చెందినదనుటకు వీటి కలుగ్గుచున్నది

లౌకిక సాహిత్యమునందు మొదట గద్యము తరువాత క్లోకము
అభివృద్ధి చెందినట్లున్నది పేదాంగ సాహిత్యముకూడ దాదాపు గద్య
రూపమే తరువాతనే మహాబ్రారతము, రామాయణము పురాణములు,
ఆగమములు, మరియు ఇతర గ్రీంథములు క్లోకరూపమున ప్రాయ
టదినవి క్రిం పూ । వ శకాష్టము నుండియే క్లోకరూప సాహిత్యము
అభివృద్ధి చెందినట్లు విషుర్పయుఱు అభిప్రాయపడుచున్నారు

తర్వాత జయూభ్యవంహితను ఆధారముగా చేసుకొని అభివృద్ధి
చెందినదే ఈ సాధ్యనంహిత పాంచరాత్రీగమ శాస్త్రములో కొన్ని
నంహితలలో మాత్రమే నాలుగు పాదములున్నవి జయూర్ధ ప్రతి
పాదకమగు పొద్ధనంహిత జ్ఞాన, యోగ, కీర్తయ, వర్ణ అను నాలుగు
పాదములు కల్గియున్నది బ్రహ్మండ నంహితలోకూడా నాలుగు
పాదములు కలవు ననట్టమార నంహితలో నాలుగు పాదములున్నవి

క ఇదం మహావనిషదం పతుర్యేద సమన్వితమ్ ।

సాంఖ్యయోగక్షతం తేన పంచరాత్రీమ శబ్దితమ్ ॥

వారాయణ ముఖోదీంతం నారదోచ్ఛావయత్పురా ।

కాని అని ఏప్పు, కివ ఇంద్రి, బులు రాత్రీములని ఎలువబడుచున్న విషయశీర్ఘనంపొతలో ఆడి సంక్రమింగ, సౌరయును నాలాగు పొడములు కలపు ॥

పొందరాత్రీనంపొతలయిందు రత్నత్రియమనబడు సొత్తుత్తిష్ఠర - జయూఖ్య సంపొతలు మొట్ట మొదట ఉద్ధించినవి పీడిని అధారముగా చేసుకొని తుష్యర - పొరమేశ్యర - పొద్దుపడపొతలు ఏర్పడినవి కాపున మొదట జయూఖ్యసంహాతా కాలము నిర్దియించి తదువరి “పొద్దు” పంపొతాకాలమును నిర్దియించుట యుక్తము

జయూఖ్య సంపొతా కాలమును నిర్దియించునపుడు దానిస్వరూప స్వభావములు మనము తప్పక దృష్టియిందుంచు కొనపలయును

ఈ సంపొతశాండ ఇతర సంపొతలవలె వాకోవాక్యరూపమున మన్నది. వాకోవాక్యమనగా పరస్పరసంభాషణము ఇందు మొదట పంపదుడము మహార్థి తండ్రి బౌర్యునితోను తదువాత నారదాడు త్రైమహావిష్ణువుతోను, ఆమైన శాండిల్యాదు ఇతర మహార్థితోను జరిపిన సంభాషణలే జయూఖ్య సంపొతగా దూశిందినవి 7 ఈ వాకోవాక్యసద్గతి పురాణములఱడును కలదు కానీ శోరాచేక సంభాషణలకు జయూఖ్యనంపొతలోని సంభాషణలకును ఎటువంటి బోలికలేదు

హౌద్రపంగీతల (సమావేశము) యుండు ఖుద్దుడు ఎన్నో ధరోవ ప్రాపములను చేసెను ఉపన్యాసమధ్యమున సభ్యులదిగిన చిన్న చిన్న కుండెహములకు ఉక్కు సమాధానముం నిచ్చెను కానీ హౌద్ర సంగీతలలోని సంభాషణలకు జయూఖ్యపంపాతలోని సంభాషణలకు

సంబంధములేదు ॥

తంత్రిములలో శివపొర్చుల సంభాషణలకు జయాఖ్యసంహాత లోని సంభాషణలకు పొమ్మపోలికలు కనఁడుచున్నవి కానీ తంత్రిములలోని సంభాషణల పూర్వావస్త జయాఖ్యసంహాతలో కనఁడుచున్నది కనుకజయాఖ్యసంహాతలలోనిసంభాషణలకు పూరాణములలోనిసంభాషణల కంటే తంత్రిములలోని సంభాషణలలో నన్ను వాతపంబంధము కనవడు చుండుటచే పూరాణయుగమునకు తత్త్వియుగమునకు మధ్య జయాఖ్యసంహాత ఏర్పడి యుండవచ్చునది ఉహంచుటకు అవకాశము కలుగు చున్నది తంత్ర వాజ్ప్రయము 7వ శతాబ్దమున ఆభివృద్ధి చెందిన దగుటచే జయాఖ్యసంహాత 7వ శతాబ్దమునకు ముందే ఎర్పడియుందు ననుటకు వీలగుచున్నది

జయాఖ్య పంపోతలో, శాంత్రిక పద్ధతులు దాలా అభివృద్ధి చెందిన దక కవ్వడున్నది కనుక కీర్తి శ ఇవ శతాబ్దమునకు చెందిన “అర్య మంజు త్రీమూలకాల్ప”మున కంటే ఇది తరువాత ఏర్పడియుండ వచ్చును అట్టి కీర్తి శ ఇవ శతాబ్దమునకుచెందిన “గుహ్యపమాజ”మును శాంత్రికగ్రింథమున ల్పిరంభావస్తలో కనఁడుచున్నమండలప్రస్తారము షట్టర్కు సౌధనము 7 జయాఖ్య సంహాతలో దాలా అభివృద్ధి చెందినట్లు

8 JS Foreword, P 26

- 9 The mudras, mandalas and the tantric rites and practices quite a large number of them—are to be found in it. The six cruel rites, which may be considered as the special monopoly of the later tantras are all to be found there. There are santika rites, paustika rites, vidvesaṇa, marañuccatana stambhana and accurate direction for performing them and obtaining success from them are carefully started

కనబడుచున్నది అంటే క్రిం శ మూడవ శతాబ్దము తరువాతనే ఈ సంహాత ఏర్పడినట్లు తెలుసుకొనవచ్చును

క్రిం ఏదవ శతాబ్దమునకు సంబంధించిన బొట్ట తంత్రగ్రంథము “భూతడామర తంత్రము”న కంటే జయాఖ్య సంహాత ప్రాచీనమైనది లేద శతాబ్దమున ప్రవేశపెట్టబడిన దీనారములు అమరకోశములో పీర్మునబడినవి జయాఖ్య సంహాత అంతకంటే ముందే ఎర్పడి యుండుననుకొముటకు ఆవకాశమున్నది

ప్రాచీ వశాశవాధారముల పరిశీలించినము కీ శ 414 సంవత్సరమునకు సంబంధించిన “బిల్సిసాద్” శాసనమునకు ముందుగాని క్రిం శ 500 సంవత్సరమునకు చెందిన “తోర్మాన” శాసనమునకు తరువాతగాని జయాఖ్యసంహాత ఎర్పడియుండుబటు విలులేదు కనుక ఈ అంశముల నర్మింణిని దృష్టిలోనియకొని జయాఖ్య సంహాత క్రిం శ 450 సంవత్సరమున ఏర్పడియుండునని నిర్దయించుట సత్యదూరము కాదనిలించుచున్నది

జయాఖ్య సంహాత ప్రతిపాదించిన అంశములసారమునే పాద్మ సంహాత ప్రతిపాదించు చున్నదను సంవదాయము ననుసరించియు కీర్తి శ 5వ శతాబ్దము తరువాతనే పాద్మసంహాత ఏర్పడియుండుననుట కుదురుచున్నది చా॥ ఐ ఐ ఆష్టే శాసనముల ననుసరించి కీర్తి పూర్వంద శతాబ్దము నుండి కీర్తి శ మూడవ శతాబ్దము మధ్య కాలము వఱకు పాంచరాత్ర వాజ్పయము అభివృద్ధి చెందినదని తెప్పును¹⁰ ప్రశ్నాఫెసర్ హెచ్ డి సైక్ట్ (prof H D Smith)కూడ పాంచరాత్రాగమ గ్రంథములు కీర్తి శ 40 వ సంవత్సరమునకు ముందు అభివృద్ధి

పందలేదని చెప్పుటున్నారు " ప్రిథవీ వి పరాణారీగారు అగము
శాస్త్రములు ఈత్తర భారతదేశమున ఈత్తుప్పుటై దక్కించారతదేశమున
శాస్త్రమంది అధిష్టాది తెండినవని చెప్పుటున్నారు బాగి అధిప్రియము
శ్రీకారము ముఖ్యమైన పొంచరాక్త నంహాతలు జీవ్యుర్-పయ్యా-
సాత్త్విత నంహాతలు, తాశ్వర, వరము, నవత్మమార అంర్పుర్ముణ,
నంహాతలు కీర్తి క 8 వ శాస్త్రమునకు ముండి ఏర్పడినవి ఎందుకిల్ల
నంది కీర్తి క 9 వ శాస్త్రమునకు తెండినఉత్సవాలు, 10వ శాస్త్రమునకు
తెండిన శ్రీయామునా-దార్శన్యాలు, కమారవశలలో పొంచరాక్త నంహాతలు
ప్రతి పొందిని ఎద్దాంతములను లేర్పునిరి కనుక కీర్తి క 11వ
శాస్త్రమునకు ముండి పొంచరాక్త నంహాతలు అలికుద్ది తెండినవను
విశ్వయమున నందినము లేదు

ఒయ్యాఖ్య నంహాత కీర్తి 450 పొంగములో ఏర్పడి
యుండుటచే అది ప్రతిపొందిన శత్ర్వములు లోధించు పొద్దునంహాత
కీర్తి 450 నండక్కముల పాఠకే ఉపొంది యుండువనుటకు అనశా
మేర్కుటు చుప్పుది

214 పొద్దుసంహాతా | పెంపొద్దుము

పొంచరాక్త శాస్త్రము నందలి నంహాత లంబ్యుంది యుండుటు
పొద్దు నంహాతలు ఒక్కపేళ్ళకప్పానము కలదని నిరూపంచంపదినది
శాస్త్రమారణాఖ్యముగు ఒక వమ్మగ్ర నంహాతా ప్రయుచమును ముఖము
డా నంహాతలో మాముటున్నాము ఇంతకు పూర్వుము చెఱువను
డా నంహాత పాఱగు 'భాగముఁడగా మన్నది, 1 ఆఖపొద్దము

2 యోగపాదము 3 ప్రియపాదము 4 చర్యాపాదము అని ఆభాగము ల
పేర్లు ఈ నాటను పాదములలోని ప్రతిపాద్యంకములను క్రమముగా
ఇక్కడ సమీక్షింతము

2 1 4 1 జ్ఞానవాదము .

పాద్మవంహాతలోని మొదటిపాదము జ్ఞాన పాదము ఇందు
1° అధ్యాయములు కథాపు ఈ అధ్యాయములందు క్రమముగా
తీమన్నాన్నియాయిఱు బ్రిహ్మకు పాంచరాత్రశాస్త్రమును ఉపదేశించు~,
పాంచరాత్రీ శబ్దసిర్వచనము, తంత్రచాతుర్మిధ్యము నాద్యాంత భేద
సిరూపము, జ్ఞాన, యోగ, క్రియా, చర్య పాదు కమసిరూపము
విజ్ఞాన కట్టారము, సృష్టివిచారము, సృష్టిషాంతి, సంపోరస్వరూపము
సంసారిస్వరూపము, ముక్తిస్వరూపము, ముక్తునకుపరమపురుషునకు
గల భేదము, ఒంధహేతువులు వ్రీకృతి పురుషుల సంయోగమునకు
హేతువు, భగవదనుగ్రహమున వ్రీకృతి సిరోధము, బ్రిహ్మ
అక్షణము, భగవంతుని వేళ్యవాళ్యిత్త, ప్రకృతి విత్తుత సిరూపము,
బ్రిహ్మప్రార్థిత్త సౌరున జ్ఞానోత్పత్తి, సంసార హేతు సిరూపము, చేతనా
చేతనములకు అభిన్నకారణత్వము, గుణత్రయము వలననే ఊత్తము,
మధ్యమ అధమభావోత్పత్తి, అషారత్తైవిధ్యము, సాత్త్వికాది గుణములు
సత్త్వజ్ఞానాదులు, రాజలకుని గుణములగు అహంకారాదులు, తాములకుని
గుణములగు తోఖాదులు, తీవ్రిధములైన వాచికాది తపస్సులు, చతుర్ము
ఖుని ఆయు : వరిమాణము, అణిమామైథ్రశ్వర్య సిరూపము, సొయు
జ్ఞాది ముక్తి తైర్చివిధ్యము జంబూద్ధిపాది ప్రమాణ వర్ణనము, భారత
వర్ష వర్ణనము, పుష్టిరద్వీప వర్ణనము ఇతలాదిలోక వర్ణనమ్ము, భువరాది
లోక స్వరూప సిరూపము, నాటను పూర్వహ్య భోధములు, వైతుంత

లోకవర్షనము మొదిన ముఖ్యం కములు జ్ఞానపాదమునగలు అధ్యాయులులో ప్రతిపాదించ బడినవి

2.1.4.2 యోగపాదము

పాద్మ నంపితలోని శెండవ పొదులు యోగపాదము ఇందు అయిదు అధ్యాయులులు కలవు మోడ్సిథనముగు యోగము, యోగ వైవిధ్యము, యోగముద్వారా మోడ్సిప్రాత్తి, యోగాంగములు, నాణి శుద్ధి, ప్రాణారూపు లక్షణము, ప్రాణాయామ పలము, వాయుః యుము అరిష్ట సిరూపములు, ప్రతాంపార స్వ్యరూపము, వద్దనిమిది వ ర్జుస్తాన ములు, ఫారా లక్షణము, శరీరములోని వంచథూత స్తోత విభాగము, ధ్యాన లక్షణము, ధ్యాన ప్రయోజనము, సమాధి, పునరావృత్తి రహాత మైన బహ్యప్రాత్తి మొదలగు ప్రథానాంకములు ఈ పొదము నందలి ఐదు అధ్యాయులులో సిరూపంచ బడినవి

2.1.4.3 ప్రియాపాదము ,

ఈ నంపాతలోని మూడవ పొదము ప్రియాపాదము ఇందు శిం అధ్యాయులులు కలవు ఆగమ నంపుప్రథాయములో చెవుబడు కళ్ళాచి ప్రతిప్రాంత కీయాకలాపము తం ప్రియాపాదమున నమగ్రముగ వివరించబడుచున్నది జ్ఞానము ద్వారా యోగము ద్వారా, భగవంతని పొందలేని పారంపరా ఆరాధనమున సులభాపాయము ఈ పొదమున లోధించ బడినది ఆరాధనమునకు ఆఱయము కావులయును, ఈనుక ఆలయము దూని అంగములు తం పొదమున విపులముగా సిరూపించబడినవి

ఈ నాటి వైజ్ఞానికులకు కూడ ఆశ్వర్యమును కలీగిరచు తీరున ఈ పొదమున భూపరిక్షాపీధి సిరూపంచ బడినది సువద్మ, భద్రీక, హృద్మ

దూరు అనిథుమి వాయగు విధములుగా విధజింపబడినది గ్రామ లక్ష్మిము¹ దండక 2 స్విలకరి ప్రశ్నర 4 ప్రకిర్తక కీ నంబ్రావర్త 6 పతాక 7 పద్మ 8 త్రీపతిష్ఠతమును పేర్లతో గ్రామములు ఎనిమిది విధములుగ ఎథజింపబడినపి

ఆటు తరువాత మండిర సిర్మాడారంభమున కర్మజవిధి, కర్మజాంగములు, కూలాలయ సిర్మాడము, బూల చింబ సిర్మాడము ప్రతిపాదిలవ లడినపి శంకుస్తోవనము, ఇష్టక లక్ష్మిము, ప్రఫదమేష్టకవిధి, గర్భాన్తసనవిధి, ఆధిష్టానవిధి వివరించ ఒడిసారి దేవాలయము పై ఉన్నతముగా కనబదు కట్టడమును విమాన మందురు తః పొదమున రీ విమాన ప్రభేదములు పర్చింపబడినవి తర్వాత మూర్ఖేష్టకవిధి, వరివార దేవతాకల్పనము, శిలాదారు సంగ్రహవిధి క్రధువ పేర ప్రఘమాణవిధి పూలస్తోవన విధి, దేవతా వర్ధవిధి స్తోత్రాది ఆసనవిధి, విశ్వరూపాదిలక్ష్మిము మత్స్యదిమూర్తి లక్ష్మిము, లోహప్రతిమూ సిర్మాడవిధి, వరీతిమూ మానవిధి, చింబ లక్ష్మిము, వరివారవిధి, ఆధార్య లక్ష్మిము ప్రతిషోషకరణములు, జలాధివాపవిధి, శయనాధివాసవిధి, పతిష్ఠావిధి, దళావతార ప్రతిష్ఠావిధి, శీయాది పొణిగ్రహణ విధి, వ్రథాది వ్రుతిష్ఠావిధి గృహార్పావిధి మొదంగునపీ తః పొదములో ముఖ్యాంకములు

2144 చర్యాపొదము

పొద్దుసంశాతలోని నాగ్లవ పొదము చర్యాపొదము ఇందు 33 ఆధ్యాయములు కలవు భగవదారాధనమునకు ఎవరు ఆధికారులో విధారించి ముఖ్యకల్పాధికారులు అమకల్పాధికారులు అనురెండు విధములు చెప్పబడినవి ప్రహాస్మాణ, క్షత్రియ, వైశ్య చూమ్యుల గుణప్రాధాన్యమును ప్రశ్నాచర్య, గృహస్థ వావప్రశ్న సన్మానిశ్చముములను ఆమలోమ జూతులను గూర్చి వివరింపబడినది తర్వాత చక్కాబు మండలదీక్షావిధి, విప్ప

నైన విశిషములు, షడాసనముతో భగవదారాధనము, నితోయిత్వవధి, బలిధానప్రకారము ఉత్తము, మధ్యము, అధము, స్నేహమధీదము వరించబడినది

అయి నైన ఉత్పవశస్త్రమును వివరించి సాంగముగమహాత్మవధి నిరూపించబడినది మహాత్మవమునతు సంంధించిన ధ్వజారోహము విఅంకురార్పణము, స్నేహము కళ్యాణారాధనము, ప్రతిపాదించడినది భగవదర్మనమునందు యోగ్యయోగ్రములైన ఫలపుష్టాదును గూర్చి చెప్పబడినవి ఆభిగమనము, ఉపాదానము, ఇజ్య, ర్వాధ్యాయము, యోగము, యసు పంచకాల ఇధులు తెలియజీయడినవి

శ్రీరామజయంతి, శ్రీకృష్ణజయంతి, వచిత్రోత్సవము మొదలగు ఉత్సవములు, వరాహావతము మొదలగు ప్రతములు ఉపాదించండినవి తీర్మాంధ్యారవిధి, అసేక ప్రాయశ్శైక్తములు, ముద్రావిధి, మంతోద్ధారవిధి, పవిత్రరముగా ప్రతిపాదించబడినవి

ఇట్లు 82 అధ్యాయములు కల పాద్మనంపాతలోని జ్ఞాన, యోగ, ప్రియా, చర్యాపాదములతో గార్మమిర్మాణము సుండి దేవాలయసిర్మాణము, విగ్రహ సిర్మాణము, ప్రతిష్ఠ నిత్య, నైమిత్తిక, కామ్యత్వవములు, ప్రాయశ్శైక్తములవరకు వ్యక్తిచిన్న విషయము విశదవరణబడినది

22 యోగపాదము

ఇంతకుపూర్వము చెప్పినట్లు ఆగమశాస్త్రములోనిసంహితలస్నేంటలోను జ్ఞానము, యోగము, దేవాలయ సిర్మాణము, విగ్రహసిర్మాణము, ప్రతిష్ఠ, సిత్యనైమిత్తిక, కామ్యత్వవములు ప్రాయశ్శైక్తములు మొదలగు విషయములు వర్ణించబడును. ఈ వ్యామేయమునంతము

ఆగమశాస్త్రాలు నాటగు పొదములుగా విభజించిరి 3 క్రాన్
పొదము, 2 యోగపొదము, 3 ప్రియాపొదము, 4 వర్ణపొదము
ప్రశ్నాతము మనకు దొరకుచున్న నంపాతమలో ఈ నాటగు పొదములు
పూర్తిగా లేచి కాన్నింట పొదవిధాగము లేకఁ రంఖంకములల్ని యు
ప్రశ్నామించయలున్నపీ దాలా నంపాతమలో ప్రియా - వర్ణపొదము, ద
అంపాతమికి మిగిలినటీ

యోగయుక్తిగు వానికి నిఃప్రాయించు కలగు కముక
భ్రాహ్మగ్రహమునకు శంఖంధించిన అంగములన్నిటియుండు పొదకుసమయక్కగా
దలియు తలతము ఆంపాతమలో ఈ యోగపొదము నంపాతమలో చెప్పుటయు
చున్నది ప్రియా, వర్ణపొదముల అనవరముము నియాపంచుటయు
ముందు క్లాస యోగపొదములను వివరించుట ఎంచేరి ఉచితముగాన
క్లాసపోద నియాపంచరములు యోగపొదము చెప్పుటదిదది

2.2.1 యోగపొదమయక్కక

పొంచటట్టి నంపాతమయందు యోగా భ్రాహ్మపొదము భ్రాహ్మగంగ
నియాపంచుము మొదటగు అంపములను యోగపొదకుముపీర ప్రశ్నామ
పెట్టుటలో అంతర్యమేమైయుంచును: అము వ్ర్యాశ్చ ఇక్ష్వాచ ఉదయంటు
చుచ్చుట దానికి రెండు మూడు విధములుగా మనకుము వచ్చానమును
పూపాంచవరయ్యము

1 యోగయుక్తమునకు పొదకు మూడుముకు అన్తయిఱాత
యోగశాస్త్రములను కొన్నిపంచించుకే పరమపర్యాయములను కముక
యోగముము న్నికంటట్టి కొన్నిపంచించుకునుగా తచ్చియుచియుటు యోగ
పొదము నంపాతమలో చెర్పుటయుంచుకును

'చొరవట్టుపోతుము' కొనటయోగముపీర పూపసిక అలా

ధనమును నిష్టించుటున్నది పొదుయి మానుక ఆరాధనము చేయడతపన్న అణి మనస్సు కిశ్చాలముగా తుండ్రవాసిలు చంపం వైన మనస్సుతో అస్తిరమైన ఇంద్రియాలలో ఎవరై తథు మనస్సును ఒకి అభ్యర్థిని రింపెట్లేరు కముక క్రియాదార్మాధములప్పుడి లేవాలయు నిర్మాయము, చ్యారిష్ట, లిగ్రీషాప్రాప్తింగిల తమహరి సొఫ్టు ప్రశ్పించ ఉండి ప్ర్యామిలి అర్పణాక్రింకర్తుముఁఱు చేయుటు రిష్టాలమైన మనస్సు అపనఠను బాసిని నంపించుటకి వర్షాపొంగముగా ద్వోగపొదను ప్రీంపాదించయశ్వరుని బాసించుటకి వీఱన్నది

3 కౌండరు భూషము మాక్షపొదనారి, ఇంకౌండు యోగము చూఢపొదనారి అభిప్రాయుపయుణ్ణయ కానీ భూషముకంటే యోగముకంటే సులభమైన అచాధనద్వార మాక్షమును రంపించుటకు విఱవ్వదనిసియాఁంచులకి కంచుంచాతరో భూస్త, యోగ ప్యార్యాపములు ముండుగా చ్యాపించించుటకి అఖుట న క్రియా ర్ణాపొదనులు, రింగారించుటికి వరించడ బాసించుటకి వీఱగుటున్నది

3.2 2 త్రియాగపొద్దుకిపొద్దుము ,

4 యోగపొదమీనంటు ఉడు అధ్యాయుములు కంపు ఇంటు ప్రొపాది అధ్యాయుముకు “అవస్థిదలభూతము”గిపేరు శెండవ అధ్యాయుముకు “సాచివ్యుయాపకథనము”గి పేరు “ పొర్పాయూమిథి ” యుముకు మూడవ అధ్యాయుము ఒక “ కంచుంచస్త్రాన రిష్టుయుము ” యుము ప్రొపాది భాగ్దవ అధ్యాయుము చంచుమాధ్యాయుముకు “ఘాసఉష్మామసు”గి ప్రొపాది ఉధారు కావలసిన యోగాఁగములను ఈ యోగపొదను పంగ్రహముగా కిరువీంచుటున్నది

2 2 1 ప్రథమాధ్యాయుము

5 అధ్యాయుముకు అపనథిద అభ్యముకు ప్రొపాదము ఇందు

ఈగి 22 శ్లోకములలో సింహ త్రయిగ యోగాస్త్రయావము కర్ణ యోగ క్షాపయోగములనుభిదములలో యోగట్రైధ్వము, ఉరెందించి పూర్వసాధకము చెవ్వటచివది కర్ణాక యోగాంగములైన రుమరియు మాయులు ఎరిమిది పీర్మాసంచివని మాయక అంగమగు అనసముడు ఎరిమిదివిధములనిపీర్మాసంచివని ఎరిమిది ఆశసములలో స్వస్తిశాసనము రెండు విధము లనియు ముక్కాసనముటాడ రెండు విధములయు చెవ్వటచివని ఇంటదీలో ప్రథమాధ్యయుము తుగిసివది

క 222 ద్వాత్రియాధ్యయుము

ఈ అధ్యాయుమునకు "సాధిస్త్రయావకథన" "సుని శిక్ష ఈ అధ్యాయుమున దేహమాసము, ప్రాణస్త్రయావము, దేహగిర పాపు స్మాస స్వయాపములు శైల్యపరాగ్ని, బాధింపంచలిసి స్వయాపము, సుమహాన్నది దశమాయులు, పారి సాధ్యాంయంది శరీరమంతళ ప్రాణాంయి యుండు జిత్యైరంయచేం ఇతర మాయులు, సుమహాన్నది దశమాయు యుండు కిరుగు పడిపొర్చియములు నిరూపించబడివని

తయాశ మానవ శరీరమునందలి పొర్చిష్ట్రాసములు పీర్మాస బడివని పొర్చాది పంతమాయుఫులు శరీరమువ విర్మే పొనములందు స్వది అని మానవ శరీరమువట యొయొ వ్రీయోఽసములను సొధించు యున్నది ఈ అధ్యాయుమున పొకళ్యముగా వివరించబడివది

క 223 తృతీయాధ్యయుము

యోగపొదములలక్షి శ్వసియోధ్యయుమునకు "ప్రొయాయూకు విధ" అనిచియ ఈ అధ్యాయుమునండు బాసుదేహార్వసతక్కురుడై జసాధకులు శ్వస్తిశాస్త్రశస్తునిం రూప్యండి ఎఱ్లు ప్రొయాయూముము చెయుపతమునో తెలియు శేయబడివది ప్రొయాయూముము శేయసప్పడు

సొధకుడు అనుసరించవలనన జాగ్రత్త లసుగూర్చి ఇచ్చుట ప్రస్తావించ బడినది ఆటు తరువాత ప్రొచొయాము ఫలము ఉత్తమ - మధ్యమ, అధమ ప్రొచొయాముముచు సచిస్త రముగా ప్రతిపాదించబడినవి కదువరి ప్రొచొయాముమువలన ఎట్లు మనక్కెర్చుము, వాయుజయము కలుగునో, కైవల్యము నందుటకు అది ఎట్లు ఉవయోగపడునో, పీశదీ కరించబడినది

ఐ ४ చతుర్భాధ్యయము

యోగపాదమునందలి చతుర్భాధ్యయమునకు “వంతభూతస్థాన సిద్ధయము”ని పేరు ఇతర శాస్త్రములంటు ఎవబను సిరూపంచబడని విధమున పాంచరాత్ర శాత్రుము ఈ ఆంశమును సిరూపంచినది ప్రొచొయాముము వలన వాయుజయమును సంపాదించు సొధకుడు కొర్చి అరిష్టములబ్యారా తన ఆయుష్మమును తెలుసుకొనవచ్చును అరిష్టములు సూహనారూపములని యోగపాదమున చతుర్భాధ్యయము ప్రస్తావించుచున్నది¹ ఏ అరిష్టము ఎర్రుడినవాడు ఎన్ని రోజులు బ్రతుకగలడో ఈ ఆధ్యయము స్పష్టముగా తలియజేయుచున్నది

ఆపై న యోగాంగమగు ప్రత్యాపోరము రెండువిధములని చెప్పు, అస్థాదశ మర్మస్థానములు పేరొక్కనటదినవి

ధారణయను యోగాంగము విపులముగ వినరించబడినది ఆధ్యయాంతమున మానవ శరీరమందలి వృథివీస్తానము, జాస్తానము అగ్నిస్తానము, వాయుస్తానము వోయుస్తానమును ఐదు స్తానములు సచిస్త రముగా సిరూపంచబడినవి ఈ స్తానములయందు నియో మూర్తు లనుఅర్పించవలనో పీశదీకరించబడినది

12 భగవానీ! కాస్యరిష్టాని కథం తైలివితథయః ।

సూచ్యకే సంకయస్యాస్య చేదనే కారణం భవాన్ ॥

చ 2 2 5 పంచమాధ్యయము ।

పంచమాధ్యయమునకు “ధ్యానలట్టణ”మని పేరు సాధకుడు తన హృదయమున వాసుదేవుని చింతించుటయే ధ్యానమని ఈ అధ్యాయము చెవ్వచున్నది అయిదు అపథ్యలు-బ్రాగ్రత్, స్వప్న సుషుప్తి కురియ, తురీయాతీతములు ఏర్పాంచబడినవి భక్తి ధైయుడు ఆనందమయుడునగు భగవంతుని స్వరూపము వర్ణించబడినది తురిలో జీవాత్మక-వరమాత్మక లక్ష్మీ నమాధియుని ప్రతిపాదించబడినది పర బ్రహ్మము ధ్యానము చేయుపడ్డతి తచ్ఛారా బ్రహ్మప్రాయి, దీనికి యోగ్యతైన అధికారులను గూర్చి వివరించుటతో యోగపొదమందలి పంచమాధ్యయము, దానితో యోగపొదము హూర్మి యైనది

చ 2 3 యోగాంగములు ,

పొద్దుసంఖాతయెందలి యోగపొదమున 1 యమము 2 సియము 3 ఆసనము 4 బ్రాహ్మయమము 5 ప్రశ్నాహరము 6 ధారణ 7 ధ్యానము 8 సమాధి అని ప్రశ్నిధములైన అష్టాంగములు ప్రతి పొద్దించబడినవి

1 యమము	1 ఇంస 2 పత్యము 3 అస్తియము 4 బ్రహ్మ చర్యము 5 దయ 6 బుఱుత్యము 7 క్షమ 8 ధృతి 9 మితాహరము 10 శాచము అని యమమునకు పది ఐంగములు
--------	---

2 సియము	1 తపస్స 2 సంతోషము 3 ఆస్తిక్యము 4 దాశము 5 విష్ణుసును ఆరాధించుట 6, పొంచ రాత్ర సిద్ధార్థ-ప్రవణము 7, నీగ్న 8 జపము ఇవి సియముమునకు తీంగములు
---------	--

- ఁ ఆన రము 1 స్వత్తుకాసనము (ద్వివిధము) 2 బధవద్యు ననము 3 వీరాసనము 4 ఎంచోననము కే శ్రద్ధా ననము 5 గోముఖాననము 7 ముక్తాననము (ద్వివిధము) 8 మయుఖాసననము అనీ ఆసనములు 1నివిరిది పిథములుగా వెవ్వబడినవి
- 4 ప్రొణాచు మయు దేహనమా పూరజము, రోధనము మరఱదేహనము- ఈ నాలుగు ప్రక్రియలద్వారా పూయువును పీడిం చుట ప్రొణాయూమమునబడును ఇది చక్తమ- మాధ్యము అధసు భేదములతో ప్రతివిధము
- 5 ల్యూహారము నిత్యకర్మలను గునమతో అత్మతో అనుష్టంచుక ప్రత్యాహారమనబడును ఒక స్థించునునుండి ఇంకాక స్కానములకు ఆక్రమించి మునస్సును అష్టాదశ మర్కు స్థించులయిందు నిలుపుటకే ప్రత్యాహారమనిపేరు
- 6 దారజ పొంచథోతికమైన శరీరమున ఐదు భూతముల యిందుమనస్సును ధరించుట ధారజయనబడును,
- 7 ధ్యానము యోగాసనమతో నుండి హృదయస్థానమున అంజలిఘటించి దృష్టి శాసాగ్రమున నిలిల, నాలుకనుతాలుపునందుంచి, దంతములతో దంతము లను తాకకరియాగా కూర్చుని, ఇంద్రియములను పరశ్శరిగిచి నీతుద్ధమైన బ్యాధితో వరమాత్మయగు వాసు భేషణిచింతించుట ధ్యానమనబడును
- 8 సమాధి జీవాత్మ పరమాత్మల ఏక్యమే సమాధి సమాధి లభిని పొందినబాడు మంచికార్యములను సొధించ గలడు

224 యోగా ఖ్యానము - యోగా పొదము ।

పాద్మసంహాతలో జయార్థప్రతిపొదనము చేయబడినది జయార్థ సంహాతలో పెద్దసంహాతలోవలె జ్ఞాన యోగ, | కియా చర్యాపొదములు లేవు కానీ తరువాత సంహాతలలో ఆయా విభాగములు రూపొందు టకు ఉపయోగించు సౌమ్యాగ్రి కలదు ఉదాహరణకు ప్రత్కృతము యోగముకాన యోగమునకు సంబంధించిన విశేషములేవై శాదోరుతునా? యుని పరిశీలించినచో ఒక వటలము యోగమునకు సంబంధించినదిగా కనబద్ధుత్వద్వాది ఆ వటలమునకు యోగా ఖ్యానమును పేరుకూడ ఈనట్టమునావిష్టరించుటకు ఉపయోగవధుచున్నది

జయార్థసంహాతలో ముఖ్యదిమూడు వటలములు కలవు అందు చిట్టచివరి వటలమునకే యోగా ఖ్యానముని పేరు ఇందు 186 క్లోకములు కలవు 13 స్కూలముగా ఈ ఎటుఁము ప్రస్తావించిన అంతములను ఇచ్చట సమీక్షించుకొందము

జితేంద్రియుడగు సౌధకుడు సుఖాసనమున రూప్యంచి యోగాంగములను అభ్యసించవలెనని పేర్కొని, ఈసంహాతప్రాణాయానుముతో యోగాంగముల మనదేశించుటకు ప్రారంభించినది రేవకాదుల మాక్రాఫోరముతో జ్యోషమని, మధ్యమమని కనీయానని ప్రాణాయామము ప్రతివిధమని చెప్పుబడినది 14

ప్రశాంతము తదుపరి అంగము చిత్తసంయుమనహే ప్రశాంతము, బుద్ధి, మనస్సు, ఆహంకారము ఈమూడింటితో

13 జ సం పు ఇంగ్

14 రేవకాది వటర్పిస్తు మాక్రాఫోరక్కత్తె స్తుసః ।

కనీయాన్నధృమో జ్యోషః ప్రాణాయామః ప్రకీర్తః ॥

ది త్రమేర్పుయను 15 అయివచ్చెలికి మహస్సుకు తూర వ్రాత్యాపోరము
చేయవలెనని ఈపుంశాత తిలియచియుషుచ్చది ప్రమాణపోర
పక్షియుతో నిర్మించబడిన మహస్సు నాఱుగురుకములని, 16 తంశాత
శీర్షముడుక్కది ఆశాలగించి పేర్కు ఉక్కుడ పీర్కునుదలదిట్టు

ఉష్ట సిచ్చుత్తియే ధ్యానము అది చింతన రూపము కోచ్చ
శాధు మొదలగు ద్వారందములము చోగ్గునటుచంచెది ధారణ మిట్ట
వ్యవస్థనునిరించి పూర్వమువలె అది ఆయురు విధములు కండు
మూసుకొని శ్లోము ఇతరులకు విషువుటండూ తనదో శాసు ఎద్దెలూ
మంకమును ఆవురిందించుకో అదింపుగును సృష్టిశైలి వావకముతో
ఎయి_కు విసంగునట్లు ఆవురిందించుకో అది మంత్రముగును
అమంత్రము అద్భుతుగుణకి ఎండ_యీః వదాత్వకముగాఢాని త్వయూపము
కీర్పుఎద్దుబడినది 17

15 ప్రమాణపోరం ఒతః కుర్యాదిప్రతి పంచునువరం తు ణ ।

ఖద్దిర్మంత్రముం శారముంచిప్రతిం ప్రకీర్తికమో

అ నం 33 7

16 కథా_ఏ ముఖః కుర్యాదిప్రతిప్రమాణపోరం వ్రయుత్కుతః

మహశ్చుకుర్యాథం ప్రిక్తం ప్రమాణమోరేణ సిర్మితమో

అందులోనే 33 8

17 ధ్యానం ఉష్టప్రం సిచ్చుత్తి శ్శింతపం కప్పుకీ_రికమో

ధారణ_ త తతో ధార్య తికధాపువముత్తుయే ।

పంతథా పూర్వపతాన్నము వ్రీతిముత్త్రీ వ్యవస్థమూ ॥

అం సిమిలిజా_ష్టో ధ్యాన్ము క్రంతు వావకమో ।

వాచుప్రక్తి ప్రమింతత్తుద్దుం ఎండ యీః వదాత్వకమో

అందులోనే 33 9 11

యోగము-ప్రాక్తము, శారుషము, ఐశ్వర్యమని మూడు విధములు జయాఖ్య సంహతలో యోగాంగములలో యోగమునునది కూడ ఒక అంగము ఆట్లే “ఓహ” అను అంగమును కూడా ఈసంహిత నిరూపించుచున్నది నద్ది విచారకమగు తర్వామే “ఓహ” అని ఎఱవచుచున్నది 18

తనలో కలిగిన ఆత్మప్రాప్తి సమాధియని పేరు సమాధిస్తి కలుగగా వరమ పురుషుని బొందవచ్చును యోగాసనస్తుచైప్రాణాయామము నుంచి సమాధి పరక గల యోగాంగములను అభ్యాసము చేయవలెను

యోగాసనములు 1 వర్ణంకము 1 థమలము 2 భద్రము 4 స్వన్తుకము అను పేర్లతో నాలుగు విధములు 19 దుర్జయమైన చిత్తమును అభ్యాస చైరాగ్యములలో జయించవలెను

సమస్త వస్తువుల యందు విష్ణివుమైవ (తగులొగ్నిన) చిత్తమును ప్రత్యాపోరము చేయవలెను అన్ని విషయముల యందు తగులొగ్నిన చిత్తము తామసమని, రాగామల వలన విషయమంచంధము వౌందిన చిత్తము రాజసమని, ఒక లక్ష్మీమునందు నిలబడు చిత్తము సొత్తికమని, విషయ సంబంధము లేకనే సంతీనమైన చిత్తము

- 18 యోగోఽి త్విధః పోత్కః తం చ కార్యైన న మే ప్రశ్నా
పొక్కతం శారుషం పైవ ఐశ్వర్యం చ తృతీయకమ్॥
ఓహస్తు కిర్త్తికి తర్వాప్తవ్వ సిద్ధి విచారకమ్॥

ఋగ్ సం 33 12-13

- 19 యోగాసనాని వాయారి యోగ పట్టిన ఖంధయేతి।
వర్ణంకం కమలం శాల భద్రింపా స్వస్తికం దృఘక్కా॥
అందలోనే 33,17-18

గుణాతీకమని తసంహాత తెలియజేయుచున్నది 20

వకల-బిష్టుల-వరస్వరూపిట్లైన విష్టువును ధ్యానము చేయ వలెను నిష్టుల ధ్యానము ముక్కివదము నకలధ్యానము భుక్కివదము సమాధిస్తుడి యోగి తాదీహమును ఎఱ్లు వరిత్వజించునో ఈ వటలమున వివరించ బడినథి 21

జయాధ్య పంహాత యంయలి యోగాధ్యానము వలె విష్టుతిలక ఘంహాత యందన యోగపొదమును విథాగము లేకనే యోగాధ్యయ మను పీర వత్సర్థాధ్యయము చెప్పు-చెసినది ఇందు యోగమునకు సంబంధించిన ఎన్నో విక్షేపములు వికిరముగ వ్రతిపొదించ బడినవి ఆనంహాత పాద్మసంహాత కంటిను అర్పాచీనము గముక తంత్రములలో అభివృద్ధి చెందిన కొన్ని యోగ సద్గాంతములుఇందుకనవదుచున్న వి 22

ఈ యోగాధ్యయము నందే మంత్రయోగమును ఖాగమున మంతోర్ధారము, యిక్కసాధనము పొతూళసాధనము, వివిధ ముద్రలు కుండలి సీ ర్యుగము వివరించ బడట వరికోధకులు గమనించడగిన విషయము 23

- 20 ప్రత్యాహారేత సదావిత్తం విక్షిప్తం సర్వవస్తుమా
కామనం తత్తు భోదివ్యం చిత్తం సర్వత్రిగం సదా॥
గతం గణాదితో శైయమభ్యా సాంధ్రాంజనం తు తత్తీ।
సాత్మ్వకం కథ్యతే ఒత్తం సంగీష్టం లక్ష్మీగోవరేణ
జ నం 33 ఇటి 30
- 21 ఉచ్చతే వ తతో భూయ త్రైవిధం యోగినాం హితమో
నకలం నిష్టులం విష్టుం తృతీయం వరహపిఱమో॥
అందులోనే జ పం 33 ఇటి 32
- 22 వి నం 60
- 23 అందులోనే 4 62, 4 66

జయాభ్య సంహిత
యోగాభ్యానము

పొద్ధై సంహిత
యోగపొదము

1 యోగము	1 యోగము రెండు విధములు
1 ప్రాకృత 2 పొరువ ఓ జయ్య ర్యములని మూడు విధములు	1 కర్త యోగము 2 జ్ఞాన యోగము పశు చ్ఛితమైన తః రెండు మోష్టసాధనములు
2 ఈ వివరణ లేదు	3 ఉర్కుయోగమునకు యమా దులు అంగములు జ్ఞానయోగము నకు వైరాగ్యాదులు అంగములు
3 ప్రాచాయాముము, ప్రత్యాహార ధ్యాన, యోగ, కీపా, దారణ, పశుధ్యానసనములు ఎనిమిది యోగాంగములు (యమ, నియ మములు లేపు)	3 యమ_రియమ_ఆపన_ప్రాచా యమ, ప్రత్యాహార ధారణ, ధ్యాన, పశుధులు ఎనిమిది యోగాంగములు (యోగ— కీపాలు లేపు)
4 యమము లేదు,	4 యమమునగా ఆహోంస, సత్యము, అస్తియము బ్రిహమ వర్యము, దయ, ఆర్జువము, క్షమ ధృతి, మిత్రాహారము శౌచము
5 నియమము లేదు	5 నియమమనగా తపస్సు, తృప్త అస్తిక్యము, దానము, హరిని అరాధించుట, మతపరమైన సిద్ధాంతములను చీముట, సిగ్గు, జవము
6 ఇందు వర్యాంకము, కమలము భద్రము స్వస్తికము ఆను సాఱగు ఆసనములు మాత్రమే చెప్పటడినవి	6 ఇందుస్వస్తికాసనమువీరాసనము వద్దానసనము, సింహసనము భద్రాసనము, గోముభానసనము మంక్రాసనము, మయురాసనము అని ఎనిమిది ఆసనములు చెప్ప బడినవి,

- 7 కనీయ—మధ్యముషైష్టము 7 రేవనము—హరణములోధనము
లని ప్రాణాయాముము మూడు రేవనము, అనే ప్రాణాయా
విధములు.
- 8 ప్రత్యాహారము బిత్తమునకే 8 వ్యాఖ్యాహార లక్షణము చెప్ప
శాక మహానువు తూడ జేయ బడివది.
వలయునని చెప్పుబడివది.
ప్రత్యాహార స్వరూపము వివ
రించ లడినది.
- 9 ధారణ లక్షణము చెప్పుబడినది 9 ధారణ లక్షణము చెప్పుబడినది
10 ధ్యానమగా లక్ష్యరిష్టులి. 10 తదేకముగా వాస్తుదేవుని
చింతించుట ధ్యానము.
- 11 నమాధి యనగా వరమ పురుషుని పొందుట. 11 కీహాత్మకరమాత్మమ పొందు
బయేనమాధి.
- 12 ఉషాయవగా సెద్ది విచారణ 12 ఉషా లేదు.
మగు తల్గము.
- 13 ఇవ—ముండ—భేద స్వరూపము 13 లేదు.
వివరించబడినది.
- 14 దేహపాత వద్దలి చెప్పుబడినది 14 లేదు
- 15 బిత్తమ గుణాతిత, సాత్క్ష్మ, 15 లేదు,
రాజప—శామున భేదముజే తక
ర్ముఢము.

వి తుటియాధ్యాయము

1.1 దర్శన వాబ్యాయము :

దర్శన మను పదము దృష్టి = వేగ్కషి ఆను ధాషువు నుండి పుట్టినది. ఈ పదము నకు “దృష్టితే అనేనేతి దశ్మసమ్” అని కర్మార్థక ప్రయత్నాలిని “దృష్టితే ఇతి దర్శనమ్” అని భావార్థక ప్రయత్నాలిని చెప్పాడురు. దర్శనములు పదమునకు కర్మార్థమున చూపునాదినియు, భావార్థమున చూచుట అనియు ఆర్థము. దేనిని చూపునది లీక దేనిని చూచుట అను ఆకాంఖ్య కల్పినపుడు పత్రార్థమును ఆధిపా తత్త్వమును చూపునది అనుసమాధానము చెప్పాకొనవలయిను, న్యాయ ఇంకాదు దర్శన శాస్త్ర సిర్క్యూచనమిట్లు చేసినాడు~

“దర్శనమ్ తత్త్వాజ్ఞాన స్థాధనం శాస్త్రమ్”¹

ఈ దర్శనములు 1 అస్తిక దర్శనములు 2 నాస్తిక దశ్మసములు అని రెండువిధములు. వేద్విషామాణ్యము నంగికరించిన దర్శనములకు

1 న్యాయ తోసి, భిమాచార్ణరూలకికర్, పూనా. పు. 343.

ఆ ఈక దర్శనములని దారివంగికరించని దర్శనము 1 జ నొసి కడర్శనములని వ్రసిద్ధి ఎర్పడినది చార్యాక ణ్ణద్వారానాది దర్శనములు రెండవ తెగకు సంబంధించినవి 2 ల్లాక దర్శనములు 3 సాంబలదర్శనము 2 యోగదర్శనము 3 పూర్వమీశాంసా దర్శనము 4 చతుర్మీమాంసా (వేదాంత) దర్శనము 5 న్యాయదర్శనము 6 వైశివదర్శనము అను పేర్లతో ఆరు బిధములుగనున్నచి ఒఱంకమును న్యాయకోశకారుడిట్లు పంచగ్రహముగా చెపాయున్నాడు 2

“ద్వై యోగా ద్వైచ మీమాంసే ద్వై తర్వావితిషాఢ ప్రధాక
శాస్త్రాంశ్యాహు ”

దర్శనశభ్దమునాకు నేత్రమని, జ్ఞానమని, అద్దమనియుఅర్థమును చెప్పుదురు పరిచయాను సందర్శించుటకు దర్శనము మనకు కమ్మువలె ఊవయోగించును దర్శనములే లేసివో పరమాత్మ సందర్శనము మానవులకు దుర్లభమగును ఆత్మతత్త్వ సందర్శనము జీయవలెనన్నమనకు దర్శన సహయోగము తప్పక జుంటి తిరపలయును మన వ్రాతి బింబము అద్దములో ఎంత స్వప్తముగా కనఁడచున్నదో తఃపట్టర్పునము లలో పరమాత్మ స్వరూప మంత చక్కగా మనకు గోచరించు చున్నది ఆయా దర్శనములకు ఆయా విశేషముల నిరూపించుటలో ప్రత్యేకత యున్నట్లు దర్శనము 4 స్నిగ్ంటలో యోగదర్శనము సకు కొన్ని ప్రత్యేకతలు గలవు

3 1 1 యోగప్రథీదములు

సామూన్యముగ యోగము రెండుబిధములు 1 శివ్రాతోక్తము
2 హిరణ్యగర్భ బ్రోక్తము అందు మొదటిదైన శివబ్రోక్తయోగము—
1 మంత్రయోగము 2 హరయోగము 3 అయియోగము 4 శవశక్తియొగమని నాలగు ఇధముల నారయణ పండితు మొదలగు

గ్రీంథములలో మంత్ర్యియోగస్వరూపులు నిరూపింతబడిపెచుతయాగ స్వరూపము ప్రేరండ సింహాశ 4 హకయోగ ప్రచారింశాది 5 గ్రీంథములలో వ్యాపించబడి నిర్మింధావులో ఉయ మొనర్పినద్దు నువ్వును ఎట్టదేవత యించు 'లయ మొనర్పులకే ఉయ యోగమని పేరు ఆధారాది షట్టుక్రములను భేదించ కుండలినీ శక్తి ని పంచాంగమునకు దీంశాని బోధుండకే శివశక్తి యోగమని పేరు

ఉయయోగ—శివశక్తి స్వోగమలు యోగశక్తివైష నింతు సందు 6 మహాల్యాంశాది తంత్రముల యించు వికింపుగ నిరూపించ బడవచి ఈ తంత్రములు మొతము అడవట వాయును శాయ్యుడు, జమదగ్ని శృగువు, లాశ్వయదు, ప్రచేతముడు, దధీతి మార్గుండే యుడు ఈ యోగముము ప్రవచారము చేసిరి

ఈక రెండవది హీరణ్యగర్వుక్రోకమై రాజయోగము దీర్ఘికిదత్తా శేర్యియుడు వ్యూహారణుడని తెలియుటవ్వుడి రాజశాసనము (శేషపూర్వకము) కముక రాజయోగమే ప్రశ్నమైనయోగమని తెలివది శాలకమేణ వరంవర వకింపగా ఈ యోగమునకు వ్యాచారములేకుండా బోయిరది అఱువంట దకలో వతంయలి ఉద్వుచించి

3 వా చా పు 187

4 ప్రే వం పు 18

5 హకారః కీర్తిః మార్గః తకాంశ్వంద్ర్య అవ్యాప్తః

మార్గ చంద్రమసోర్మోగ్రాధ్యతయోగో సిగక్కుతేః

పా యో ప్రి కోశ్మాన్న పుకి

6 యోగో హ భవంతాంశ్వాన్ విద్యతే వ్యవసరతథ

మంత్రయోగోఽయకైప్తువ హకోః సౌ రాజయోగశః

యో శ చా పు 18.

రాజయోగమును ఉద్దించెను వతంజలి యోగానుకాసనము చేసాడు
కావ్య దినికి పాతంజల యోగ దర్శనమని పేరేర్పడినది

ఈ రాజయోగము అంక ప్రవంచమున తత్త్వవిచారణతో ప్రారం
భ మై, బాహ్యశ్యంతరములను నిరోధించుచున్నదని వివేకానందస్వామి
విశదపరచినారు 7

యోగతత్త్వవరిష్టత్తు 1 మంత్రయోగము 2 లయయోగము
3 హరయోగము 4 రాజయోగములని నాలగు విధములని చెప్పు
చున్నది 8

కొందరు యోగము రాజయోగ - హరయోగభేదముతో రెండు
విధములనుచున్నారు ఆందు రాజయోగమునగా యము - నియము -
ప్రాణాయామాదులచే చిత్తమును సమాధి దశను బొందించునది
తంత్రశాస్త్ర గ్రహించితము హరయోగము ఇందు మహాధము,
భేతరిమహాము ద జాలంధరము, ఉడ్ధియోగము మొదలగు శారీరక
కేళకరములైన ప్రక్రియలు భోధింపబడుచున్నవి ఇవిగాక మంత్ర
యోగము, లయయోగము, ప్రియాయోగము అను మూడువిధములగు
యోగములుకూడ కలవు మాతృకల (అక్షరముల) మండి ఉద్దరింప
బడిన మంత్రమును ఎకతాసనముగ జలంచుట మంత్రయోగము
చిత్తరును థ్యేయపటనందు అయింపజీసి సర్వవస్తులయందును

- 7 Rajayoga proposes to start from the internal world, to study the internal nature and through that control the whole both internal and external Vivekananda Swamy, The complete works : Vol I Advaita Ashrama, Culcutta, 1970 p 133
8. యోగ కాపు 10

ధైయుడైన ఈక్యరుని అనన్య చిత్తముతో ధ్యానింపుటకే లయ యోగ మనిషియై తవస్పు, స్వాధ్యాయము, ఈక్యర ప్రసిద్ధానవ నుసపి మూడును క్రియాయోగము ఈ క్రియాయోగము సమాధినుండి శేచిన వాసికువదేశింపబడినది శ్రీమాన్మారాయణాధనకు క్రియాయోగమని భాగవతము (4 18 e) చెప్పాచున్నది

3 1 2 యోగదర్శనము :

యోగదర్శనమునకు సాంఖ్యప్రవచనమను పేరుకలదు 10 శేవల సాంఖ్యము ఈక్యరునంగికరించదు ఈక్యరుని అంగీకరించుసాంఖ్యము నకైనేక్యరసాంఖ్యమని¹¹, సాంఖ్యప్రవచనమని, యోగమనిపేరై ర్పుడి నవి యోగకాష్టమునకు మూలపురుషుడు హరణ్యగర్వైదు 12 ఆయః తరువాత యోగకాష్టప్రవచేతగా యూజ్ఞవలుగైని పేర్కొనుచున్నారు వహంజలిసూత్రరూపమున సమాధి(యోగ)-సాధన-చిథూతి-క్లై వల్యము లను పేర్ల తో నాయగపాదములుగా యోగదర్శనమును రచించి ప్రచారములోకి తెచ్చెను కనుక ఈ దర్శనమునకు పాతంజలి దర్శన మని యోగదర్శనమనియు ప్రసంగి ఏర్పడెను

చిత్తసాధను కొరకు యోగము, జ్ఞానము దెండును సాధనము లేనని, వృత్తి నిరోధము యోగమని, సమ్యగ్దృష్టి జ్ఞానమని

9 ఆచార్య శచ్చిదానందమూర్తి, క్రొత్త, విజ్ఞానసర్వస్వము దర్శనములు - మతములు Vol 7 పు 338 తెలుగుభాషా సమితి ప్రైదరాణాడు 1942

10. సదసం పు 331

11 అందులోనే పు 331

12 హరణ్యగర్వై యోగస్య వక్తానాన్యః పురాతనః ।

యోగవాసిష్టమునందు పలన్నడువదేశించెను 13

313 యోగశబ్ద నిర్వహనము

యోగశబ్దమునకు అనేక విధముల ఇర్థములను చెప్పటటు వీలున్నది పతంజలి యోగదర్శనమున—

“యోగశిఖతపృతి నిరోధః” (11) అని యోగమును నిర్వచించినాడు చిత్తపుత్తుల నిరోధమే యోగము చిత్తము । క్షిప్తము దే మూర్ఖము 3 విక్షిప్తము 4 ఎకాగ్రము రీ నిరుద్ధము అని అయిదు విధములు 14

- 1 క్షిప్తము — రక్తిగుడ ధిక్ష్యమువలన చంచలమైన చిత్తము
- 2 మూర్ఖము — తమోగుడాధిక్ష్యమువలన మోహచ్ఛన్నమైన చిత్తము
- 3 విక్షిప్తము — నత్యగుడ ప్రవర్భావమున ఒకాప్నీయ స్థిరము, ఇంకాక ప్రస్తాదు చంచలమైన చిత్తము
- 4 ఎకాగ్రము — ధైయవస్తువునందు ఎకత్తావత్తా ప్రహాసరూపమైన చిత్తము
- 5 నిరుద్ధము — వృత్తులు నిరోధించబడి వృత్తిభసిత సంస్థారము మాత్రమే మిగిలిన చిత్తము

| పమాణ, విపర్యయ వికల్ప స్థిరా, స్వపుతులను పేర్లతో చృత్తులకూడ అయిదు విధములు 15 పైన వేర్పానటడిన చంచలమైన

-
- 13 ద్వై క్రమో చిత్తానాశాయ యోగో జ్ఞానం చ రాఘవ !
యోగోవృత్తి నిరోధో ఏ జ్ఞానం సమ్యగోజ్ఞజమ్యో ॥
  - 14 క్షిప్తం, మూర్ఖం, విక్షిప్తమేకాగ్రం నిరుద్ధమీత
చిత్తా ఘూమయః సాం ప్ర ॥
  - 15 పమాణ, విపర్యయ వికల్ప సింహాస్కాతయః

యో వా పు 730

యో ద 16

చిత్త ముతకుగలుగు తఃఅయిదు వృత్తు లను నిరోధించుటయే యోగమని యోగశబ్దార్థము తెలియుచున్నది అయినచో వీటిని నిరోధించుట ఎట్లని సంకయ మీర్పుడుచున్నది అభ్యాస వైరాగ్యముఁ ద్వారాసిరో ధించవలెనని పతంజలి ప్రతిపాదించుచున్నాడు 16

ఆందువలవనే యోగశబ్దము, “యతుజ్ఞాపమాహౌ” అను ధాతువు మండి ఏర్పడినదరి, యోగమనగా సమాధియని చెప్పుచున్నారు 17 ఈనమాధి సంప్రజ్ఞాత ఆసంప్రజ్ఞాతభేదముతో రెండువిధములు సంప్రజ్ఞాతసమాధియనగా చిత్తము నిశ్చలముగా, నిర్మలముగా ఉండుదశ ఆసంప్రజ్ఞాత సమాధియనగా సకలవృత్తులు నశించి చిత్తము విలయ చేయిందుట సంప్రజ్ఞాత సమాధిరూపమను యోగము సొధనము అసంప్రజ్ఞాతరూపమను గు యోగము సొధ్యము

యోగశబ్దమునకు ఇంకొకవధముగకూడ వ్యుత్పత్తిని చెప్పాడురు “యుజీర్=యోగీ” అను ధాతువు నుండియు యోగశబ్దము నిప్పున్న మగును ఆనగా “చేరిక”అని యోగశబ్దమునకు అర్థసేర్పుడుచుస్తుని దీని వ్యాఖ్యానము చీపుడు పరబ్రహ్మతో చేరిపోవుటయే యోగమని తెలియుచున్నది

యోగశబ్దమునకు “యుక్తి” అనికూడ కొండరు అర్థనిర్ధారణ చేయుడురు తఃపద్ధతిలో యోగశబ్దము ఉపాయము, సొధనము అను అర్థమును కూడ నియ్యచున్నది 18

16 అభ్యాస వైరాగ్యాభ్యాం తన్నిరోధః యోద 12

17 యోగః సమాధిః స చ సార్వభాషమశైత్యం ధర్మః

సాం ప్ర 11

18 శ్రీపాతంజలి యోగముధాకరము, భూమిక, పండితశివపరజము వాయసీక్రమము, ఏస్ట్రేడు 1977 పు 6-7

యోగశ్శ్రవసును స్తులార్తము “విధాన”పురి కొండుచివ్వదురు
ట్రి దొగమును “ఒంధించుట” అరియు ఇంకొండరి అప్పిప్పాయిము
వంచి రథాగ్నిషై కణావక్కైన ఆన్ని పరమాక్షరమూర్ఖులుగూర్చి
శాగిలద్దితలను తీచాత్కా పరమాక్షరును వంధానముతు సొధించవలిను
సుకనే ఒంధించుకి అపు అర్థము దొశావునకు పొత్తుక్కొనుట

వతం..రి అప్పిప్పాయిము వటుపరించి యోగమునగా “ ప్రభు
ఏంచు ” అరి అర్థము చెప్పవలిను పరమేళ్లుకుని దివ్యక్తికి ఉండ
యోగమును బ్యాపిచీరము ఉండు 18

14 యోగదర్శనకర్తృత్వము..వతంయి

పీరఙ్యగర్వులిచే (ప్రశ్నాదేషులిచే) ప్రవర్తించియుటడిన యోగ
శాస్త్రమము యూచ్ఛలాగ్నిషుష్టా ప్రభారమలోనికి దొచ్చుటు కాల
క్రమీఱ యోగశాస్త్రము పంచిచిలోగా లింగ వతంయి తన నమకు
వద్దుని యోగప్రంపదాయమును వంకలపమునర్చి సూట్రయముగు
యోగదర్శనమము రచించెను అందుప్పల్ల నీ అతము యోగదర్శనము
ఎట్లు ప్రియంచించినాడు “అథ యోగాములాపవమ్” వతంయి యోగ
మూడు శాంపంచలీటు , అస్తుంబలిపాయా

యోగదర్శనమునకు అట్లు వీతంయి కర్తృత్వముదు
సాంఘ్యప్రశశవనును పీరుగల యోగభూషించంభమున చ్యాం
భగవానుడిట్లు ప్రముఖించెను —

యముల్లాంగ రూపమాత్రంల్లాంగుల లగులోఒకభాంపుగ్రహియు
ప్రాణిఱ్ని కరాంర్యము విషభరోంనేకపక్కీ కుతోగి ।

పుష్టుల్లాం ప్రముఖించుటగ వంపరః ప్రీయాతే యముల్లాంత్యం

19 న త ముక్కొని యాజాని వశ్వమే యోగక్కొన్నరమ్ ।
అంతభ్యాన్న త భూతప్పో యమాక్షు యాతథావనః ॥ భగ్గి 85

దీనోచ్చికః పబోవాగ్రమిత ఎమం తసురోగదో

యోగయుక్తః ॥ 20

ఇట్లు అదికిషిష్టి పతంజలి రూపమంత లోచముగ్రహమాద్రితి²⁰ యోగ యుష్టితై యోగదర్శనమును రథింతానని బ్యాసంని భావిం

యోగదర్శనకర్త పతంజలి యున్న అంశమునే నుండిపాశుములీదు కారి బ్యాకరఙ మహాభ్యాషకర్త యుగు పతంజలియు యోగమూత్రకర్త యుగు పతంజలియు ఒకే పద్ధతి యూ : లేక చేర్చెర్చెర్చ పద్ధతులా : అను విషయమున దాలా వాద్వర్షిషాదములున్నవి అందు సంప్రదాయు వాదుం పశ్చము సముదరింతి ఒకే పతంజలి - యోగదర్శనమును, మహా భ్యాషమును పరకంషాతను రథింతి మానసులు మహావాక్యాయు దీషములను ఓగొట్టుకొఱుటకు మార్గమమును చూపెనని భావింపటు యున్నది నీటు శోకప్రసిద్ధమైన తఃక్రింది కోసముతు ఉదహరింపుట

యోగేన లిత్తస్త పటేన బాణం

ముంం కరిరస్త కు తైద్యైశేష :

స్యోఽపాకరోత్తం ప్రీతరం ముఖీణం

పతంజలిం శీర్ఘింపితినోఽస్తి ॥ 21

తఃస్థాంతమును పతంజలిచరిత కర్త యుగు భాషుభద్రీదీష్టికుమును ఇట్లు పశ్చింటుటున్నస్తాన్నది

సూతార్థి యోగశాస్త్రీ వైద్యకశాస్త్రీ వ పార్తికారి శతః ।

కృత్వ పతంజలిముర్చిః ప్రీతారయుమాన ఒగదిదంక్రాతుమ్ ॥ 22

20 సొం ప్ర 11

21 వ సం ఉచ్చిష్టాతము అణార్గ త్రీవాక్యము యూదపకర్మ చౌక్షాంశా సంశ్మృత తంప్రానమ్ బారణాసి, 1884 పు 8

22 అనుభ వాసందస్త్ర్యమీ , పర్వతస్థాపకాతము ప్రథమభాగము బాపులు 1884 పు 178

యోగూర్పుమున సూత్రిములను, వ్యాకరణకూర్పుమున భావ్య
మును వ్యాసి ఈ జగత్తును రక్షించుటకు వ్రీదారము చేసినని దీక్షితుల
అభిప్రాయము పైకోకమునందలి వార్తికపదము భాష్యార్థకముగా
గ్రీహంచవతెను

వతంజలి, కుహాభావ్యము యోగదర్శనములతో పొటు అయి ర్యైద
కూర్పుమున సువ్రీలద్ధమగు చరకసంహాతము గూడ రచించెని చరక
సంహాతకు టీకను వ్యాసన చక్రవి ఓ వండితుడు తన టీకలో ఇట్లు
పేర్కొనెను

పొతంజల మచోభావ్య చరక్కుతి సంస్కృతాః ।
మనోవాక్షాయ దోషాఖాం పంతేర్జిఖాపతయే నము ॥23

వాక్యవదీయ కర్తృయగు భర్తృహరియు కాయవాగ్నిధిగత
దీషములను యోగదర్శన మహాభావ్య-చరక సంహాతలనుగ్రీహాంచి
పోగొట్టిన వతంజలిని ఇట్లు పేర్కొనెను

కాయవాగ్నిధి విషయా యే మలాః సమవస్తితాః ।
చికిత్సా లక్షణాధ్యత్మ శాస్త్రీస్తై పొం విశుద్ధయః ॥24

మొత్తముపీద యోగదర్శనము మహాభావ్యము, చరకసంహాత
ఇను పిభిన్నకూర్పుములకు సంబంధించిన మూడుగ్రంథములను లోకాను
గ్రహములుధితో ఆదిశేషుడు వతంజలి దూషమునుభరించి రచించెనని
సాంవ్రీదాయుకుల అభిప్రాయము

పొతాప్త్ర వండితులు పూర్తిపొటు కొండలు భారతీయవండితులును
ఈస్థాంతమును అంగికరించుటలేదు కాని యోగదర్శనమును రచించి

వది పతంజలియే అనుఱంకమున ఎవరికిని విప్రాతివత్తిలేదు పతంజలి ఒకడేనా? లేక ఇద్దరు, ముగ్గురు పతంజలు గలరా? వారు ఒకి కాల మండ్చూరా లేక భిన్నభిన్న కాలములయందుండిరా? అను విషయ మాను మందు వ్రీకరణమున విచారింతము

31 ఏతంజలులెందు?

ఇవతకు మందు వ్రీకరణమున యోగదర్శనకర్త పతంజలి యసి నిర్ణయించితమి వాణిసియ సూత్రములపు వహిథాష్యమును రచించి మహాధ్యాక్షారుడను అద్వితీయమగు వ్రీసించిన పతంజలియు, ఈయోగదర్శనకర్త యు ఒక్కడేనా?కాదా? నంవ్రిదాయివాడులన్నట్లు ఒక్కడే పతంజలియో? లేక ఇద్దరు గారి ముగ్గురు కానీ పతంజలు లున్నారా? అను అంంములను ఈ ఎర్కిరణమున నిశితమగా వరిశీలింతము

కొందరు నంవ్రిదాయివాడుల మతము ప్రకారము పతంజలి ఒక్కడే 25 అతడే లోకానుగ్రహితము మూడు శాస్త్రములందును గ్రంథములను రచించెను 26

పీరి మతము ప్రకారము మహావిష్ణువు తల్పము, మహాదేవుని నూపురము, ఘూర్ఖారమును వహించిన వాయనగు అదిశేషుని ఆవశారములే లక్ష్మీఁడు బలరాముడు, పతంజలి, చంద్రీకర్మ మెదలగు వారు కముక పతంజలి ఒక్కడే కానీ ఇద్దరు ముగ్గురు పతంజలులులేరు

ఇట్లే కె ఎ బహుదూర్ అను విమర్శకుడు కూడ పతంజలి ఒక్కడే అని నిరూపించెను ఇతనికి ఘణి, యును పేరు కలదని కూడ

తాయన పేర్కొను 27

ఎన్ ఎన్ దాస్‌గు వ్రతయను విషుర్వతుడు కూడపకంజలులు ఒక్కరాః లీక ఇద్దరాః యను విషయమును ప్రస్తావించుచు వాస్తవమైన యోగ సూతములు, అనగా యోగదర్శనములోని మొదటి మూడు ప్రకరణ ములు, బోధమతము హరిగా అభివృద్ధి చెందకమునుపే ప్రాయం బడినవని అభిప్రాయమడను వాందుపులకు బోధులకు జైనులకు నుండ్య పచ్చిన తగాదాలలో ఒకరి నుంచి మరొకరు నిద్ధాంత ములను వరిగ్రహంవ గూడదను థావములు ఏర్పడకమున పేశయోగ సూతములు రచించబడినవని, కొఱట్టి యోగ సూతములలోని మొదటి మూడు ప్రకరణములు కీర్తి హౌ ఒవ శతాబ్దములో రచించబడి యుండ వచ్చునని నిర్దారణము జేసేను వ్యాకరణమహా థాఎయమును | పాఠన పతంజలి యోగదర్శనమునుప్రాశన పతంజలి ఇద్దరు ఒకపేసిని చెప్పాటలో ఎటువంటివృతీరేకాధారములు లేనందువలన పారిద్దరు ఒకరే అయి ఊండవచ్చునని దాస్‌గువ్రత అభిప్రాయ వడినారు 28

పరక సంహాతలోని ఉపీఘ్టాతమున అచార్య త్రివిక్రమ యూదవ శర్వ ఈ విధముగా వివరించెను— 29 పతంజలి పరటల వక్యము మికిక్రాలి సందేహస్వదమైనది పరక సంహాత యందు ప్రతి అధ్యాయ మును సమాప్తచేయు సందర్శమున 'ఇత్యగ్నివేశ కృషే తంత్రే' పరక

27 Bahadur, K P The wisdom of yoga, New Delhi 1977 P 10

28 Dasgupta, S N A History of Indian philosophy VOL I New Delhi 1975 pp 237—238

29 చ సం ఉపీఘ్టాతము పు 9

ప్రతి సంస్కృతే' యని మాత్రమే చెవుబడు చున్నది 30 ఎతంజలి ప్రతి సంస్కృతేయను పొరము ఎక్కుడను కానరాదు దృఢబలుయకూడ చికిత్సా స్తోనముచివరిభాగమున "అగ్ని వేశస్వయ తంత్రాతేచరకసంస్కృతే" అనియు నదిన్నిసాంతమున "చరకేన అతి బుద్ధినా సంస్కృతమ్" అనియు చరకుని మాత్రమే పరిష్కర్తగా నిద్రేశించెను ఏతంజలి పేరు ఎప్పుటను కానరాదు చరకసంఖాతకు అతి ప్రాచీన వ్యాఖ్యానమును రచించిన భట్టార హరిచంద్రుడు తనవ్యాఖ్యాన ప్రారంభమున "భక్తాం ప్రణమ్య మహాతే చరకాయ తప్యై" అని చరకుని పేరును మాత్రమే స్నేహరించెను పతంజలిని స్వరించవైనా లేదు వాగ్మణుడు తన వాగ్మణును ఆయుర్వేద గ్రీంథమున చరకుని పేదనే నిద్రేశించెను, గాని పతంజలిని స్వరించలేదు 31 దృఢబల భట్టారక హరిచంద్ర-వాగ్మణుల కాలమున చరకునకు పతంజలియను పేరుతో ప్రాణియున్నాచో చరక తంత్రమును పతంజలి పరిష్కరించి యున్నాచో పై మగ్గురు ఐప్పు తైనను ఆ విషయమును చెప్పయుండెడి వారు అందు వలన ఆగ్ని వేశ తప్తమును సంస్కృతంచిన చరకుడు పతంజలి కండ భిన్నాడే యని ఉహాంచుటకు అవకాశము కలుగు చున్నది

వ్యాకరణ రుహోభాష్య కర్తృయైన పతంజలి యోగ సూత్ర ప్రపంత యైన పతంజలి కండెను, చరకుని కండెను పేరసి మరికొందరు విద్యాంసులు తలంచు చున్నారు త్రై సత్యవ్రత సామాజ్యాన్ని భట్టాచార్యులు తమ "నిరుక్తాలోకనమున" "ఈ పతంజలియే వైద్యశాస

- 30 ఇత్యగ్నివేశకృతే తంత్రాతే చరక ప్రతి సంస్కృతేఖప్రాప్తి దృఢబల సంపూర్ణతే చికిత్సాస్తోనే యోగివ్యా పచిప్రకిల్పితం నామ తిర్యంశోభధార్యయః చ సం పు 350
- 31 చ సం ఉపోధ్యాతము పు.శి

వృణైత యనియు, యోగకాత్ర ప్రశ్నేత యనియు బహుళ ప్రాంచము పునరుదు చున్నది కానీ ఈ ప్రవాచము రకు కేవలము నామ సామ్యమే కారణమునిఱంచున్నది ఆతరకొరణు లేవియు స్వప్తముగా దొరుకుట లేదు అందు వలన పతంజలి ఒకడి అను ఎద్దంతమును అంగికరించుటకు వీలుతేదని” చెప్పారి ఆట్లి “యోగేన బ్రాహ్మణ “పొతంజల మహాష్ట్రమ్” మొరచగు క్రోడములను ఇట్లు సమన్న యించు కొనవలయునని పత్యావత సౌమాళ్యమి ఆభిప్రాయ వదెను భగవంతుడైన ఆదిశేషుడే ఆయ్యా అవతారముఖందు చ్యాకరణ మహా భూష్యమును యోగ సూతములను మరియు చరక సంహాత పరిపోగ్రామును రచించెన అంతే కానీ ఒకే వ్యక్తిగా ఒకే కాలమున తా గ్రీంథములను రచించ లేదు.

భావమిప్రానీ చేత వర్ణించబడిన “వరకావిచ్ఛిన్ము” నందు చరకుడు ఆదిశేషుని యొక్క అవతారముగ మాత్రమే ‘వర్ణించబడెను చరకుడే పతంజలియను ఆభిపొఱియుచు కన్చాడుట లేదు కాశ్మీర దేశ వాసియైన “జయద్రీథ పండితుడు తన హర చరిత చింతామని ఇరువది ఎడవ సర్గయందు శబ్దశాస్త్ర వతార సందర్భమున మహాష్ట్రముగా ప్రయోగించయిత ఆయున పతంజలి ఆది శేషుని అవతారముని పేర్కొనెను

మహాష్ట్రము—యోగసూత్రములు—చరక సంహాత ఉంమూడించిని రచించిన ముగ్గురు పతంజలులు ఆదిశేషుని అంకోదపువు లైనవ్వటిణి చరిత్రక మైన లక్ష్మయును సాధించుటకు వీలుభాదు ఆముగ్గురంతిని ఏకత్వము నంగికరించినచో భాగవతాది పురాణముల యుందు ఆదిశేషుని ఆవతారముగ వర్ణించబడిన బలరాముడు పతంజలి శక్కారేయని చెప్పువలసి వచ్చును అందు వలన ఆదిశేషుని అంశతో పుట్టినపుట్టిని యోగసూత్రముల రచయిత యైన పతంజలి

మహాభాష్యరవయిక యైతవంబలి, పరకుణ-ఉమాగ్నయిల్లన్న వ్యక్తిలే
మహాభాష్య రవయిక, లోగ సూక్తీ రవయికలకి వకంటియది
ప్రొకాస్తును అయిను పరకుణితో ఇక్కముచెప్పుక అపొభ్యము 23
ఖాచున దరక వంహాతము మాత్రము వకంటి రదించరెదరి అచ్చిత
ముగా చెప్పవచ్చును

పారియుష్ట లోగసూక్త కర్తయైన వకంటి 31 క 500 కం,
నుఁ తెందినహాతని నిర్ద్యయించెను ఇది నిజమైనదో లొంగబాయికుల
అపొపొయము ప్రొకారము వకంటి 31 పూ 2 క కొప్పొనురకు తెందిన
హాదసుల అనుమంచను వకంటయ లిందరము అంశమును పారియుష
స్వస్థికరించ లేదు అటని అపొపొయము ప్రొకారము వకంటయ ఉ
ఎక్కురది చెప్పవచ్చును 24

హెర్మన్ జాకోబి (Hermann Jacobi) యను పొంగ్విక్షపండి
తుకు పరిశ్రాక్షాధారములు తీసుకొని లోగసూక్తములను రదించిన
వకంటి 32 క 450 కంటి తెందినహాతని వకంటి పీడు ఒక్కచీగారి
వ్యక్తులచేర్చేరది తెప్పును కాది బ్రూనోపొరిక్ (Bruno hiebich)
యను నకులవకంటి ఒక్కదేయసును 25

కేడార పొందే నంకలవముచేఎన లొంగుకోకమును “ప్రార్థితన
పార్థియంయ, దాపొదరకర్మ “ వకంటి ” యను పీడుగల పాకు
ఎముగుర్కుల్చారనెను పాకు 1 మహార్మ వకంటి 2 మురి వకంటి
3 ఆధార్య వకంటి 4 కోకార వకంటి 5 మహామురి వకంటి,
“తని అధిపొపొయము ప్రొకారము వకంటయా ఏముండి ఉప్పారి

22 వ సం ఉపొభ్యము 8 18

33 Hiriyanna, M. Outlines of Indian Philosophy London 1932 pp 267 270

34 James Hastings, Encyclopaedia of Religion and Ethics New York 1958 Vol 12 p 831

తెలియుచున్నది 35

3 I 6 యోగదర్శన కాలము : -

యోగదర్శన కాల సిర్డ్జయమున విమర్శకులమధ్య ఎన్నో అభిప్రాయభేదములున్నవి ఇంతకు హర్వ్యాపు ప్రవకరణమునందు పతంజలి ఒక్కడేనా లేక ఇద్దరా? లేక అనేకమంది పతంజాయిన్స్ రా? అను అంశముపై తూలంకషముగా చర్చించితిమి, ఈ ప్రవకరణమున యోగదర్శనము ఏ కాలమున ఎర్పడినదను అంశమును సమీక్షించము

యోగదర్శన కాలమును గుర్తు జరిగిన వాడ పతివాదములను మనము రెండువిధములుగా విభజించుకొనవచ్చును అందు మొదటిది యోగదర్శనము క్రిస్తుహర్వ్యమే రచించబడినది అను వష్టము రెండవది క్రిస్తుపుట్టిన తరువాత విర్పడినదను వష్టము ఈ రెండవవష్టముల యందును ఎందరో విమర్శకులు వారివారి విమర్శలను చేసయున్నారు ఇచ్చుట వాటిని సంగ్రహముగా సమీక్షించుకొందము

సంస్కృతభాషా సొహాత్మ్యముల ఉత్సత్తి వికాసములను వరిశీలించినచో సూతవాజ్ఞయము ఓక సిర్డ్జిష్టకాలమునందు అభివృద్ధిచెందినట్లు తెలియుచున్నది సామాన్యముగదర్శనములన్నిటియు మొదట నూత్రపువముగనే రచించబడినవి సూత్రవాజ్ఞయమునకే శిరోమణి యనదగు పాటిని రచన “అష్టాధ్యాయి” వలె యోగదర్శనముకూడ పతంజలిచే సూత్రపువమున రచించబడినది కానీ “అష్టాధ్యాయి” లోనీ సూత్రములకు యోగదర్శన సూత్రములకు భేదము స్ఫుర్తముగా కనవడుచున్నది పాటిని సూత్రములు అతి సంక్షిప్తములు యోగదర్శనమునందలి సూత్రములు అర్థగాంభీర్యమునందు తక్కువ

కొకపోయినను అష్టాధ్యాయి సూత్రములవలె నంజై త్తములు కొక దీర్ఘ తరములై యున్నవి దీనినిఒట్టి యోగదర్శనము అష్టాధ్యాయి కాలమునకు సమీపింతరమున రచించబడినదని భావించుటకు వీలగు చున్నది ఆష్టాధ్యాయి ప్రక్రియ ఇవ శతాష్టమునకంటే ముందే ప్రాయించబడినట్లు అంగికరించబడినది కనుకయోగసూత్రములు ప్రక్రియ ఇవశతాష్టమునకు తరువాత రచించబడి యుండునని ఊహావబడు చున్నది

నంస్కాత సొహాత్యమున ఇతహస పురాణములగ్ని యు క్లోక రూపముననే ఎర్పుతినవి వైదికరంగమున ఊహనిషత్ కాలానంతరము (800 B C - 600 B C) ఈ క్లోకరూప వాఖ్యయము ఎర్పుతినట్లు భావించబడుచున్నది వేదాంగసొహాత్యము దరిద్రాపుగా గద్యరూపము ననే యున్నది కనుక ఇతిహస పురాణకాలమునకు ముందు ఊహని కాగ్నాలమునపై తరువాత ఈ మధ్యకాలమునందు సూత్రవాఖ్యయము ఏర్పడి యుండునముటకు తార్మాణములు కనబడుచున్నవి మహా భారతము “జయ” మనుపేర ప్రక్రియ ఇవ శతాష్టమున ఏర్పడినదని విమర్శకుల అభిపోర్చుయము కాబట్టి కీర్తి పూ వీవ శతాష్టమునటు ముందే యోగదర్శనము ఏర్పడియుండునని కొందరు ఊహాంచు చున్నారు 36

కే ఎ ఒహదూర్ విడ్డర్పునముల కాలమునగూర్చి విచారించుటు పొంఖ్య-స్వాయ దర్శనములు కీర్తి పూ వీవ శతాష్టముందును, పూర్వ మీమాంస-వేదాంత దర్శనములు ప్రక్రియ వీవ శతాష్టమునందును, యోగ వైశిష్ట దర్శనములు ప్రక్రియ ఇవ శతాష్టమునందును, రచించ

యదేవనరి యు తీ యు త్త మూగా నిరూపంచే : 37

ఎవ్ ఔ దామ వతంయలిషుహర్దీ ప్రిస్తుష్ట, ర్వము రెండవకల్యాము
నకు ఉండినమాదని భావించెను 38

ఆశార్థి ప్రివ్యక్తము యూదవర్గు కన జరక శుంఘాత ఉహి
ధ్యాతమున యోగదర్శువక త్రయైత వతంయలి ' దాము కీ పూ ఇష
శ్శామ్యమరి భావించెను వతంయలి పొలిశీయత్రిముఖు రాజుభావిగా
మగడలేశము లేచిన పుష్టయిష్టుర్ధి కన ముఖా ఎగ్యముతపోక్కురిషాము
కనుండ అశు పుష్టయిష్టుర్ధిసి నమూలికుతై యుండవయ్యును పుష్ట
యిష్టుర్ధి పరిపొలంతాలయు కీ పూ ' ప శ్శాముని తంత్రిచయం
రిర్థయుము కనుక యోగదర్శువము కీ పూ ఇష శ్శామ్యముసాంది 3

ఎవ్ ఎవ్ బాసీగు త్త యోగదర్శువముగ్గార్చి ఇఱ్ల అధికార్య
పడెను—

యోగమూత్రిమంచలోని చ్ఛుదకి మూడు చ్ఛీకరణములు ఓట్ట
ముతము పూర్తిగ అధికార్య తెండక ముఖుపే రదించబడినవి బాంధు
శ్శామ్య, కై నక్షండికుంచుధ్య ఎర్వాదివ పాగ్మాయిషులలో ఒకరినాట్టాంతము
అను చేరికరు ఎర్గ్యిషాంచకుండను భావములనిర్వచనముండి యోగ

37 ' All the six systems are an ancient origin. The Sankhya and the Nyaya are the oldest dating back to the 6th C B C, following by the Purva Meemamsa and Uttara Meemamsa (Vedanta) 5 C B C, and the Yoga and Vaisesika the 3rd CBC " The wisdom of yoga p 10

38 Das S K Glimpses of Divine light, Intellectual Publishing House, Delhi 1981 p 82

39 ద సం ఆపించాతము పు 8

దర్శనమునందలి మొదచి మూడువ్రికరణములు రచించబడినపాటు కావున యోగదర్శనమునందలి మూల ర్యింథమైన మొదచిమూడువ్రికరణములు క్రిం పూ 2వ శతాబ్దమునందు రచించబడి ముండినసుటకు అవకాశము కలుగుచున్నది నాగ్లప్రకరణమున బొడ్డాది దర్శనప్రష్నకీఱున్నట్లు సుష్టుముగా తెలియుచున్నది కషుక యోగదర్శన ప్రారంభము కీర్తి లూ 2వ శతాబ్దమునందే అని అనుకోనవచ్చును 40

ప్రిఫెనర్ ఎ సెంగ్లోనల్ మహాభాష్యక ర్తయగు వతంజలియే యోగదర్శనక ర్తయని ను, అతడు క్రిం లూ 2వ శతాబ్దము నాటి వాడనియు తలంచెను 41

ప్రిఫెనర్ సర్వేవల్లి రాధాకృష్ణన్ మహాభాష్య క ర్తయగు వతంజలియే యోగసూత్రక ర్తయని సిరూపంచబడతలేవనియు కొండరు యోగసూత్రములు కీర్తి పూ 4వ శతాబ్దమునకు చెందినవని ఖావించి నప్పటికిని చాలామంది అవి క్రిం పూ 4వ శతాబ్దముననే ప్రాయబడినట్లు నిర్మయించిరనియు తెలియజేసెను 42

ఇంకమ యోగదర్శన కర్తయైవ వతంజలింగ గూర్చి తోర్ లింక (Both lingk) కీర్తి పూ 250 సంవత్సర మనియు శూక్రముల్లర్ (Maxmuller) కీర్తి పూ 200 సం॥ మనియు, వేబర్ (Weber) కీర్తి పు 140 సం॥ అనుండి కీర్తి క 80 సం॥ మధ్య కాలమనియు, గోల్డస్టాకర్ (Gold Stucker) కీర్తి పూ 140 సం॥ మ డి 120 సంమాలోపుల అనియు ఉభిప్రాయుపడిం

40 A History of Indian Philosophy Vol I P 212

41 Macdonel, A A history of sanskrit literature Varanasi 1971 p 385

42 Radhakrishnan, S Indian philosophy Vol 2 London 1948 p 338

ఈ అభివ్రద్ధాయముని నన్నింటిని కోడికరించుచు రాము
ప్రసాద్ కీర్తి పూర్వ తివ శతాబ్దము నతంజలి కాలమని నిరూపించెను 43

పండిత్ ఎన్ ఖాప్యాజార్య బుద్ధుని నిర్వాచము కీర్తి పూర్వ తివ వ
సంవత్సరము కనుర దొగదర్శనకాలము కీర్తి పూర్వ 949 కని 973 కాని
అయి యుండవచ్చునని పైనా దేశస్తులు విక్ష్యాసించుచున్నారనియు
కాన తతంజలి కాలము రూడ దీనిరిష్టి నెనుకతు జరుగ్గాలని యుండు
ననియు భావించెను. ఆయన దృష్టి వతంజలి కీర్తి, పూర్వ 10 వ
శతాబ్దమున దొగదర్శనమును రచించెను 44

స్వామి వివేకానంద ఇంకము కొంచెను వుండు కాలమునకు
పోయి కీర్తి పూర్వ 1400 సంగాల సార్థింతమున హించూ దేశమున
వతంజలి యును తత్త్వపేత్త యుండెననియు మనస్తాత్మ శాస్త్రమునకు
సంబంధించిన లఘ్యాంతములను అతడు సేకరించెనియు తెప్పేను 45

- 43 The Age of patañjali is now generally fixed at three centuries before christ

Rama prasad, patanjali yogasutras,
Introduction P 1

- 44 Chinese believe that Nirvana of Sakyamuni took place in 949 or 973 BC instead of in 543 BC

ఖాప్యాజార్య ఎన్ సర్వాంతసారణము పు 186

- 45 There flourished in India a great philosopher patanjali by name He collected all the facts evidences and researches in psychology and took advantage of all the experiences accumulated in the past

ఇంతవరకు యోగదర్శనము కీర్తుకు పూర్వమే వతంజలిచే
రచింపబడినదని వాదించు వారి అభిప్రాయములను సంగ్రహముగా
తెలిసికొండిమి ఇక ముందు యోగదర్శనము కీర్తు పుట్టిన తణ్ణైత
రచింపబడినదను వారి అభిప్రాయములను సంగ్రహముగా తెలిల
కొందము

నతంబలి కీర్తు పుట్టుకు తరువాతకాలమునకు నంబంధించిన
వాదని అభిప్రాయపడిన వారిలో పాక్షాత్ములు ఎక్కువ మండి కలరు
పొర్కున్ ఖాకోబి కీర్తు 4 కీర్తన సంపాద యోగదర్శనము రచింపబడినదని
అభిప్రాయపడిను 4 పొరాత్మ నృత్తి యను ననదుషాద జాకోబి అభి
ప్రాయములో ఏకిభవించుచు కీర్తు క అయిదవ శతాబ్దమున వతంజలి
యోగదర్శనమును రచించెనని చెప్పును 47

ఎ బి కీత్ (A B keith) తన కర్మ మీమాంస యను గ్రింథ
మున కీర్తు తరువాత 4వ శతాబ్దమునకు నంబంధించిన పొట్టులివిళ్లాన
వాదము యోగ సూక్తములగడు కనటడు ఉండుటచే ఇది కీర్తు 4 వ
శతాబ్దమునకు నంబంధించినదని అభిప్రాయపడిను మర్మియ్యు మశ్శ
ఫాష్యకర్త యగు వతంజలికి యోగ సూక్తకర్త యగు వతంజలికి అభేద
మును సిద్ధాంశు సంప్రదాయు వాదమును ఇతడు అంగీకరించుట
లేదు 48

46 Encyclopaedia of Religion and Ethics

Vol 12 p. 851

47. సర్వాంతసారఫము పు 183

48 The yoga Sutra is not an early work it seems to recognise the Vijnanavāda school of Buddhism, which in all probability, belongs to the 4th C A D and the popular identification of patanjali with the author of the Mahābhāṣya is clearly untenable

Keith A B karmamimamsa p 5

జ్ఞ హెచ్ ఆర్పు యను విమర్శకుడు యోగదర్శన కాలమును
కీర్తి క 300-500 అ మధ్య కాలమని వ్రథిషాదించెను 49

హరియుడు, హర్షన్ జాకోబి అభిప్రాయముతో వికిఫవించుచు
వతంజలి కీర్తి క 450 వ నం॥ న యోగదర్శనమును రచించెననియు,
కీర్తి క 500 వం॥ న వ్యాసుడు దారికి భాష్యము వెలయించెనరియు
కీర్తి క 1000 వ నం॥న ఖోజుడు దానికి వృత్తిని రచించెననియు
తన గ్రంథమున ప్రాపేను 50

జాన్ హోండా (John Honda) తన భారతీయ సాహాత్య
ఉరిత్రతో వతంజలిని గూర్చి వార్యముచు మహాభాష్యక ర్తయగు
వతంజలి కీర్తి పూ 150 నం॥ అతు ఎంచంధించన వాడరియు, కొండరు
ఇందే యోగదర్శనమును, ఒక ఆయుర్వేద గ్రంథమును వార్యిననట్లు
ఉంచుచున్నారని, నామ సామ్యముచే ఇద్దాని ఒకే వ్యక్తిగా పేరొక్క
సుట ఉచితము కాదని వ్రథిషాదించెను 51

ఇంత తరువ వతంజలి ఆతరి రచనయగు యోగదర్శనము క్రిస్తు
పూర్వము కాలమునకు సంబంధించినదిని సిరూఎంచిన వారి అభిప్రాయములను కీర్తిప్రస్తుతర్వాత కాలమునకు సంబంధించినదియను వారి అభిప్రాయములను సంగ్రహముగా పరిశీలించించి పూర్వప్రవకరణముతో
నీర్చయించినట్లు వ్యక్తరఙ మహాభాష్యక ర్తయగు వతంజలియే

49 A History of Indian philosophy

Vol I P 253

50 Out lines of Indian philosophy p 270

51 A History of Indian literature

Vol II pp 153—154

యోగదర్శనమును కూడ రదించెనని అయిన ప్రీ పూ ఇచ్చ శతాబ్దిమును
ఉండియుండెనని అర్థిపొయివటు ఎన్ ఎన్ దాన్ గువ్వ లభ్యాంతము
అన్నిందీలోను నుమంబనమూగా కషణమున్నది ఈ లభ్యాంతమును
పూర్వావర పండర్సు ఏరోధము కషణములేదు. శాఖ్య మహావ్యక్తి క ర
యగు పతంపియే ప్రీ పూ ఇ వ శతాబ్దిమున యోగదర్శనమును
రదించి యుండజమున్నది ఆవింపదమైనది

317 యోగదర్శన ప్రతిపాద్యము

శారతియ దర్శన వాటయములో యోగదర్శనమువకు ఎస్ట్రో
స్క్రానము కండు తన పరమ గం యోగకాస్త్ర లభ్యాంతములను
వెంగ్రొవాంది స్వాత్రమున పతంపి లేని రచనకే యోగ
దర్శనముని పేక పతంపికి ముండుగానే కాన్ని యోగసిద్ధాంతములు
ఖరఙ్గగర్వాదులచే ప్రపాఠింపబియుండి ప్రధారములో సున్నుం
పాదిని అస్తువాసించినవారు పతంపి 52 ఇందు సాంగుర్మాదములు
కంపు 1 సమాధిపాదము లేక యోగపాదము 2 స్థాధకపాదము
3 విషాంపాదము 4 కైపతంపాదము ఈ సాంగుర్మాదములలో
అష్టాంగ సహాతమైన యోగముఁఁద్యారా విషుద్ధమైన తిత్తమృతులుగల
పొందుట కైపతంపమును పొందు యోగమూర్ఖము వికరపరచుడినది

317 1 సమాధిపాదము

దీనిని యోగపాదములి కూడ ఎల తరపి ముందే చెప్పుబడినది
“ముండుమాధి” యును రాతుషుమంది యోగశస్త్ర మీర్పుదినది అందు
కంపనే “సమాధి” “యోగ్” శస్త్రమ అల అర్థము ఐమూర్ఖునుఁద్యుపైతో
దీనిని సమాధి పాదమనియు, యోగపాదమనియు ఎలుయున్నారు.

ఇందు ఏటదిషిక్కణ సూ తములు కలవు ఈపొదమునందు సంప్రాత్త - అసంప్రాత్త నమాధులు సంపూర్ణముగ వివరించబడినవి సమాధి యునగా చిత్తధర్మము సత్యరాజుస్తు మో గుణములకోకూడి యున్న చిత్తము 1 క్షీప్తము డి మూడము కి వక్షిప్తము 4 ఏకాగ్రము 5 సిరుద్ధము ఆను వంచథామికలు కలదగును ఇందు మొదటి మూడు దర్శనములను వదలి ఏకాగ్రస్తోత్తమి హిందినపుడు వంప్రాత్త నమాది యునటడను సిరుద్ధమైనపుడు అసంప్రాత్త నమాధి స్తోతరి హిందును

వృత్తులు 1 ప్రమాణము 2 వివర్యయము 3 వికల్పము 4 నిద్ర నీ స్వాతియని ఐదు విధములు ఇవియే మనో శాంతిపొరములు ఇవి కీచ్ఛాఖకి శబేధముచే రెండు విధములు అభ్యాసవైరాగ్యములచే వృత్తులను సిరోధిం వవచ్చును తఃవృత్తులను సిరోధించుటద్వారా ఏకాగ్రఫలిత కలిగి సంప్రాత్తస్తోత్తమి ఏర్పడును బొహ్యావస్తువులను స్వస్థముగా గోవరింపజేయు భావనావిశేషము సంప్రాత్త నమాధి విశర్ణు-విచార-అనందాస్నిత బేధముచే ఈ నమాది సాంగురకములు సిరుద్ధస్తోత్తమి కలిగినచో అసంప్రాత్త నమాధి యుందురు దీనికి సిర్పిఱిజనమాధి యనికూడ పేరు ఈశ్వరధ్యానమహావలసి కూడ పసూధిలాథముకలుగును బుతంథరా ప్రవజ్జద్వారా ఈ సిర్పిఱిజనమాధిని సాధింపవచ్చును

3 1 7 2 సాధనపొదము :

సాధనపొదమున ఏటదిషిదు సూత్రములు కలవు 1 తపసువు 2 స్వాధ్యాయము 3 ఈశ్వర ప్రశాంతిభేషణము ఈ మూడింటిని క్రియా యోగమందురు దీనివలన అవిద్యాద్యుక్తికములు నశించి సమాధిలాథము కలుగును 1 అవిద్య కి అస్సిత కి రాగము 4, ద్వేషము కి అభినివేశము అని క్లై శములు అయిదువిధములు వీటిని వివర్యయము అనియు చెవ్వదురు

చి త్తి సి రోధమునకు ఈవయోగించునవి అష్టాంగములు 1 యమము
2 నియమము 3 ఆశనము 4 ప్రాణాయూమము 5 ప్రవత్సాహము
6 దారణము 7 ధ్యానము 8 సమాధి ఆసి వాటి పీర్చు ఈ
అష్టాంగములలో మొదటి సుండి అయిదింటి పరకు సౌధనపొదము
(పతిపొదించినది)

3 1 7 3 విభూతిపొదము !

ఆత్మజ్ఞానమునకు అంతరంగ సౌధనములు - ధారణ, ధ్యానము
సమాధి వీవికి సంయమమిపేరు బొహ్యంగములైన యమాదుల
కంటే అంతరంగములైన ధారణాదులు చాలా ముఖ్యమైనవి సంయ
మము స్తోరమైనకో “బుతంఫర” అను ప్రభు కలుగును 53 దీనివంన
ఎక్కుగతసిద్ధించి సంప్రవేత్తత సమాధి కలుగును

యోగికి ధర్మ-రిత్యాగ-తప్స్థి వరిణామములను మూడింటియందు
ఎంయమము కలిగి భూతభవిష్యద్వర్తమున సౌక్ష్మాగ్నిరము
కలుగును విభూతిపొదము సంయమముద్వారా యోగి సౌధించు అనేక
సిద్ధులను ప్రతిపొదించుచున్నది ఇందులో కొన్ని ముఖ్యమైనసిద్ధులు -

- 1 వశివక్ష్యాదుల సంభాషణలను తెలుసుకొనుట
- 2 పూర్వజన్మ జ్ఞానము
- 3 తన కరీరమును ఇతరులపు కనబడటండో చేయుట
- 4 మైత్రీ ఆశి బలములనందుట
5. దూరస్థవస్తు సౌక్ష్మాగ్నిరము
- 6 సర్వజ్ఞత్వము
- 7 వరకాయ ప్రవేశము

- ६ असीमादि कल्पा
- ७ वंशभूत वर्णकरणम्
- १० इन्द्रिय संयमम्

३ १७४ कैवल्यप्राप्तम् ।

योगदर्शनम् नंदति नाल्प्रपादम् कैवल्यप्राप्तम्
अथ तु मुप्पदिमात् मृतम् उक्तम् तु प्राप्तप्रारंभम् न
अयुद्धिभवत्त्वे न लक्ष्यते विरुद्धत्वेभवत्त्वे आवि । जन्मनाथ
विष्णवधिस्थि विष्णवधिस्थि ४ तत्त्वावधि विष्णवधिस्थि लक्ष्य
अस्मांतिकि नमाधि विष्णवगुच्छन्मादि

तप्राप्तम् न योगिभित्तम्, चित्तलक्ष्यम् उपवरिंष्टिनवि
चुम्यप्राप्तरुप उत्तम्, न्मृति नंसामृतवृत्ति, धर्मधर्म
पूर्वरुपम्, अत्युविवेकज्ञानम्, पृथग्भान नंसामृतनाम्, विशेष
लक्ष्य, धर्ममेमुनमाधिस्थि, वरिष्ठामृतम् नम्, न्मृत्युरुपलक्ष्य,
त्रिगुणरामात्मप्रियम् कैवल्यम् प्रतप्राप्तिं च भवत्त्वे

चित्तवृत्तिसिरोधम्यद्युरा नंसामृतज्ञात अपरंन्मृतम् नमात्
अनु साधिं योगिम् कैवल्यम् नम् विष्णवलक्ष्य तापललन
मार्गम् नम् योगदर्शनम् तु नालुगुप्राप्तम् ललते निष्ठाएवं
मुन्मादि

३ १८ योगालगम्यम्

योगम् नक्त एविष्टि अलगम्यम् उक्तम् उक्तम् विसिनि अप्स्तांग
योगम् नि एलुतुरु ५४ अप्स्तांगम् उक्तम् इवि—

कैवल्यम् नियमान् प्रपाद्यायम् प्रत्याप्तरधाराधार्यन्
प्रमाधयोऽप्स्तांगम् नि योगः २४

- 1 యము
- 2 సియము
- 3 ఆశనము
- 4 ప్రత్యాహారము
- 5 ధారణము
- 6 ధ్యానము
- 7 సమాధి

3 1 8 1 యము

“అంసా సత్కాష్టేయ బ్రహ్మవర్య వరిగ్రహయమః” (2 30)
 యము అయిదువిధములు । అంస 2 సత్కము 3 ఆష్టేయము
 4 బ్రహ్మవర్యము 5 అవరిగ్రహము

- 1 అంస — ప్రాణిలను వాంసించకుండుట
- 2 సత్కము — మనఃపూర్వకముగా సత్కము వలుకుట
- 3 ఆష్టేయము — ఇతరుల సీముగైను అవహరించకుండుట
- 4 బ్రహ్మవర్యము — ఇంద్రియ సిగ్రిహము కలిగియుండుట
- 5 అవరిగ్రహము — ఇతరుల నుండి దేనిని తీసుకొనకుండుట

యోగసాధనలో వ్రథమాంగమగు యమమును ఆష్టేయపూర్వకముగా ఆవరించి కృతకృత్యుడై రెండవఱంగమైన సియమును ఆవరించు ఉకు చ్యాయత్తించవలయిను ఈ యమమును ఆవరించుటకు జాతి దేశ కాలసమయమాలను గూర్చి అలోచించవలసన పరిలేదు దీనిని అన్ని జాతులవారును, అన్ని వ్రద్ధిశములలోను, అన్ని కాలములలోను అన్ని సందర్భములలోను ఆవరించవచీలగును కాన ఛిందిని మహా ప్రవతము ఆందురు 55

3 1 8 2 సియము

“కౌచ సంతోష తపః స్వాధ్యాయేశ్వర ప్రణిధానాని నియమః”

- (2 92) — సియములు అయిదు విధములు అఱ — 1 కౌచము
2 సంతోషము కి తపస్సి 4 స్వాధ్యాయము కీ ఈశ్వరప్రణిధానము
1 కౌచము — కౌచమనగా తుచిగా నుండుట ఇది 1 బూహ్య
కౌచము 2 ఆంతరకౌచము అనిరెండువిధములు
బూహ్య కౌచమనగా కరిరమును స్వానము
మొదల్లైన వాటిచే పర్చిచేయుట ఆంతరకౌచ
మనగా మైత్రాయిదిపరికర్మలచే చిత్త మలమును
పోగొట్టుకొపుట 56
- 2 సంతోషము — ఎల్లపుటును సంతోషముగా నుండి తనకు
అందుబాటులో లేని దానిని కోరకుండుట
- 3 తపస్సి — తపస్సి ఆనగా ఆకలిదవ్వులు, శీతోష్ణములు
మొదలగు ద్వండమును నహంచుట కృష్ణ
చాంద్రాయిజ సౌంతపనాది ప్రతమాల నాచ
రించుట
- 4 స్వాధ్యాయము — స్వాధ్యాయమనగా మోష్టిపకారణములాగు
శాత్రుములను అధ్యాయమును చేయుట, ప్రణ
మును జపించుట
- 5 ఈశ్వర — ఈశ్వర ప్రణిధానమనగా వరమనురువు వర
ప్రణిధానము తురుడైన పరమేశ్వరునట సర్వ కర్మలను
నమర్చించుట 57

56 వితర్సు ఖాధనే ప్రతివంష్టథావనమ్ | యోద 2 33

57 శయ్యాసనస్తోఽథ పథిప్రవజన్య
స్తోఽః పరిష్ఠీష వితర్సు జాలః ।
సంసార బీజష్టయ మీష్టమాః
స్వాన్నిష్టయుష్టమ్యతథోగభాగి ॥ సిం ప్ర.యోద 23,2

ఎంసౌదులు యోగవిరోధులు వాటియందు ప్రవర్తించుండ
అంసాది యమ-నియమములను ఎవ్వడు ఖావన చేయుటవలన
యోగము సిద్ధించును 58

3183 ఆశనము

“భీర సుఖమాననమ్” (2 46) నిక్షాతముగా సుఖముగా కూర్చు
సుట ఆశనముగును పతంజలి యోగసూత్రములయందు ఆశనముల
పేర్లను పేర్కొనలేదు కానీ బ్యాసుడు సొంఖ్యప్రవచన భాష్యమున
వదమూడు ఆశనములను పేర్కొనెను అని— 1 పద్మానానము 2 శీరా
సనము 3 భద్రానానము 4 ప్యుల్కానసనము 5 దండ్యాసనము
6 సోపాత్రయము 7 వర్ణంళము 8 క్రోంచసిషదసనము 9 హల్ల
సిషదసనము 10 ఉష్ణ్యసిషదసనము 11 సమనంష్టానము 12 భీర
సుఖము 13 యథాసుఖము ఆశనసిద్ధి కలిగిన యోగికి శీతోష్ణాది
ద్వందములవలన కొథ ఉండడు

3184 ప్రాణాయామము ।

“ తన్నున్ సతి శ్వాస ప్రశ్వాసయోగ్తతి విజ్ఞేధః ప్రాణాయామః”
(2 48) ఆశనసిద్ధి కలిగిన తదుపాత శ్వాస-ప్రశ్వాసల సంచారమును
సిరోధించుటకు ప్రాణాయామముని పేరు ఇది ఏఱాడు రషములు —
1 రేచకము 2 హూరకము 3 కుంభ కము ప్రాణాయామము దేశ
కాల-సంభ్య సియతతో మరల మూడువిధములుగా సుండుము అదియే
మరల దీర్ఘము, సూక్ష్మము అని ఆరువిధములగును 59

58 వితర్షు కొథనే ప్రతివక్షఖావనము । యోద 2 33

59 సతు కొష్ణాభ్యస్తర స్తంభవృత్తిరేశకాల సంభ్యభిః పరిదృష్టి
దీర్ఘసూక్ష్మా । యోద 2 59

- १ दीक्षकृतमु — मुलुक्षनुरांडि पन्नैंद्य अंगुशमुल वरकु
शास्त्रमु विद्युतु
- २ कालकृतमु — १६ मात्र्यल कालमु रैवकमुनु, ३२मात्र्यल
कालमु हूरकमुनु ३४ मात्र्यल कालमु
कुंभकमु नु चेयुउ
- ३ संक्षेपकृतमु — रैवक - हूरक - कुंभकमुलमु दिनमुनह
शिखिमार्द्द असि लेक्षिणचिचेयुउ
- दीक्षिरूपमु — मुलुक्षनुरांडि १८ अंगुशालु शास्त्रमु विद्युतु
कालदीरूपमु — शास्त्रमु २४ मात्र्यल कालमु विद्युतु काल
दीरूपमु
- संक्षेपदीरूपमु — रैवकादुलमु हूरकमु निरूपयांद्यकोव्व
संक्षेपकंषे एक्षुवचेयुउ

अनुकोन्नुदानिकंषे पौच्छुग चेयुउ दीरूपमु अनुकोन्नु
दानिकंषे तक्षुवगा चेयुउसुक्षुमु दीनिने वैक्षुतपार्णवायामु
मुंदुरु कैवल कुंभकमु — रैवकहूरकमुलमु पदलि कैवल
कुंभकमुनंदे युंदुउ नाग्नव पार्णवायामुमु (येवा द २५।)
अदियेव येवागांगमु पार्णवायामुमुवलन चित्तमुनंदु
सात्रिवक भागमुमु आवरिंचिन वलिनमु नक्षिंचि बुद्धिकै वर्णक
मैरूदुमु ३० पार्णवायामुमुवलन निरूलमैन चत्तमु एक्षुउ
निरून नव्वु छाकमुगा निलूपमु

“स्यविषया नंवर्येवागै चित्तन्नर्वापासुकार इन्द्रियाङ्गां
प्रवत्त्यप्तरः (२५) अंदिर्यमुलमु तमुकमु विषयमुल वैंद
क्षेसीयक सिरूलमैन चित्तमुनकु मुरलीन तमु तमु स्नानमु लंदु
निलूपनट्टु चेयुउर्येव वर्णप्रत्यक्षरमु

దీరివలన ఇంద్రియములు స్వాధినమై చిత్తము ధ్యానమునందు స్థిరముగా నిల్చుటకు అవకాశము కిలుగుచున్నది

3 | 8 6 ధారణ :

“దేశప్రభుతో తస్య ధారణ” (పీ 1) నాభి వక్రాది ప్రాదేశముల యందు చిత్తము వలించకండా నిల్చుటకు ధారణయని పేరు

యోగుభ్యానము జీయువాడు మూలభారము, స్వాధిష్టానము నాభివక్రము, హృత్పుండరీకము, భూర్భుమధ్యము, నాలకాగ్రము, జిహ్వగ్రము మొదలగు ఆంతరస్థానములందుగానీ బౌహ్యప్రాక్రూతిలోని ఏదో ఒక వస్తువునందు గానీ చిత్తమును నిలువప్తతెను అట్లు నిలుపుటనే ధారణ అందురు

3 | 8 7 ధ్యానము

“తత్త్వ వ్యాఖ్యానైక తానతా ధ్యానమ్” (పీ 2) ధారణ ష్టులమున తాను ధ్యానించు వస్తువుకంటె భిన్నమైన వస్తువును మనమ్మలోనికి రాసియక ఒకే వస్తువును భావించుట ధ్యానముగును ధ్యానించుచున్న వస్తువును మరువటండుట దీని స్వరూపము ఈ స్థితి రావలనన్న వో యమాద్యంగములయందు ఎందిని ప్రధమమున సంప్రాదించవలెను

3 | 8 8 సమాధి

“తదేవార్థమాత్ర నిర్వాపం స్వరూపహాన్యమివ సమాధిః” (పీ 3) ధ్యానము ధ్యానించు వస్తువుల స్వరూపముగా వరిషమించి ధ్యానము లేకుండా పోవుటయే అనగా “నేను ధ్యానించుచున్నానని” కూడ మరచి పోవుటయే సమాధియగును

ధారణ-ధ్యానము-సమాధియను ఈ మూడుము ఒకే విషయమున కూడియున్న చో సంయుమగును 61

ఇట్లు యోగదర్శనము నందలి నాలుగు పాదముల యందును యోగమును సాధించటకు జావలనన ఎనిమిది అంగములు ఆచాంతర బభాగములతో నిరూపించబడినవి

3.10 యోగ రకంన

యోగకాష్టమునకు ప్రథమ ప్రవర్తకుడు వారణ్యగర్వజని మొదట పీర్స్‌ంటిని తరువాత ఎందరో మహార్థులు దీనిని ప్రశారము చేసారి ఈ యోగము యోగశిథోవనిషత్తు, యోగమూడాముణ్యవీషత్తు జాహాం దర్శనోవ సిషత్తు, ఆత్మ పూటోవ సిషత్తు, నారాయణ పుర్వతా మృవనిషత్తు, యోగతత్వోవనిషత్తు, వరాహోవనిషత్తు, కరోక్తు భగవద్గీత, మనుస్కులి యూజ్ఞవల్మీక్యస్కులి, దక్షస్కులి, మహారతము, ఆదిత్య పురాణము స్కందపురాణము, శూర్పుపురాణము మొదలగు గ్రింథముల యందు వక్కగా వ్ర్యకంసంఖబడినది

మోడ్షము యోగసద్గ్రి వలన కలుగు చున్నట్లు యోగశిథోవనిషత్తు వ్ర్యింపాదించు చున్నది 62

యోగులు చిత్త శాంతికౌఱకు ప్రాణాయామము చేయుదురని ఆత్మశాంతివనిషత్తు చెప్పాచన్నది 63

యోగమునకు ఎనిమిది అంగములని యోగియొక్క సహావస్తు స్వయముగనే వ్ర్యాశించునని వరాహోవనిషత్తు తెలియజేయుచున్నది 64

62 యోగాదేవ విముఖ్యతే యోగి 155

63 యోగినశీవత్త శాస్త్రల్భం కుర్చున్ని ప్రాణరోధనమ్ ఆపూ 444

64 యోగోహృష్ణాంగ సంయుతః వాఙ్ 510

యోగినః సహావస్త్రా స్వయమేవ ప్రతాశతే. అందులోనే 277

నారాయణ హర్షతాఎన్యుపనిషత్తు యోగులను యోగా భ్రాస
సిద్ధికలన యోగలక్ష్మీ కలుగువని చెప్పు చున్నది 65

థారజా ఎద్ది వలన యోగి శరీరమున సుగంధ మేర్పడు
చున్నదని యోగతోయ విషత్తు విపరించుచున్నది 66

యోగ శిథోపనిషత్తు యోగ సిద్ధిలేరి జ్ఞానము మోక్షోపాయముగ
వనికి రాదను చున్నది 67

యోగాభ్యాసము చేయుటు స్వధర్మరత్నాన్ వాయు ప్రాణాయా
మము ద్వారానే జ్ఞానర్మా వలన మోక్షము నందగలడని జాబాల దర్శనో
వనిషత్తు నిరూపించుచున్నది 68

ఇంద్రియజ్ఞానములు మణస్సుతో తూద స్తురముగా నుండి బుద్ధి
వలించ కుండా యుండినచో ఇంద్రియ థారజ రూపముగు యోగమున
వచ్చునని కలోపనిషత్తు చెప్పు చున్నది 69

అగ్రవద్దితలో యోగమును గూర్చిన ప్రతంప ఒప్పా

65 యోగినాం యోగలక్ష్మీర్పువతి నా హ్రాతా 21

66 యోగినోంబగే సుగంధశ్నా ఊయతే బిందు థారజాతీ

యో త 62

67 యోగేన రహతం జ్ఞానం నమోక్షయ ఫహేద్విదే యో 3 111

68 యోగా భ్యాసరతో నిశ్యు స్వధర్మ సిరతశ్చయః

ప్రాణ సంయమసే నైవజ్ఞానామ్యుట్రి ఫచిష్టుతి॥ హాం 6 14

69 యుద్ధ పంచావతిష్ఠనే జ్ఞానాని మనసాసహా

బుద్ధిక్షున విచేష్టీత తామూహూః పరమాం గతిమ్॥

తాం యోగమితి మన్యనే స్తోరామింద్రియ థారజమ్॥

పిథుల 70 సమత్వమే యోగమని కర్కుకొశలమే యోగమని యోగ స్వరూపముగూడ అందువివరించ ఎడినది 71

పరమాత్మ యోగముచే భూత భవిష్యత్తులను తెలింకొని భౌతిక శరీరమును, కారణ శరీరమును వరిత్యజించి యోగి బంధవిముత్తు గుచున్నాడు 72

యోగము, ఆచారము దమము, అవాంస, దానము, స్వాదాన్తయము మొదలగు కర్కుల కండి యోగమాతో ఆత్మదర్శనము చేయుట గొప్ప ధర్మమని యూజ్జవలస్వర్ణస్ఫృతి చెప్పచున్నది 73

బ్రాహ్మణులడు అగ్నిష్టోమాది సమస్తకర్కులనుతరిత్య జించి యోగాభ్యాసము చేయుచు శాంతముగ సున్నచో పర్బతమ్మాప్రాతి కలుగున బ్రహ్మషత్సిరియ ప్రైశ్య శాయులకు, శ్రీ లక్ష్మి గూడశాంతికి పోకుమునట యోగము తప్ప వేరొక ఉపాయము లెదని మాతంగ మ చ్ఛి

- 70 యుంజన్నేవం సదాత్మానం యోగి సియత మాచపకి
శాంతిం నిర్వాణవరమాం మత్సంప్రామధిగవ్యతి ॥
భగ్ 6 15

- 71 సమత్వం యోగ ఉచ్చయే
యోగః కర్కుసు కొశలమ్ భగ్ 2 48 2 60

- 72 భూత భావ్యనవేష్టిత యోగేన పరమాత్మనః
దేహ ద్వయం విహియాత ముక్తోభవతి బంధనాత్మి ॥

పొతంజల యోగకాత్మము, పీరిక పు 13

- 73 ఇఖ్యాచార దమాలాంసా దాన స్వాధ్యయ కర్కుఙామ్చి
అయంతు పరమోధర్మః యదోఽగేనాత్మ దర్శనమ్చి
యా స్ఫృతి 1 8

చెప్పునట్లు చెవ్వుదురు 74

నవయువతి తోడి సంభోగ సొఖ్యమువలే బ్రహ్మను అనుభవించ వలనేకానీ పూరులలా చెప్పాలకు వీలుకొడు పుట్టు గుణ్ణివాదు పుటముషు తలినకొలేనట్లు యోగికాని వాడు బ్రహ్మను తెలింగ సంయితి దక్కించలి తలియజేయుచున్నది 75

ఆదిత్య పురాణమున “యో గము వఉననే జ్ఞానము కఱగచుస్తూ దనియు, నా యందు ఎక ర్థి చిక్కుమును కలిగి యుండుటయే యోగ మనియు” భగవంతుడు చెప్పు న్నాడు 76

ఆతృజ్ఞానము వలననే ముక్తి కఱగు చన్చు దనియు, ఆ యాత్మ జ్ఞానము యోగము ద్వారానే ఎద్దించు చున్నదనియు స్కూంద పురాణము నందున్నది 77

- 74 అగ్నిపోషాదికాన్ సర్వాన్ విషయ ద్విజపత్రమః
యోగాభ్యానరతః శాస్త్రః వరం బ్రహ్మాధిగచ్ఛతి
బ్రాహ్మణ క్షత్రియ ఎళాం శ్రీ చూదాచాం త పొవనమ్।
శాస్త్రయే కర్మామన్యద్వేగాన్నాల విముత్తయే॥
పొతంజల యోగశాస్త్రము పీరిక పు 14
- 75 ప్యాసం వేద్యం హీ తద్యిహ్య కుమారీ శ్రీ సుఖంయథా।
అయోగీ నైవ జానాతి జాత్యన్మో హ యథా మటమ్॥
ద స్నేహ 7 24 25 పు 374

- 76 యోగాత్మంజాయజే జ్ఞానం యోగో మయ్యేక చిత్తతా।
పొతంజల యోగశాస్త్రము, పీరిక పు 15
- 77 ఆతృజ్ఞానేన ముక్తిః సౌఖ్యతత్త్వ యోగాదృతేస్తా।
సవ యోగశిరం కాల మఖ్యసాదేవ సిధ్యతి॥

అందులోనే పు 15

ఆ శేషపొవ సంతతిని యోగాగ్ని దహంవగా సిర్పులమైనక్కానము
కటుగును ఇట్లు కలిగిన జ్ఞానము వలననే నిర్వాణము నద్దించును 78

ఖదిమండుడగు మహానవుడు నివృత్తిమార్గము నందుండుటకు
ఎప్పుడును యిత్తి ఉంచ వలయును అది యోగము వలననే సౌధ్య
మగును అంత కంటెను వేరొక సౌధనములేదు భవతావ పరితప్తు లకు
యోగమే గావ్ప బోషధము ఐవాక విషయముల యందు విరక్తి, భగ
వంతుని యందుఅనురక్తి ఎవరికి ఊండునో వాడు నమ స్క్రములను
యోగాగ్ని చే కాస్మీవటలము ఏ చించు కొనగలడు నిర్వాణమును చొండ
గలడు ఈ విషయమున సంశయ వడవలనన పనిలేదని కూర్చు పురా
ణము వికారికరించు చున్నది 79

ఇట్లు యోగమును గూర్చి యోగాభ్యాసమును గూర్చి ఉపరి
షత్తులలోను, స్నేహులలోను, పురాణములలోను, ఇంకనుఇతరసాంశ్యము
నందును అనేక విధములుగా ప్రశంసింపబడినది ఈవశపసలలో కేవల
రాజయోగమే గాక ఇతర యోగముల ప్రశస్తికూడ కలదు

78, యోగాగ్నిర్దహంత క్షీఎయిమ శేషం పొవంజరమ్
వ్రసన్నం జాయతే జ్ఞానాస్మీర్వాణ మృచ్ఛతి॥

టూ రు 2112 ప 417

79 తడా యతేశ మతి మాన్యథా స్వార్థిర్వుర్మిః వరా
యోగేన లభ్యతేసాతు నచాస్యేన తు కేనచిత్తు॥

భవ తాపేన తప్పానాం యోగోహ వరమౌషధము॥

ఎదార ప్రశస్తాధిర్యస్య సిర్పేద నంభవా॥

న చ యోగాగ్నినా దగ్గ సమస్కే క సంపయః॥

సిర్వాణ పరమః సిత్యం ప్రాణీష్మతేష న సంశయః॥

పొతంజలయోగశాస్త్రము, పీరిష పు, 15

4. ఒతుర్భాధ్యయము :

4.1 యోగదర్శనము - యోగజీవము.

4.1.1 యోగదర్శనము :

దర్శనమనగా తత్త్వజ్ఞాన సిద్ధనమగుణాత్మమని ఇదివరకు(3.1) వేర్పండిసి. ఖారతీయ శాస్త్ర వాజ్ఞయము ఆస్తిక-నాస్తిక - దర్శన బేధములతో రెండువిధములుగ నున్నాయి. అందు చార్యం - బౌద్ధాదులు నాస్తిక దర్శనములు నాయయ - వైశిష్టాదులు ఆస్తిక దర్శనములు సుఖపసిద్ధమైన ఆస్తికదర్శనములలో యోగదర్శనమునకు విశ్వాసమైన స్థానముకలదు. పతంజలిమహర్షి యోగదర్శన ప్రపాత. క్రి.క. ఇవశతాబ్దమునపటంణల్ని యోగదర్శనమునురచించినట్లు పెట్టుమందివినుర్చుకులు అంగికరించియున్నారు. ప్రమ్మాదేషుధుప్రవర్తింపజేసిన యోగమును¹

---

¹ యోగశాప్తవ్య కర్తృత్వ విరించోంధి కరివ్యతి। పా.సం.1.1.50

యోజ్యవల్మీకుమహాత్మ ప్రచారము చేయగా, పతంజలినుమాత్రి సూక్త రూపమున నాలుగుపాదములలో దర్శనముగా మనకందించెను

యోగదర్శనమును పతంజలి నమాది సాధన విభూతి - కైవల్య పొదములను పేర్లతో నాలుగుభాగములుగా విభజించెను భారతీయ దర్శనములన్నియు మోష్టమును తురియ పురుషార్థమును సొధించుటకు కావలసిన మాగ్దముల నుపడిశించినవి ఉపదేశించబడిన మాగ్దముల లోను, అనుసరించట డుసొధనలలోను బేధమండపచ్చను కానీసొధించ వలసిన అష్ట్యమునందు సూక్తము భారతీయాల్క దర్శనములకు బేధములేదు

యోగదర్శనము ననుసరించి కైవల్యరూప మోష్టప్రాల్క కొరకు చిత్తవృత్తి సిరోధరూప రోగమావక్యకము సింగసుగు యోగము నమ ఘృంచినచో కైవల్యము పొల్చంచును యమ - సియమాదులను అభ్యసించుటవలన, వైరాగ్యమును పెంచుకొముటవలన, ప్రక్రూపకమముగా ఇంక్రియిజయము మనోజయము ఎద్దించును యోగసద్గొని హిందిన సంయమికి ఆనేకశథులు లేక విభూతులు అయ్యను వాణిని పొవ్వర్థము నట కాక లోకకళ్యాణమునకు ఉపయోగించుట యోగి కర్తవ్యము

ఈప్రకారము యోగా భ్యాసముచేయువాడు భౌతికముగ ఆశ్వర్య కరములను మామతాను చేయగలడు ఆణిమాది సద్గులను సొధించ గలడు శాంతి నమాధానములతో నిండిన పరిపూర్ణ మానవజీవితము ననుభించగలడు చివఱకు కైవల్యమునందగలడు కనుకనే “యోగ శైత్తవృత్తి సిరోధ ” (12) ” అను సూక్తమునుండి “ పురుషార్థ శాస్త్రానాం గుణానాం ప్రతి ప్రసవః కైవల్యం ప్రవర్తిష్టా వాచితిక్తింత (4-34)” అను చివరి సూక్తమువరకు యోగదర్శనము పై లక్ష్మిసాధనకారకి సదచినది అందువలననే లోకి జీవ ముగడుపు

వారికి ఆధ్యాత్మిక జీవరము “నుఁ వించగోరు వారికిని యే గా ఆ యినము త ఏశంత్వి ఎని ఒది లౌం పనుగ్రిము స్వాకంప్రిము నగు దర్శనము, రూటాచిడిసది ఇనుఁనే యోగబీ ఇను గ్రీషము రాణముతీసిపాద ఉత్సిహిత్తును ఎరక్కుడైనను ధర్మజ్ఞుడైను, జితేంధ్రియుడైనను వె క్షమ నంకణాండ్రు సృతిపొదించుచున్నది”

412 యోగపొదము

పొంచరాత్రీశాస్త్రమున జూహ్యయోగము మానసుయోగమును వాడియ్యారా భగవానుగ్యములు కలిగి మోక్షప్రాప్తి కలుగునని వ్యాపి పొంచబడినది యోగియొక వ్యుత్యేకమూర్గముగా గాని ఆరాధనలు అంగముగ గాని మొదట ఈశాస్త్రమున గుర్తింపు బొందలేదు కనుకనే సుఖాలసంహాతలగు సొత్తువత-పొష్ణర-జయాఖ్య సంహాతలయందు ఇంకాన యోగ క్రియా పర్యాపొద ఐభాగము కాపరాదు తరుపాతి సంహాతలతో ఈ పొదవిభాగము కనబడుచున్నది

జయాఖ్యాసంహాతకో పొద విభాగములేదు గాని చిట్టచివరి ఆధ్యాయము కేవల యోగవిషయములను విచారించుటకే ఏర్పడినది అందు యోగాంగముల వ్యాస్తావన కలదు ఆ ఆధ్యాయమునకు యోగా ఆయనమును పేరుకూడా సంగొర్థముగనే యున్నది

జయాఖ్యాసంహాత ఆధారముగా ఏర్పడిన పొద్యునంహాతలో మాత్రము నాలుగుపొదములు కలవు అందు యోగపొదము రెండవ పొదముగా మన్నది యోగదర్శనమునందువలె యోగపొదమునందు

2 జ్ఞాన సింహే ఏరక్కోఇఁ ధర్మజ్ఞోఇఁ జితేంధ్రియుఁ!

ఏనా యోగీన దేవోఇఁ న మేషం అభిషే ఎఱే ||

హూడా యోగము స్వతంత్రముగనే మోక్ష సొధనమగునట్లు 3 పొర్చిరంభ
మున వద్దింపబడినప్పటికిని జ్ఞాన యోగ—కర్మయోగ సముచ్చయము
మోక్ష సొధనమని తదుపరి ప్రస్తావింపబడినది 4 ఇందు ఈ కీంది
అధ్యాయములు అయిదు కలవు

- 1 ఆసన థేద లక్ష్మణ్ము
- 2 నాడీ (కుఠి), స్వరూప కథనమ్ము
- 3 ప్రాణాచూము విధిః
- 4 హంచ భూతస్తోన సైద్ధయుః
- 5 ధ్యాన లక్ష్మణ్ము

ఈ అధ్యాయము నందు ప్రతిపాదించబడిన ప్రధాన విషయ
ముఖ్యము చరితీలించినచో యోగము స్వతంత్రముగా మోక్షసొధనమను

- 6 భగవం యోగయుక్తస్వ రిశ్మీయన ముదీరితమ్।
పురుషస్వ దయాలంధోః జ్ఞానినః పురుషోత్తమ్॥
న యోగః కథ్యాతాం భూయః క్రోతవ్యం యది మద్విష్టః।
యో పొ 11-2

ఇతీవం యోగసౌరోఽయం కథితః కమలాసనః।
రిత్వం క్రియాతత్పూరాణం సంసార చక్షితాత్పూనామ్॥
మద్భూతానాం దీక్షితానాం వాచోయముపసీదతామ్॥
ఇదం భవహరం పుణ్యం యోగం సర్వార్థ ఎద్దిదమ్॥
యోజథితే గుర్వాను జ్ఞాతః సయాతి వరమాంగతమ్॥
అందులోనే 5 29 30

- 4 యనోర్యైక్త లక్ష్మణే యూగే ద్వివిథేః పస్తితం మనః।
న యాతి పరమం శ్రీయో మోక్ష లక్ష్మణ మంజనో॥

అందులోనే 1 8

ద్వశను డాటి, ఆరాధనాదుల యుగదు యోగ మొంత వరట ఈవయో వడునో, ఎయే అంశములు ఆరాధనకు తప్పని సరిగా తెలియపడేని ఆయంశముల పైన దృష్టిని కేంద్రీకరించినట్లు తెలియుచున్నది దీనిని గూర్చి వీపుఁముగి రానున్న అధ్యాయమున (౨.17) చంపుఁడము

4.2 శిర్మాన పర్యము

ఇంతకు ముందు ద్వితీయధ్యాయమున (2.1) పొంచర్మాత వాజ్ఞయమును, పొద్భు చంహాతలోని యోగపాద స్వయుచమును, పంగ్రహముగ నమీక్షించితిమి అట్టి తృతీయధ్యాయమున (2.1) దర్శన వాజ్ఞయమును, యోగదర్శన స్వయుచమును ఇతంబలి కర్మ త్వమును, యోగదర్శన కాలమును, సోపవత్తికముగ విచారించితిమి ఆ రెండు అధ్యాయముల చిచారచాంశములను పరామర్శించుచూ ప్రత్క తమున ఈ ప్రతకరణమునందు యోగ దర్శన యోగపాదములలో విది ముందు? ఏది వెనుక? ఆను అంశమును నిర్ధారణచేయుటానియున్నది శిర్మాన పర్యమునగా పూర్వాపరి భావమ కాలక్రమమున ముందు వేమ కలను దృష్టిలో నుంచుకొని ఈ ప్రయోగమును చేయుదురు

పొంచర్మాత వాజ్ఞయముచరిత్రకండని శాలమునుండి 'ఏకాయన వేద' రూపమంస ప్రధారములో మన్నలు తెలిసికొను చున్నాము అపికాయన వేదమే మూలవేదమని, బుగ్గాది వేదములన్నింటికి మూల శూతమైనదని, కాల కమేచ అది అంతర్థానమైనదని దాని నాశయించి ఏర్పడినవే ఈ సంహాతలని ఇంటసు పూర్వము తెలిసికొని యున్నాము దానిని బట్టి ఈ వాజ్ఞయముకండు ప్రాణినమైనదని లోకిక సంపూర్ణ వాజ్ఞయ మునకుముందే ఎవ్వడో చి జఖిర్ఘవించినదని, పంపుద యు విదులు నమ్ముమన్నారు పీరిపూడమునను లరించ పొద్భుసంహాత దర్శన వాజ్ఞయమున కండి ముందే ఏర్పడియుండునను ఉపటు అవ ~ శము

కలుగు చున్నది

ఆట్లే పూత్రరూపమున దర్శన వాజ్యయము ఏర్పడినది కాణటి యోగ దర్శనము తప్పిసినఱిగా పొంచర్చమున కంటే తరువాతకి ఏర్పడి యుండ వచ్చునను చెనుటకు వీఱు కలుగుచున్నది కాదిఅంతర బాహ్య సొక్క్యముల నస్తింటిని నిశికముగ చరిశీలింపగా సంప్రదాయ విదుల భావనంత లోక ప్రాంగి తప్ప తగినంత సొక్క్యధారములు గొంఢ స్తముగ దొరక సందున శాసనాద్యాధారముల ననుసరించు చరిత్రకారుల నిర్ద్దయము సహేతుకముగకస్థించుట వలనను యోగదర్శన మేర్పడి, కొంత కాలమునట పొంచర్చ సంఖాత ఏర్పడి యుండునఱి నమ్మచున్నది ఈ నమ్మిక అపనమ్మకముగానంత పరకైనసు చరిత్రకారుల ఔహాలను ప్రమాణములుగ తీసుకొనుటలో తప్ప లెదు కముక పతంజలి వహద్ది రచించిన యోగ దర్శనము కీర్తిపూ ఇవ శతాబ్దమున ఏర్పడగా కీర్తి ఆరప శతాబ్దమున పొడ్చుసంఖాత ఎర్పడియుండ వచ్చునము చారి త్రయితుల నిర్ద్దయము వ్యాయయముగ కనబడుచున్నది ఆంతర సొక్క్యముల పరిశీలించినము యోగ దర్శనము నందు ప్రతిష్ఠాదించ బడిన ఆంశములను, యోగపొదములోని అంశములను పోలిపు చూచినచో ముండు యోగదర్శనము తరువాత యోగపొదము ఏర్పడినదను నమ్మికము కలుగుచున్నది

43 పొతంజల యోగము

పతంజలి మహార్షి యోగవర్ణనమును రచించెనని ఇంతకు పూర్వమే సిద్ధయించు కొండిమి రతంజలి రచించిసియోగస్తూచై ములు నాలుగు పొదములలో ప్రతిష్ఠాదించిన యోగమును పొత జల యోగ మునుకచ్చును దీనికి రాజయోగమని తరువాత కాలమున ప్రవసించి శ్రీనిఖి

రాజ ర్మయిశ్రీప్రసాదకమలి మండి చెప్పారి పాతంజల యోగ ఆశ్రూణ సందర్భి ప్రశ్నలకు స్తుతిష్వలాకమలా ఈ ప్రశ్నరఙమున వర్ణించు కొండము

సాంఘయ దర్శనము సందు ఏనేకళ్ళములి మొళ్ళపొధనమని తెచ్చు ఉడిపడి ఆ చౌచల్లానమును నంచాదింములు యోగము సొధనని లి ద్వాగదర్శనముల ఆశ్రూణగయోగమును లియోవంచు ఉన్నది శ్వార్యములు చెప్పాడట్లు చిత్తరాశములు క్షీర్తు మూడి లిష్ట్రెప్రాక్రగ్రారియద్దములని ఎదురిచిఫములు జ్ఞాన ఉద్ధరి విచిత్ర విషయా సక్రమైపు మరస్తు క్రమ క్రమముగా సుమార్తో వలి న్యూప్లాకము పొంది, కొంత వరం కాంచినము అవించి, థ్రీయు వస్తుషు వంచు లింగర్జీమై ధ్యానప్రాప్తియును గూడా కడకి లింగర్జుపుగుడయొను ఎదు దశలకు పాతంజల యోగమర్థివర్ణించు ఉన్నది క్షీప్తు-మూడా-రిష్టిప్రాకశ్చోతో యోగ సొధన సంభవించును ప్రశన రెండు అవక్షాలతో అనగా లింగర్జీ లింగర్జుమం యుండి యోగ సొధన సమస్తాయసు

పాతంజల యోగము సంక్లాశమని అపంప్రక్కాతమని రెండు సమాధుంఠు వర్ణించు ఉన్నది ఉంప్రక్కాత సమాధిలో చిత్తము థ్రీయు కస్త్రుషులై లింగర్జీమై యుంఠును అది థ్రీయు వస్తుషును తమ్మగముగ కెలికాసగుగును థ్రీయు వస్తుషేధమును బ్లైంప్రక్కాత సమాధి నిర్గయను । నిషికర్షమ కి ప్రవిధారము కి సాసందము సిస్క్యుత అని ఉంప్రక్కాత సమాధి హాఖుగు విధములు

ఈక అపంప్రక్కాత పమాదిలో చిత్తవ్యాపించములన్నియు లిలో రింపబయము అంయువలన థ్రీయువస్తుక్కాపముకో కూడా అన్ని లిధముల భూములు నేడించును ఆత్మ ద్వాగ్గా కుట్టతెచ్చముగా మిగిలిపోయి స్విస్వ రూపముకో స్వి పాశములు పొండుతు కముకనే అపంప్రక్కాత

సు శారి నందగం వాయ చుం క్రిష్టందివస్తేయరి పిాతంయం యోగవు
జెప్పాచున్నది

మొత్తముయీవ యోగదర్శక క్ర్యూరువములు నమ్మించగా ఈ
క్రింది సొలాపచులు తెలుపున్నది

అధింశ వశస్త్రవు, అప్పీయము, ప్రశ్నాచర్యము, ఆవరిగ్రహము
అను అయిము అంగములు గం యుములు,

కౌము సంకోచము తపస్సు, శ్రీధార్యయము, తంక్యుర్లవరీ
ధార్మము ఆను అయిము అంగములు గం సియుములు

ఇరిరములు, ప్రైరము యము, సుఖరము లైన అంగవిష్ణుము
అతో నుంచు ఆశనములు,

శేషక, ఘూర్చక, కుంభాది చేథముంతో కాణ్ణవీన రిక్ష్యుషము
అను రియమించు ప్రించాయాముము,,

ఇంద్రియములము ఇంద్రియార్థములమగు రూపాయిలసుంది మరల్ని
ది తములకు అధినములోనుంచు క్రమ్యహిరము,,

సాంగ్రము మొదంగు లక్ష్మిమునందు దిత్తమును ఏకాగ్ర
మొసర్పుకొరి థరించు ధారణ,

రిచ్చేదము శక రిత్తము ఒకే ఎచ్చయములు ఖాచక జెయగం
ధ్యావము

ధ్యావము ధ్యావించు వస్తును క్ర్యూరువముగా చరించించి నేము
ధ్యానించుచున్నాను విషయమును ఉణ మందిచోష్టయగు వశుధి,⁵
అను ఎన్నిమిది అంగములతో స్తోందివ యోగము క్రమ క్రమముగా
లైకధ్యములు కల్పించువరి పిాతంయం యోగము ప్రేతపాదించుచున్నది
తడ అంగములలో⁶ మొదం అధ్యాతు ఉహారంగములు దివ్యరి మూర్ఖ
అంతరంగములు

పథుదల⁶ దీప్యయవస్తుపూగా పర్వతాన్ని పరిష్కరించి, పర్వతాన్ని విపొలాశయిపుటిని పాడైన ఒక్కటి (భగవంతి) భాగ్యసింహపతిని యోగవర్ణపును నిశచిపరచుటున్నది⁷

4.4 పొందరాలు యోగము

పొందరాల్కామ్రములోని యోగము వివిధయంలో ఎన్నియామిములకు లోప నది

4.4.1 ముదలీ తథ

మైట్ర్యులు రక్కులు యుషువందరి ఇయూఖ్యసంపాతలో⁸ ప్రశ్నికపొదముగా కేకబోయినట్టు యోగా భ్యాపుము మైరుగల లిపరింగ చంపులో⁹ యోగముకు సంబంధించిన కౌన్సి అంశముఱ చెన్న లడిసరి

ఈక విధముగా పొందరాక్రయోగము యుక్క. పొర్చుఫ్లికడిసు అర్థము చేస్తుకొస్తుటల ఇయూఖ్యసంపాతలోని ఉయో రా భాగ్యపును ఎంత గానో ఇంటియోగపతమున్నది రణ్ణత కాంచున పొందరాక్రసంపాతల యుండును తంత్రములయుండుము అభిష్టవ్యాప్తి చెందిన యోగముకు మూలప్రయుచ్చముకు మనముండు తూడగల్గాయన్నము

యోగా భాగ్యపును పనుపరించి యోగముకు పొర్చుఫ్లాయూమాది అంగములు ఏరిమిది కలపు కాని యామ - సియుహుముకు చ్ఛింద్రమైన పెంచు యోగాంగములకు ఉదుయ “యోగము” “ఓహ” అను అంగములు అందు కనుపచుచున్నది పొర్చుఫ్లాయూమము కపిలు-మహాత్మ - క్షేపము అని మూలయ విధములుగా చెప్పుటాడిని¹⁰

6 యో ద 124

7 రేపచది వయర్పుతు మూలార్థిధక్తుత్తెపు శః

కపిలుస్తుభ్యమో క్షేపః పొర్చుఫ్లాయూము చ్ఛింతః

సంస్క. 4.8

సెఱ త్త నుమీద తకల - రిష్ట్రెగ - వరత్వహృతయైత ఏష్టుపును
ఆధారించుటకే ఇందరి దూగము క్రాస్టెంబెట్టినది

442 రెండవదళ :

పొంచరాళ్ళయోగములోనిరెండవదళ మహమ పొత్కుపులాతలోని
దూగపాదము నందు కన్నాడుకున్నది 40 యోగపాదము కముఫరించి
కర్కుయోగ ఖూనయోగ చేధములో దూగము రెండువిధములు తండెందును
ఎలింలేయోటించుకులగుకున్నది దూగపాదము యుమాదులకు
అప్పొంగములూగా అంగికరించుకున్నది అప్పొంగముల అపాంకర
పిథాగములలో పర్చిన పూర్వాంగు లాగ్రిత్రగా వంశించినది
పొంచరాళ్లయోగమున ఇది రెండవదళయాని స్వప్తముగా తారియు
ఉన్నది

యోగాంగములకు శంంభించిన అప్పాతర పిథాగములలోని
సొద్కుక్కు లైసొద్కుక్కములకు ముస్కుందు పిటారింకము దూగ
పాదము నముఫరించి అప్పొంగముల నమ్మారములో యోగముపొధించి
పొత్కు పరమాకృతు పొందులయే దూగపరిము అవగా పొత్కుము
నందులయే రెండవదళలోని పొంచరాళ్లయోగముకు చ్చిధాన
ఫలముగా పెర్కునవచ్చుము 8

8. వందవింశతి శత్ర్యారి పొంఠోక్కు సిం విశ్వితమ్ ।
యోగోల్ ర్ఘ్వాం పొప్పొంగ యోగాంయములభ్యః ॥
పేదోదితం వ కల్యాం యోగపోప్పాది అక్కంమ్ ॥
అరణ్యకం పరం పమ్మ ప్రయమించయిక స్వామిమ్ ॥
పరపుణంగా కావుక త త్ర్వం ఏప్పుక్కుకం స్వామిః ॥
ఎంప్పుక్కుపితు రూపక్క యోగః కల్యాం కుత్పుత్పః ॥
కదారాధన దూపం చెక్కేక దాయిరి బియితే ॥
ఉప్పాంపతలశేర్ పోత్కుతే క్రాస్టెంబెట్టిక్కుతమ్ ॥
త్రీసిపాపిందారం పాక్షిషురం మానమేయురహస్య
క్లోకపారికమ్, మైనూరు, 1825 పు 588-81

443 మూడవదశ

పొండల్కియోగమువందలి మూరధదశ అణ్ణచీన కెంపాతలలో మచ్చు కషణయిన్నది కాదాపురఙు విష్టుండల నంపాతయందు దొంగచిచిదము విశ్రాగములేసభిలో యానసు. యోగాభ్యాసమును తయర్కు భాగ్యయంక యోగ ప్రతికంపచేయంలేది ఒమ్మాభ్యాసంవంహాతలో ఒకే చెఱంమును! లోకములలో ప్రతికుదశలో యోగము వ్యక్తపొందటలదా చొన్నంపాతలో లొగపొందమును విభాగమున ఎదు ఆభ్యాసములలో 150క్కోములలో స్క్రింకల్జీముగా యోగములిర్యాఎందుండిది మూరధ దశ చెందిన కిష్టుండల నంపాతలో 400 క్లోములు గల వశ్వర్కార్యమున యోగమునకి నంపంచించిన ఎత్తో ఆకరంశములుకొడు నిమ్మాపంచటినవి మంత్రియోగమును జానిగి విప్పంచుడు స్థిరములు - జాతి సుదృఢించు వద్దుకులు - జాపందు మూర్ఖములు - అజీముద్దుప్రాప్తులు, యుద్ధ ఉగ్గాది సాదరములు ఎరకాయు వ్రీశీశాది నఘ్యులు, ఉంటాది ముద్రలు మూరధగునపి సిర్పాలంటబడినవి ॥

ఈటు పొండల్కా సంపాతలలోని స్థాప్యద్వారములనుపట్టి మూరధ దశలో అర్పిప్పుడ్ది చెందిర, పాండలక్రీయోగము, రాజుయోగముకు వ్యాప్తిగం చొంచంచియోగమును, కొంతకుకొంత నుంట్రీ-ఉయు-క్రియోగములను నమ్మిక్కె మొత్తమైని ఉక్కుతన యోగమూర్ఖముకు యాచక్కున చేసినట్లు గోవంచుచుప్పది

45 విషయచేదము ।

యోగదర్శక వ్యక్తపొద్దు విషయమునకుము, యోగపాద వ్యక్తపొద్దు విషయమునకుము ఎంతయో కీధము కండు

ఇంతకు పూర్వము త్వకీయాధ్యయమున (3 17) యోగదర్శన చ్ఛి
పొద్యమును, ద్వాకీయాధ్యయమున (2 2 2) యోగపొద ప్రతి
పొద్యమును చెప్పయిందిని. ఈ ప్రతికటమున ఈ రెండింటికిని
మూలాధ్యంకములలోగా చేధమును మాత్రము పంచపూషణా
)వరింతును—

1 యోగ దర్శనములోని చ్ఛిపొద్య విషయము । యోగ
పొదము లేక ఫమాథి పొదము ఇ సొభన పొదము ఇ విభాగిపొదము
4 కైవల్యపొదముతలి సామగు పొదములుగా విభిన్నింపబడి నిరూపంత
పడినది చారి యోగపొదము నందలి ప్రతిపొద్యము । అనన చేధ
అష్టము 2 పాడి (తుట్టి) స్వరూప కథనము ఇ ప్రాణాయము నిధి
4 పంచ భూతస్తోత నిర్దయముకి ధ్యాన అష్టము అని అయితు
అధ్యయములుగా విభిన్నించి నిరూపించ పడినది

2 యోగదర్శనము నందు చిత్తవృత్తి నిరోధణామగు ॥ ఆ యోగము—కైవల్యసొభనముగా ప్రతిపాదించ పడినది యోగపొదము
నందు కర్మయోగ-భూతయోగ చేధములో యోగము రెండు విధములలి
ఈ రెండును కలిసి కైవల్య సొభన మగులున్నవరి ఒచ్చుపడినది

3 యోగదర్శనము, చిత్తవృత్తి నిరోధము యోగముని చెప్పుట
చేత 1 బ్రహ్మాయము 2 విషర్ణవయము 3 వికల్పము 4 నియ్య
5 శ్వేత అర్చ వ్యత్తులను అయిదు విధములుగా ప్రతిపాదించుచున్నది
యోగ పొదమున ఈ పంచ విధ వ్యత్తుల ప్రతిపాదనము లేదు,

4 యోగ దర్శనము నందు మూడుందు చెప్పిత వ్యత్తులను నిరో
ధించుకుట అభ్యాస కైరాగ్యములను సొభనములుగా పీర్మములున్నది
యోగ పొదము నందు అభ్యాస కైరాగ్యముఱ ప్రశంస లేదు

5. పంచభూత-అపుంపుభూత చేధములో ఫమాధులను రెండు

విధములుగా యోగ దర కము పేర్కొనుఁ ఉన్నది యోగ పొదము నందు నమాధి బేధము చెప్పబడలేదు

5 యోగాంగములు ఎనిమిది అనుటతో యోగ దర్శనమునకు యోగపొదమునకు బేధములేదు కానీ యోగ దర్శనము యమములను ఐదింటిని ప్రతిపొంచగా యోగపొదము వది యమములను సియా ఎంచినది

7 యోగదర్శనము సియమములను ఐదింటిని జెప్పానది కానీ యోగపొదము నందు ఎనిమిది సియమములు తెలియజేయింది

8 యోగదర్శనము ఆసన స్వరూపమును మాత్రము వివరించి నంబుఁ పేర్కొనలేదు యోగపొదము ఎనిమిది ఆసనములను లభ్యములతో పొటు వివరించినది,

9 ప్రాణయము స్వరూప సియాపణమున యోగదర్శనాయోగ పొదములకు బేధము లేదు యోగదర్శనమున ప్రాణయముము మూడు విధములు అసు, యోగ పొదమున ప్రాణయముము సాటగు పెధములుగమ చెప్పబడినది

10 ప్రత్యాహార స్వరూప సియాపణమున ఈ రెండింటికిని బేధములేదు

11 యోగదర్శనము మర్యాదానముఁను గూర్చియు అరిష్టములను గూర్చియు మచ్చటించ లేదు కానీ యోగపొదము నందు ఈ రెండును విపులముగా వస్తించ ఐదిని

12 యోగదర్శనము నందు శరీరమున వంచభూత స్థానము అసు గూర్చిన ప్రకక్తి లేదు యోగపొదము పీటిని సఘగ్రముగా వివరించినది

13, యోగదర్శనము ధారణార్థాన సమాధులు మూడింటి

వంచ గలగు వంయుషమును ప్రస్తుతించినది కానీ యోగ పాదము వంచు వంయుషు ప్రతిక్రియ లేదు

ఇట్లు యోగఁ ర్ఘనముఁకు పొద్ధుశంహాత యుండలి యోగపాద మున్సుము విషయ ప్రతి పీదనమును బాలా పరకు తీథములు కణులయ వున్నావ దీర్ఘికి శంఖంద్రించిన ఇతర వివరములను పంచమాధ్యయ ముస(౨ 1) పరిశీలించము

ఓ అక్షుచెందము

స్ఫూరముగా ఆలోరించిన యోగదర్శనమునకును, యోగపాదమును ఈసుంచే ఒకంత్యము తైవండ ప్రొత్త తైవండముపు పొందగోఁపచొయి యోగదర్శన ప్రతిపాదితమైన అస్థాంగ యోగము ద్వారా దారిం నంపాదింత పచును లీక యోగ పాద ప్రతిపాదితమైన జాతయోగ కర్క యోగముల ద్వారా ఉండా తైవండముపు పొంద పచును

కానీ యోగదర్శనములోని నాఱగు పొదములను, పాద్ర సంప ఆంతర్జతవుగు యోగ పాదములోని అయియు అధ్యయనములదు నము గ్రహముగా పరిశీలించి ఈ యోగ స్థాయిచ విశ్వామితును కొండలభ్రమ తీథము ప్రింది విధముగా పుతుల గోచరించున్నది

యోగదక్షమును అన్తికదక్షముఁలో ఒకటి యు 1 ఏంతకు పూర్వమే చెఱ్చయుస్తును పొంధ్య దర్శనము కలిగి సీక్విక పొంధ్యముగా ప్రంద్రమై తైవండ ప్రొత్తకి త్వయంత్రమై పొదముగా యోగమును కీర్పించిట్టుండు విర్పుంచిన దర్శనము యోగదక్షము కనుకదారికి కర్కాశ్చానశక్తి మూర్ఖములకో ఎట్లి సౌక్రాంచండములేదు కానీ యోగపాదము యోగదర్శనము వలి గాక పొందరాత్ర వాండుములోని పొదము పొదములోని పొద్ధు సంహాకలో గం నాఱగు పొదములలో ఒకదిగా మపులు దొరకుయున్నది పొందరాత్ర వాండుయు యొక్క ప్రతావ అక్షుం .

బొఫ్యూ మానస యాగ రూపమను ఆరాధన ద్వారా మోక్షము నోందుట
దాని కొఱకే ముందు ఉచ్చిష్టాతముగా జ్ఞాన పౌదము యోగసాదము
ఈ సంహాతలో ప్రవేళ పెట్టబడినవి

ఆరాధనకొక ఆక్రయము కావలిసు అదియే దేవాలయము ఆ
దేవాలయ నిర్మాణ ప్రతిష్ఠాదులను ప్రతిపాదించునది కీయాపొదము
ప్రయుక్తిపుంప బడిన దేవాలయములోని ఆప్త మూర్తులకు చేయు నిత్య-
నైమిత్తిక కామ్యాత్మవములను నిరూపించునది వర్యాపొదము అంతము
లక్ష్మీన మోక్షప్రాత్తికి సౌధకమను ఆరాధనమనకు, యోగపాద ప్రవతి
పాదితమైన యోగము ఎంతగనో ఉపయోగ వదుచున్న దిఱదిపట్లు
యేయే సందర్భముల యుందు ఉపయోగించునను ఆంశమును
పంచమాధ్యయమున చర్చించును

ఇట్లు యోగదర్శనమునందు సాఙ్కూతుగా తైవంయమునకు సౌధ
నమైన యోగము పాద్మ సంహాత యందు ఆరాధనాంగముగ కూడ
ఉపయోగింపబడి దాని కవసరమగునట్లు యోగపాదము నందు తీర్చి
దిద్దబడినది

పాతంజల యోగమును పాద్మసంహాత యందలి యోగపాదము
లోని యోగమును నిశిత దృష్టితో పరిశీలించినచో యోగ దర్శనము
లోని యోగము అంగి అనియు, పాద్మ సంహాతలోని యోగపాద వ్యం
పాత యోగము ఆరాధనమనకు అంగమగు యోగమనియు స్వప్త
మగా తెలియుచున్నది

త. పంచమాధ్యాయము :

న.1 యోగాంగములు - సొద్దుక్కు - వైసొద్దుక్కు చరికిలక :

ఇంతవరకు నాఱుగు అధ్యాయములలో పాంచట్రికాజ్ఞాయనము పొద్దు పంపొత, ఆండలి జ్ఞావ, యోగ, శ్రీయా, వర్ణపొదఫులు, యోగ పొదఫురూప ప్రసిద్ధాద్యములు, యోగదర్శనము, వశంజలికర్తృత్యము, యోగాంగములు, యోగదర్శన యోగపొద పొర్చావర్గము, పొకంఱన రయోగము, పాంచరాత్ర యోగము, వాటి మధ్యగల విషయబేధము, లక్ష్మీబేధము మొదటగు ఉంచములు యుక్తియుక్తముగ తిరుఫీంచ బధినవి ఒపుడు యోగాంగములకు నిరూపించుటలో, యోగదర్శన-యోగపొదముల మధ్యగల భౌతికతము, కేధములభ్య సమ్మగ్రముగ ఈ ప్రకరణమువందు సమీక్షింతును.

ఆందు మొదట ఒక్కాక్కు యోగాంగమును గూర్చి ధానిలక్షణ-విశాగము అను యోగదర్శనము ఎట్లు నిరూపించుటవ్వుడో *ధాహథించి, తదువరి యోగపొదమున ఆ యోగాంగము ఎట్లు పేర్కునబడినదో

శిరియుతియును ఆరెండింటికి గల సిద్ధుక్కు - వై సిద్ధుక్కుముందు
అప్పుడికక్కుడే నమిషించ ప్రయుక్కించును

5.1.1 యుముంచు

5.1.1.1 యోగదర్శనము

యోగదర్శనము యోగసిద్ధికొరకు కష్టాంగములము ఉచరిసించు
యన్నది అష్టాంగములలో "యుముంచు" అను అంగము మొదటదిట
అవంచ, నత్కము, అస్త్రయుము, ప్రాణ్యువర్గము, అషర్గములు
అను ఈ అయిదింటిని పొదించుతారీ "యుము" మరి పీయ వాట
స్వయుషమును మూడవ అధ్యాయమువందు (శి 1.1) విషరంచించి
ఉఱాంపించుకు కాల, తేక కాల, నమయు అవకరిస్తున్నముతై సిర్వ
భూముతై "మహిప్రతము" అని పీర్పుతటయున్నది

5.1.1.2 యోగపించుము

సిద్ధుసంచోకలోని యోగపించుమునందు కావ యోగమునకు
యుముంచు "ఎనిమిది" అంగములని చెప్పుడినది అందు అవంచ,
నత్కము, అస్త్రయుము, ప్రాణ్యువర్గము దయ, బుబుత్కము, క్షము,
ధృతి, మిథాపోరము, కౌతము అను వదింటికి "యుము" మరి పీయ ।

5.1.1.3 నమిష్ట

యోగదర్శనమువందుకారి యోగపించుమునందు కారి యుముంచు
వకు విర్మిష్టమైన లక్షణము చెప్పుడిలేదు అహంసాముకు ఒడు కలసి
"యుము" మరి యోగదర్శనము పీర్పువగా, అహంపించుకు చది కలసి
"యుము" మగుతరి యోగపించుము ప్రతిపాదించినది

ప్రాణ్యువర్గము వరకు గల అహంసాముకు నాటుగు యుముంచు

1 అహంసా నత్కముపై యుం బ్రాణ్యువర్గం దయూర్ధుపమ్ము ।

క్షమాధృతిర్మితాపోర్ కావం తేక యుముంచు ॥ యోగా 1.8

యోగదర్శనమును నందిసు యోగపాదకు నందును నమామముగపేర్కున ఉదిష్టి యోగదర్శనము “అవర్గగహము” అము యుముమును అంగికరించినది కానీ యోగపాదకు “అవర్గగహము”ను పీర్కునక దయు, యుఖుత్కుము, క్రుమి, ధృతి, మిత్రాహారము కొనము అనుఅరించిని అధికముగా చెంపునది

యోగపాదమునునందు యుముముగా పీర్కునలడిన “కౌదము” అనుశది యోగదర్శనమునునందు సియుముగా సియుఎంచంచినది

యోగదర్శనమునునందును యోగపాదమునుందును | పరిపాదించ బడిన పై అంశమునను నికికముగా విల్సితించినదో యోగదర్శనము ప్రతిపాదించిన అంగి యగు యోగమునకు ఆచరిగ్రహమును యుముము అంగముగా చెంపుండినవుగించి ఆరాధనాంగముగు యోగమును ప్రతిపాదించు యోగపాదమునుందు కానీనొక యుముముగా పీర్కునబడకరోపుక ఉదికమేయగి అరిపంచుటన్నది ఎందు తథానుశాసనా ఆధారాధి యుగముంచుందు హృత్రాగా ఆచరిగ్రహమును పొట్టించుక స్థాథ్యముగనందించు ఉదికము యోగ్యము ఆగు పస్తుపును లగవప్రత్యసిదముగ వరిగ్రహంచుక ఉండు అనుషుంచించినది

ఆట్లి దయు, యుఖుత్కుము, క్రుమి, ధృతి, మిత్రాహారము అను ఉడు యుముములు ఆధారునకు తప్పవినంగా అచనరముగాన యోగపాదమునునందు యుముములుగా చెంపుండిని ఇక యోగదర్శనము సియుముగా పీర్కున్న కౌదముముయోగపాదమునుందుకుయుముగా పీర్కున్నది అన్న ప్రత్యు విర్మయున్నది కానీకి ఇట్ల నమాధారము ఉండుకొనపున్నము

శాఖ్యశాశ్వతము తీరిచి భర్తకళ్ళావరణము నంపున్నము కాదు,

అందును ఆర్థికము వోసర్కు సొధకుడు మనక్కుద్దికోపాడు శారీరక శాశవమును పొదీంచుట తన్నరినీరి కషుక దిరిని యమముగా పీర్కును ఉరికపుని దొంగపొదమునుంచు శాశవము ప్రభమాంగముగు యమము నందే తెర్వులదిసచి

స 1.2 సియుముము :

స 1.2.1 దొంగదర్కుశము :

దొంగదర్కుశమునందు శాశవము, వంతోచుం, తపస్సు, ప్రొద్దాక్త యము, కాశ్యదర్శమిధానము అను అయిటు సియుముముగా పీర్కున నాచినచి పీచిని గూర్చిపు వివరములను మూళవ అభ్యాసయమున (ప 102) విస్తుంచుగా తర్వందించి

స 1.2.2 దొంగపొదము :

దొంగపొదము, తపస్సు, కష్టి, అస్తిక్షుము, దాకము, విష్టుశుము అంధించుట చొంచరాక్రషిష్టాంత ప్రశఙుము, సిగ్గు, అము అను ఎన్నిచిద సియుములను పీర్కుముయవ్వుది :

స 1.2.3 సమీక్ష :

దొంగదర్కుశమునందు కాబి దొంగపొదమునందు ఖారి క్రియముము వకు సిధారణ అష్టము చెవ్వుటకేరు దొంగదర్కుశము సియుముము అఱు ఒడించిని ప్రశంపాదించగా దొంగపొదము ఎన్నిచిదియుములకు అంగికంంచుప్పుది

దొంగపొదమును శాశవము యమముగా పీర్కుముకి

2. తపస్సు కష్టీకాస్తిక్షుం దాశమాంగహం పూర్తి :

సిధాంత ప్రశంపించ్చు అప్ప అభ్యాసి ఉపాయి : దొంగ 1 1

)యుముములతోనికి అది వచ్చుటలేదు యోగదర్శనము ప్రతిపాదించిన ఉత్సోహము, తపస్సు, స్వాధ్యాయము, తఃశ్వర ప్రపాదానము ఆను రాలుగు నియమములను యోగపాదము అంగికరించుటున్నది తఃశ్వర ప్రపాదానమే హర్షారాధనముగాన స్వాధ్యాయమే ఎడ్డంత ప్రవరణము గను యోగపాదమునందు చెవ్వబడినది

యోగపాదము ప్రత్యేకముగా పీర్మానిన నియమములు ఆప్తము, దానము, సీగు, జవము ఆనునఁ మానసిక - బాహ్యయాగ రూపముగు ఆరాధనమును నిర్వహించుటకు ఈ సాలును తప్పక కావలయుటు కనుకనే యోగపాదము వీదినిటాడ చేర్చి ఆప్షవిధ నియమములనుప్రతిపాదించినది అంగియగు యోగముటుఅభ్యాసము చేయువారికి తఃసాగ్రింటి ఆవసరము అంతగా లేకబోయినము ఆరాధనము నకు అంగమగు యోగమును సొధించువానికి ఈ నాలుగు తప్పని గరియగుచున్నవి

౩ 1 3 ఆసనము ।

౩ 1 3 1 యోగదర్శనము

వతంజలి యోగదర్శనమునందు స్తోరసుఖమైన శరీరవ్యవస్థానమే ఆసనముని ఆసన లక్షణమును పీర్మానినాడు కానీ ఆ ఆసనము ఎన్ని ఇధములో విపరించి చెప్పలేదు యోగసూత్రములకు భూష్యముము రచించిన వ్యాసుడు మాత్రము ఈ ప్రతింది పదమూడు ఆసనములము పీర్మానినాడు 1 పద్మాసనము 2 పీరాసవము 3 శ్రద్ధాసనము 4 స్వస్తికాసనము 5 దంఢాసనము 6 సోషిప్రాయము 7 వర్యం కము 8 క్రోంచనిపదనము 9 హస్తసిషిష్ఠదనము 10 ఉప్పునిషిష్ఠదనము 11 సమసంస్థానము 12 స్తోరసుఖము 13 యథాసుఖము

3 తద్వధా పద్మాసనం పీరాసనం శ్రద్ధాసవం స్వస్తికం దంఢాసనం సోషిప్రాయం వర్యంకం క్రోంచ నిషిష్ఠదనం హస్తసిషిష్ఠదన ముష్టినిషిష్ఠదనం సమసంస్థానం స్తోరం సుఖం యథాసుఖం చేత్యేవహాధిని యోద 2.48

ఈ పదమూడు ఆనందములకు వ్యాసుడుకూడ తన భాష్యమున లక్షణమీ
ంసు పేర్కొనలిదు.

5.1.2.2 యోగపాదము :

యోగపాదమునందు 1. స్వస్తి కానపము (ద్వివిధము) 2. ఒడ్డ
పద్మానపము 3. వీరాపనము 4. సింహాపనము 5. భ్రద్రాశానము
6. గోహుభాసనము 7. ముక్తాసనము (ద్వివిధము) 8 సుయుఖా
నము ఆమ ఎనిమిది ఆనందములు చెప్పబడినవి. ద్వివిధముగా ఇంప
ఉద్దిష్ట స్వస్తికానన - ముక్తాసనములతో ఉత్సింపు మొత్తము వది రాపనము
లాసు యోగపాదము ప్రచలపాదించిన టైప్ నది. వీటస్క్రింటీసి యోగ
పాదము లక్షణములాసు నిర్వచించినది⁴.

4. ఆనందిని సర్వాంగి స్వస్తి కాదిని సంపూర్ణి ॥

వర్ణించే స్వస్తికం పాదతలయోరుభయోరపి ।

పురోవైత్తరే జానునీ ద్వై కృత్యాఖసనముచిరితమ్ ॥

సీవన్యా దక్షించే పాదైయై సవ్యం నవ్యై తు దక్షించుమ్ ।

గుల్మం కృత్యాఖననం తవై స్వస్తికం కథ్యతే బు ధైః ॥

అరోవై చోరోవైకృతాత్త తదభ్యస్థద్యుయం పునః ।

పుట్టకు మేతైవ తూస్తాభ్యాం గృహ్ణియూత్తుదాననమ్ ॥

ఒధు పద్మానం భైయు మానసేషు సుపూజితమ్

వీకం వరణ మన్యస్మిన్నాన్నారాపారోవ్య నిశ్చలః ॥

ఆస్తై యదిద మేనోఘ్నం వీరాపనముచాహృతమ్ ।

సీవనీం గుల్మదేశాభ్యం సిపీణ్య పుట్టకు మేణ్య తు ॥

ప్రసార్య జానునోర్ఫోస్తావాననం నింహాపూర్వకమ్ ।

గుల్మా వ వుషణస్తాథ సీవమ్యథయు పార్పుమోః ॥

సివేణ్య పాదో హస్తాభ్యం ధృతం బధ్యాయుదాననమ్ ।

5133 కెప్పుకు

యెగదర్శనమూడు ను ఉదు అపసాధ్యము చెక్కుటడినే కాని అను
చిలాగము కాని వివిధాను ఈ మూడు ఉషణముగానీ చెప్పుటకీరు వాడు
అచ్చుమును పడముడు ఆపడమొలు, ఏమ్ముణ్ణాములు కీర్తించుటకినీ
కాని వాడి అక్షయములు అందులో ఉపు

యోగపాదమును నందు అశవములు పొమ్మాస్తులక్ష్మిమున్న దెవ్యులిను కాని త్వర్తికా దూత్తిసముడు పీర్స్‌టాడి వాటి లభ్యమవి చక్కగా విశంంచలడినపు యోగశ్శ్రీము పీర్స్‌క్రూ వదము అసముంటి తణ్ణుకు వచ్చయి, నీరావము, శప్రావము, ప్ర్యూట్ పునము అను నాయగు అశవములను యోగపాదముకూడ పీర్స్‌క్రూ యున్నది పద్మాసనమం మహాము ఉప్ప వద్దిపుముగ యోగపి దశ సందు చెప్పుడినది,

అ ప్రాణవం తద్విత్తి యుం నంయితావ ప్రభాశకమ్ ||

గుండ్రంసున్ని వైశాల్యం నక్కె వున్నపొద్దుకు విభాగు త

గుండ్లం తథీతరం చుట్టు పొర్కెస్టర్స్ నీచిన్నాయి త ॥

ఆప్తవర గోపం కు ఏ యెద్దుల్లో మంఘాను మిచ్చుకే ।

శ్రీకాలిపి-రేవతులు అన్నాయి గ్రంథాన్ని ప్రసిద్ధి చేసింది.

రిషీక వ్యవస్థల పేరులకు మూడు తాత వ్యవస్థలకునీ ।

卷之三

ప్రాణికుల నుండి వ్యాపి తప్పించినప్పుడు అందులో ఉన్న వ్యాపారమైన విషయాల కుటుంబానికి విషయాల కుటుంబానికి విషయాల కుటుంబానికి

2000 2004 2008 2012 2016 2020 2024 2028 2032 2036 2040 2044 2048 2052 2056 2060 2064 2068 2072 2076 2080 2084 2088 2092 2096 2000 2004 2008 2012 2016 2020 2024 2028 2032 2036 2040 2044 2048 2052 2056 2060 2064 2068 2072 2076 2080 2084 2088 2092 2096

ప్రాంతములలో వ్యవసాయిక వ్యవస్థలు అధికంగా ఉన్నాయి.

సార్వరే బ్రాహ్మిషాంత్రేయ ప స్తోత్రములు ముఖ్యమార్గము |

పుయిస్తుముక్క కెదులు పొదె పుయిస్తుముక్క ముఖ్యం ।

వార్యసభాప్యము పేర్కొనిన దండాద్వాసనములు తోకే పాదముకందుకనబడుటలేదు వాటికిబడుబసింహసనము, శోషముక్కాసుము, మయ్యారాసనము అను నాలుగు అనమము పాదము చెప్పుచున్నది ఆనంజయము నందినముడు దృండములకు లూంగిబోడని యోగదర్శనము ఆనన ప్రమయై వివరించుచున్నది కాని యోగపాదము ఆసనములాకు ప్రయోజనమును చెప్పుటిలేదు

5 । 4 ప్రాణయామము

5 । 4 । యోగదర్శనము

ఆనంజయమును సంపోదించిన యోగసింఘకుడు శ్శ్వాస అను సిరోధించుటయే పార్శ్వాయామముని యోగదర్శనము యామ అష్టంపాత్రమును వివరించుచున్నది

ఈ దర్శనము నమువరించి మొదల పార్శ్వాయామము పూరక - కురథక - బీధ్రముతో మూడు రకములు తరువాదీశ-చాల-నంథాయి నియుముతో మరం త్రివిధముసియోగ, చెప్పుచున్నది దీప్ప-సూక్ష్మబేధముచే అదియే మరు ఆలగుపు రేచకపూర్కములను వదలి కేవల కుంభకముతోనే పార్శ్వాయామమును కూడ యోగదర్శనము కిర్తించినది.

5 । 1 2 యోగపాదము

రేవకము, పూరణము, రోధనము, మరం రేవనము ఈనా అను గుప్తా ద్వారా వాయువును ప్రిటించుట పార్శ్వాయామముని యోగపార్శ్వాయామ అష్టంపాత్రమువర్ణించుచున్నది 5 పార్శ్వాయామము

5 రేవనం పూరణం వాయోగికాధికారి రోధనం రేవనం తథా|

చతుర్పుః శ్లోకం వాయోగికాధికారి ప్రాణాయామ ఆటిరంతఃకా యోగము

వద్దతిని వ్రియూజనములను ఎంతో విపులముగ యోగపాదము విషరించు చున్నది పొర్కాయాముశేయగోరువాడుఎవ్వరులేనివికాంతవ్రీదేశము నకుచేరి దర్శిసనము పైననో, కృష్ణాశినము పైననోకూర్చుని, స్వల్పకాది యోగాసనబద్ధాడై తూర్పు దిట్టనకు అభిముఖముగా బుజుకొయుడై నాసాగ్రమున దృష్టిని డిలిప దంతములను తగులనీయక నాలుకను తాలువుల మధ్య సుంచి దానిని అచరించ వలెనని యోగపాదము వ్రీపాదించుచున్నది

కుడి చేతితో నాలకా పుటమును పీడించుచు 'ఇదు' అను నాదితో వాయువును తోరికి పీల్చి కుంభించి 'ఎంగళ' అను నాదితో నెమ్ముది రెమ్ముదిగా వాయువును బయటికి వదిలవలెను పూరణమునకు మొదడి 32 మాత్రల కాలము మరల 16 మాత్రల కాలము, ఆ పైన రెణ్చి 16 మాత్రల కాలము ఉవయోగించు కొనవచ్చును

ఈ పొణాయామము చేయునపుడు చమటలు వట్టినట్లున అది అధమము శరీరము కంపించినచో మధ్యముము శరీరము పైకి లేదు చున్నచో అది ఉత్తమము అనియు చెప్పటినది 7

యోగపాదము నందు ద్వితీయధ్యాయ మంతయు మన శరీర మందుగల 72 వేల నాడులను పొణాది దశవాయువులను, ద్వాదశార మగు నాభి చక్రమును, అందు తీవురి గమనము, దానికి పైనగల ఆష్ట ప్రకృతి రూపమైన కుండలినిని విపులముగా విశద వరచటినది

6 యో పా 3 8-28

7 వ్రిస్వీద జననం యస్య | పొణాయామేఘ సోఽధమః ||

కంపనం వపుఛోయస్య పొర్కాయామేఘ మధ్యమః ||

ఉత్థాంన వపుఛో యస్య స ఉత్తమ ఉదాహర్తః ||

యో పా 3,18-19

తరువాత మన కరిరములో గల , 2 పేరిల నాదులలో నాభికండి మధ్యము నుండి బ్రహ్మరంధ్రము వరకు వ్యాపించి యున్నసుషమాన్ని నాడి, కందము నుండి సుషుమ్మాన్ని నాడితి ప్రక్కగా ఎడము ముక్కు పుటము వరకు వ్యాపించియున్న ‘ఇంద్రానాడి’కందము నుండి సుషుమ్మాన్ని నాడికి ప్రక్కన కుడి ముక్కు పుటము వరకు వ్యాపించియున్న ఎంగళ నాడి సుషుమ్మాన్ని నాడికి ముంద నుండి ఎడము కంటివరకు వ్యాపించిన గాంధారి నాడి’ సుషుమ్మాన్ని నాడి వెనుకనుండి కుడి కంటి వరకు వ్యాపించిన ‘హస్తి జిహ్వనాడి’ కందము నుండియు కడి చెవి వరకు వ్యాపించిన ‘హూపొనాడి’ ఎడము చెవి వరకు హృషిపంచిన యుక్ష్యనీ’ నాడి, కందము నుండియు మేఘాంతము వరకు వ్యాపించిన ‘కహూనాడి’ కందము నుండికాలిశొఱన లవైశ్వరకు ర్యాపించివ ‘అలంబును’ ‘కేశిని యను నాదులు మొత్తము ఇది ప్రధావమైన నాదులని నిరూపించ బడినది 8

- 8 కష్టమధేయ ఫైతా రాడే సుషుమ్మాన్ని సుప్రతిష్ఠతా॥
 వద్దుసూత్ర ప్రతీకశా బుబురూర్ధ్వ ప్రవర్తినీ।
 బ్రహ్మాణ్డో వివరం యూవద్దిద్యుద్ధా భాసనాలితా॥
 వైష్ణవీ బ్రహ్మనాడే వ నిర్వాణ పొర్చుల్ల తథితికు
 ఇదో వ ఎంగళ తైవ తస్మాస్మావ్యేతశే న్నతో॥
 ఇదో సముటితా కందాద్వామనా సింపుటావధి।
 వింగళ చోతీకా తస్మాదన్యనా సింపుటావధి॥
 గాంధారి హత్త జిహ్వచ ద్వేచున్యే నాడికే న్నతే।
 పురతః పుష్టతస్తస్మా వామేతరదృశౌ ప్రతి॥
 హూపొ యుక్ష్యనీ వాడ్యే తస్మాదేవ సముటితే।
 వచ్యేతర త్రీత్యవధి పొయు మూలా త్యలమ్మాసి॥
 అథో ముఖా తహూనాడే మేఘాస్తవధి రాయతా।
 పాదాఙ్గోవధిః కష్టా ద్యుధా యూతా వ కేశిభీ॥
 దక ప్రధాన భూతాస్తాః కథితా కష్ట నంభవా॥

పొర్చుగాది దండాయు స్తోనములు, అచ నిర్విహంచు చములు
ఈ అధికాయ మున్ చక్కగా వ్యోంత ఎడివని

1 పొర్చుగాయూముచు కులన్ త్రూగ సిథటిటు పొందు వ్రయోషు
ములను రైంగపొబెము ఇం విశ్వరముగ వికుంచు తున్ను

6 | 4 8 నమ్మిత్త

యొగదర్శ ము నీండుకు యొగపొదము నీండును జాధాయూము
స్వయూహలక్షుంచ ఇం జెచ్చుందివని యొగదర్శమును ఒక్కర్మణిరో ప్రిచా
యూముచు చిభించ ఇంగా, యొగ పొదము కుందు పొర్చుగాయూము
విభాగము కొరకై చూర్చాంతరము అముకుంచ తీర్చివది పొర్చుగాయూము
మును విభించుంచు యొగదర్శనునును యొగపొబెమునకుపొద్దు
క్ష్యము కంతె తైసిద్దుకైచే ఎక్కువగా కముండు తున్నుది యొగ
దర్శనును పోల్కునిప వైపం కంభం పొర్చుగాయూముచు ఎంగపొబెము
సందు నువ్వుకొంచే దశిదు

యొగపొబెము నీందు విశ్వరముగా ఉచుంట్టుచున వేగున్న
సాచిస్వయూహ విభాగాది విశ్వివములు యొగదర్శిక్కము నీందు జానులు
యొగదర్శమును ప్రిచాయూముచు వీలన తీక్తుము కుందరి పొత్తుక
థావముంసావరించిన ములీములు వీలించిఱ్చికి ప్రశ్నక మేర్కుమనియు,
పొర్చుగాయూముచు కులన నిర్వులమైన తీక్తుము వీశాగ్రులుగు వరియు
థలము అభివర్ధించ ఇదివది

పొర్చుగాయూముచు కులన పొథటిశు పొందు ఫలముండు యొగ
పొబెము అనేక దృక్కించముకు ముంది నుమ్మించి విశ్వరముగి వ్రమి
పొదించెను పొర్చుగాయూము ఫలముము పుస్తిమీంచుంచే రూద యొగ
దర్శకమునును యొగపొబెమువును ఎంతో తైసిద్దుక్కము కులదు

१ १५ వ్రిత్యహశరము

१ ६ १ యోగదర్శనము

యోగ దర్శనము చట్టరావి ఇంద్రియములను రూపొది విషయ ముల టెంట బోసియక వెనుకకు మరలిన్న వాటి వాటి స్తానము లండ నిఱ్పుటనే వ్రిత్యహశరము అనెను ఇంద్రియము ఉ స్వాధీనము లైచిత్త సైర్పునునకు దోషాదమును కలిగించుటయే ఈ వ్రిత్యహశరమునకు ప్రపచ్ఛోజ ము

१ ७ २ యోగపొదము *

యోగ పొదము నందు రెండు విధములగు | వ్రిత్యహశరములు వాలించ లడినవి. నిత్యకర్మాలను మనసుతో ఆక్రూలో అన్మణించుట ఒక వ్రిత్యహశరము ఒక స్తానము నుండి ఇంకొక స్తానమునకు ఆక్రమించి మనయైను అష్టాదశ మర్కు స్తానముఁందు నిఱ్పుట రెండవ వ్రిత్యహశరము ७ ఈ సందర్భమున మానవ శరీర మండలి అష్టాదశ మర్కుస్తో १ ముందు १० యోగపొదము విపులీకరించినది

१ నునస్తోత్రమ్యమష్టానం యదిదం నిత్యకర్మామ్॥

వ్రిత్యహశర స్వవిష్టి యో యోగాంగత్యేన సేవితకి

యద్యాఖష్టాదశ భిదేమ మర్కుస్తోనేమ దారణమ్॥

ష్టానాత్మస్తానం సమాక్రూష్య సౌ వ్రిత్యహశ్చాతిరిష్యతే। యో పా 4 ४-10

१० పొదాంగుష్టం తథాగుల్పం జింపూమధ్యం తద్దైవ చ॥

మధ్యమూర్ధోశ్చ మూలంచ పొయుః హృదయు మేవచ॥

మేహనం దేహ మధ్యం చ నాభించ గలకూబరమ్॥

తాల మూలం చ మూలంచ ప్రూజస్త్యాష్టోర్చు మండలమ్॥

శ్రువోర్చుధ్యం అలాటంచ మూర్ధాచాపి తతః పరమ్॥

మూలంచ కర్మయో రూపం మర్కుస్తేత్యాని పద్మజి

అందులోనే ४ 10-13

క । ५ ॥ సమీక్ష

యోగదర్శనమునందును యోగపాదమునందును వ్రిత్యాహార లక్షణము చెవ్వబడినది కొని యోగ దర్శనము వ్రీతిపాదించిన ప్రత్యాహార అభ్యంతరులు యోగపాదము పేరొక్కిన వ్రిత్యాహార లక్షణము నకును ఎటువంటి సొద్ధుక్యము లేదు ప్రత్యుత్త, ఈరెండులక్షణములును పూర్తిగా విరుద్ధముగనే యున్నావి యోగదర్శనమునందు ఒకే క ప్రత్యాహారము చెప్పబడగా యోగపాదమునందు రెండురకము అగ వ్రిత్యాహారములు వర్ణించబడినవి

యోగపాదమునందు ప్రస్తావించబడిన అరిష్టములు కాని, అప్పుడు మర్కుస్తానములు కాని యోగదర్శనమందు కానరావు ఈ వందర్పు మున యోగదర్శన, యోగపాదములందలి ప్రత్యాహార స్వరూపముసు జూగత్తగా పరిశీలించినటో మనకు ఈ ప్రీంది విషయములు కోథివదు చున్నావి

యోగదర్శనమునందలి ప్రత్యాహారము స్వతంత్రమగు యోగము నకు అంగము కనుక ధాని స్వరూపము అట్లు యోగదర్శనమున కీర్తి దిద్దబడినది కాని పాద్మసంహతలోని యోగపాదమునందు ఆరాధనాంగ ముగ ప్రతిపీ దించబడిన యోగమునకు కావలసిన వద్దతిలో యోగ పాదము ప్రత్యాహారమును సిరూఎంచుటున్నది

యోగపాదమునందు ఇథివర్ణించబడిన ప్రత్యాహారము పొంద రాత్రశాస్త్రములో ప్రతిపాదించబడుమూనసిరాధనమునకు చూపయోగించు చున్నది ఈ శాస్త్రములో మానసయోగమునకు ఎంతో ప్రాముఖ్య మివ్యబడినవి మానసయోగమునొనర్చుటకు ఇటువంటి వ్రిత్యాహారము చేయగలవాడే అర్థుడగుణు గాన ఈ విధముగా వ్రిత్యాహారము యోగపాదమున ప్రారించబడనది

యోగదర్శనము వర్ణించిన ప్రత్యాహార ప్రయోజనము యోగపాదమునకు విరుద్ధముకాదు అఱువున్నటికి యోగపాదమునందు ప్రత్యాహారమునకు ఎటువంటి ప్రయోజనము చెప్పబడలేదు

5 1 6 ధారణము

5 1 6 1 యోగదర్శనము ?

చిత్తమును ఒక ప్రయోజనమున నిశ్చలముగ నిలుపుటకే “ధారణ” య ని యోగదర్శనము ధారణాలక్షణమునుతెలియకేయుటన్న ది చిత్తమును మూలాధారము, స్వాధిష్టానము, సాఖిచక్రము, హృద గుపుండరీకము బ్రహ్మమధ్యము, నాఙుకొగ్రము, జిహ్వగ్రిముమొదలైన ఆంతరస్తానముల యందు గాని లేక ఏదైన ఒక బాహ్యవస్తువునందుగాని నిలుపుటము ధారణ యందురు

5 1 6 2 యోగపాదము

యోగపాదము నమసరించి వంచభూతమయ మైన మనదేహము నందుగల ఆయా భూతస్తానములయందు మనస్సును ధరించుటయే “ ధారణ ” య వటదును ॥ భూతస్తానముల యందు మనస్సును

- 11 వంచభూతమయే దేహే భూతేష్యేతేష వంచను ॥
 మనసోధారణం యుత్త ద్యుక్త స్వ త యుమాదిభీః ।
 ధారణా సౌ త సంసౌర సిగరోత్తారకారణమ్ ॥
 ఆజామపాదవర్యత్తం వృథిపీ స్థానమిష్యతే ।
 పిత్త లా త చతుస్మాత త వసుధా వజ్రిలాంభితా ॥
 స్వర్తవ్యాప వంచఫలికా త్తతారోష్ట ప్రథంజనమ్ ।
 తస్మేష్యవర్యార్థ మూలా న్తం వారిస్తానం చతుర్యుఖ ॥
 అర్థవంద్రి సమాకారం క్షేతమంబ జలాంభితమ్ ।
 స్వర్తవ్యమగ్గేష్యనన మారోష్ట దశనాదికః ॥

ని లుప్పువాడుయ శూది ఒహోరంగము లకుందిచీరుందు సిద్ధిహీండి నవాడై రుండ వలయును ఇట్లుధారజచేయ గల వాటుసంసొత నము క్రమును దాటగలదు,

క 1 6 3 పమీక్ష

యోగదర్శనము నందును, యోగపొదము నందును భారత లక్ష్మిము వర్ణించ బచినది యోగదర్శనము నాభిచక్కాదుల యందు చిత్తమును భరించుట ధారథయని చెప్పగా, యోగపొదము దేహము నందలి వంచభూత స్థానముఁ యందు వమనుస్థానమును భరించుట ధారణ యని వర్ణించినది

ఈ అంశమున యోగ దర్శనమునకు యోగపొదమునకు చాల కరకు సిద్ధుశ్యము కనుడుచున్నది కానీ యోగదర్శనము వర్ణించిన నాభి త్రికూడి ఆంతరస్థానములను యోగపొదము పేర్కొనుటలేదు యోగ పొదము పేర్కొనిన వంచ భూతస్థానము ఉను గూర్చి యోగదర్శనము ప్రవస్తావించ లేదు అట్టి బాహ్యవస్తువుల యందు చిత్తమును నిలపుట ధారణ అను యోగదర్శన నథాంతము యోగపొదమున కనటడ ఉండుకున్నది కనుక కొంత వైసొద్ధుశ్యము ఈ అంశమున కనబడుచున్నది

అనాభిదేహమధ్యాన్త మగ్నిష్టానముదాహృతమ్॥

త్రైత సింధూర వర్ణోగ్ని తృతీయాంకోదక పంచవ్యాప్తమ్॥

స్వరవ్యాప్తాదికాః ప్రాణం కృత్యా కుంఠక ధారితమ్॥

నా భేరుపరి నాసాన్తం వాయు స్థానంతు తప్త వై॥

పేదికా కారపథ్యామోర్ధ్వము బలవామ్యాత మారుతః॥

స్వర్తప్యం కుంఠకేవైన ప్రాణమారోప్య మారుతః॥

ఘుటీకా విశంతి స్తుస్వాధ్యార్థాదప్రప్యు బిలావధి॥

వ్యోమస్థానం నథప్రత బిన్నాంజన నమప్రతమ్॥

యోగపాదము వంచ భూతస్తానములయిందు, అనిరుద్ధ, నాశయిఁ, ప్రయైమ్మన్న సంకర్షణ, వాసుదేవ మూర్తులను అయిదుగురిని అర్పించి మని వక్కగ సిద్ధ ఎదచినది, ఆరాథ నాంగముగు యోగము నకు ఆను కూడముగనే యోగపాదము నందు ధారణ న్యాయఃము తెవిథముగా ప్రతిపాదించబడినది యోగపాదము ప్రతిపాదించిన వంచ భూత స్తాన విశాగము స్వల్ప ఫేదముతో యోగత్తోప నిషితు నందు 12 కూడి కన్నాడు మయ్యాడి

ప 17 ధ ము

ప 17 1 యోగదర్శనము 1

ధారణతో చిత్తమును ఒక ద్వీయ వస్తువు నందునిలిఎన హాడు త్వాన్నవస్తువుజను మనయ్యా లోగికి టానియుక అదే వస్తువును ధాంఱట “ద్వానము” అని రోగదర్శనము చేప్పాచున్నది

ప 17 2 యోగపాదము

యోగపాదము నందు యోగ సనాసీను తై హృదయ స్తావమున అంజలి మండించి, దృష్టి నాసాగ్రమున సిలిఎ లిణారుగా కూర్చుటి, ఇంద్రియమును సంహరించి గిర్జల తైన బుధితో పరమాత్మయుగు ఉరవాసుదేశసి చింతించుట ధృవములి చెప్పబడినది 13

12 ఈ శాస్త్ర ప్రిత్తరకతో పనిచుటి,

యోగత్తోతునిపత్తుప్ప వాసుదేవశర్మ, 18వ ప 257 8-102

ప్ర 1 ఖ్యా యొగాసనం పూర్వం హృదీశి రదితాంజలిః।

నాసాగ్రిస్వయ్యస్తునయనో జిహ్వం కృత్యా చ తాలుని॥

ద్వార్ధన్నా నశంస్వపుర్వ కూర్చుకాయస్పమావాతః॥

సంహరే దిస్త్రీయగార్థవుం తతో అధ్యాత్మ విశుద్ధయూ॥

చిత్రనం వాసుదేవశ్రూ పరస్య పరమాత్మనః॥

సరూప్యాప్యరూపస్య స్వహృదముయై హాననే॥

యత్థానం ప్రకంశన్ని తైవల్య ఫలదం సదా॥ యోగి 1-1

ఇట్లు ఒక యూముము (ఓగంటలు) వరకు కుంభక ప్రాణాయూముముతో వరవాసుదేవుని ధ్యానించినవాడు ఏడుజన్మలయిందు చేసిన పొబమును పోగొట్టుకొనగలడు

5 1 7 3 సమీక్ష :

యోగదర్శనమునందు యోగపొదమునందును వర్ణించబడిన ధ్యానలభ్యంచముల పదములలో మార్పి ఉండవచ్చును కాని తత్త్వంచ ముఖు ఒకటిగనే యున్నవి యోగపొదమున ధ్యానప్రవకారముకూడా చెప్పబడినది వరమాత్మయుగు వరవాసుదేవుని మానలకముగ బాహ్యముగ ఆరాధించుటకు ఉద్దేశించబడిన పొంచరాత్రచాత్రమునకు తగినట్లు ధ్యాన మివ్వట వర్ణించబడినది

అందువలననే ధ్యానఫలమునుకూడ దాసికి తగినట్లి యోగ యోగపొదము పేర్కొనుచున్నది యోగాంగములకు విడివిడిగ కైవల్యము ఫలముని యోగదర్శనమెచ్చుటను ప్రతిపాదించుటలేదు కాని యోగపొదమున యోగాంగ సిరూచావసరమున బాలాచోట్ల మోష్టము ఫలముగా చెప్పబడుచున్నది

ఈ అంశమున యోగదర్శనమునకును యోగపొదమునకును సాదృశ్యము బాలా కొఢిగాను వై సాదృశ్యము బాలా పొచ్చుగాను ఈనబడుచున్నది

5 1 8 సమాధి

5 1 8 1 యోగదర్శనము

యోగదర్శనమునందు ధ్యానించు వర్తుల్యరూపమును బొందిన ధ్యానము నిలచిపోవ అవస్థ సమాధియందురు ఇందు ధ్యానించు వచ్చి “నేను ధ్యానించుచున్నాను” అసువిషయమునుకూడమరచిపోవును

5 1 8 2 యోగపొదము

యోగపొదము ననుసరించి ఔపాత్మకరచూత్మల ఐక్యమేసమాధి

అట్లు సమాధిసిద్ధిని పొందినవాడు లోకశ్యాఱమును సంపొదించగలదు । చంచలమైన బాహ్యాంజలము నిశ్చలమైన సముద్రమును ప్రశ్నించి తన వల్లస్వభావమును ఎట్లు వదలనో అట్లే సమాధ్యాతినొందిన జీవుడుకూడు వరమాత్మయగు శ్రీమహచెష్టవునునందు లీనమై తన జీవవ్యభావమును వదలునని యోగపొదము వివరించుచున్నది ॥

౩. 1 క్ర 3 సమిత్త

సమాధి స్వరూప నిరూపణమున యోగదర్శనమునకును యోగ పొదమువకును సాధ్వశ్వము కనబదుటలేదు యోగదర్శనమున ఎందు స్వరూపశాస్త్రమైన ఆత్మష్టితియే సమాధియుని పేర్కొనబడగా, జీవాత్మ వరమాత్మత లక్ష్యస్థితియే సమాధి యుని యోగపొదము వ్యక్తిపొదించుటన్నది యోగపొదమునందు తం జీవాత్మ వరమాత్మల ఐక్యము గోచారంజముగ వివరించబడినది

౩ 2 యోగపొదముపై యోగదర్శన ప్రశ్నావము

పొతంజల యోగదర్శనము క్రి పూ 2వ శకాబ్దమున రచించబడినది ఆమైన రాయసుడు రచించిన సాంఖ్యవైవచనము లేక

14 జీవాత్మనః పరస్యాక్తి యుద్ధై క్ష్యముభయోరః ।

సమాధి స్పృశు విష్టియ స్మాధ్వర్ధానాం ప్రసాధః ॥

శాహమేవ పరంబ్రహ్మ కదితిధ్యాన కూప్తః ।

స్థోషభూతో దృఢశ్శశ్వ ద్విషయాశాస్త్రమ లుధ్యతే ॥

యథా బాహ్యాంజలం వారాం ప్రవిష్టం నిశ్చలం నిధిము ।

వల స్వభావం త్యజతి తథాజీవః ప్రతియతే ॥

వరమాత్మని మైంపే సమాధి స్వ యోగినః ।

యోగభావము, వాచస్పతి మిశ్రణి త త్వవై శారది, థోషదేవుని వృత్తి మొదలైన ప్రహద్ధిగ్రంథము లేర్పడినవి చారిత్రకల నిర్ణయము ప్రశారము పొంచరాత్ర వాజ్యయమునందలి పొద్యునంహత క్రి శ దెవ శతాబ్ధమున ఏర్పడినట్లు రాం ఇదుచున్నవి యోగదర్శనమునకును యోగపొదమునకును మధ్యభాలము నుమారు ఎగిమిది శతాబ్ధములు కఱవు ఈ ఎగిమిది శతాబ్ధముల కొలములో ప్రశారములో ఉన్న చౌతంజల యోగదర్శనమునందలి ఐధ్యాంతము లెంతవరకు పొంచరాత్ర యోగమునందు చేరినవి అందును విశేషంచి పొద్యునంహతయంద) యోగపొదమునందు ఎంతవరకు చేరినవని వరిశీలింపవలయును

యోగదర్శనమునందలి ప్రతి యోగాంగమును, యోగపొదము నందు ప్రతిపాదించబడిన ప్రతి యోగాంగముతోను కిందయి ప్రతకరణ మున సూష్ట్రేష్టశికణో బోల్చి చూచితిమి యోగదర్శన - యోగపొద- ప్రతిపాదితాంశముల సిద్ధుశ్య మై సిద్ధుశ్యములను పరిశేఖించనచో యోగదర్శన ప్రభావము యోగపొదముపై ఎంతవరకు కఱడో కేలిగి చెప్పవచ్చును కొన్ని ముఖ్యాంశములలో ఈ ప్రభావమునుగూర్చి సంగ్రహముగా ప్రత్యుతము పరిశీలింతము

1 యోగమునకు యమాదులు అష్టాంగములున్న సి యోగ దర్శనము తెలియజీయుచున్నది పొద్యునంహతలోగల యోగపొదము కూడా అష్టాంగములనుస్వీకరించుచున్నది పొద్యునంహతకుపూర్ణాత్మ మైన జయాఖ్య నంహత యోగమునకు ప్రాణాయామాదులను అష్టాంగములనే ప్రతిపాదించినది ఉమరియములను జయాఖ్యనంహత ప్రస్తుతించలేదు వాచికి ఒదులు “ యోగము ” “ ఊహ ” అను క్రొత్త అంగములను రెంచిని జయాఖ్య సంహాత పేర్కొనెను

యోగాంగ సిద్ధాంతమున యోగపొదముపై జయాఖ్య సంహాత

లోని దొంగా భ్యావ ప్రభావముకండి యోగదర్శన ప్రభావ మేహచ్చుగా
నున్నదగి చెప్పచుప్పను

2 యోగపొదము యవ ములను నిరూపించుటలో కొంతవరకు
ఎగదర్శనమునే అనుసరించినది ఆహాంస, సత్యము అస్తే యుము,
ఏహ్యాచర్యము అను నాఱుగు యుములు యోగదర్శన ప్రభావము
వలంనే ఎగపొదమునందు చేర్చబడినవి

3 నియమములను నిరూపించుటలోకూడ యోగపొదము పై
రొగదర్శన ప్రభావము లేకపోలేదు తపస్సు, సంతోషము, స్వాధ్యా
యుము, ఈశ్వర వ్రిణిధానము అను నాఱుగు నియమము అ అట్టే
ఎగదర్శనమునుండ యోగపొదమున తీసుకొనబడినవి

4 యోగపొదమునందు చెప్పబడిన ఎద్దులిది ఆననములలో
నాఱుగు అనునుయి వ్యాసభాష్యమునందు ప్రతిపాదించబడినవే
తంజలి యోగఁర్థము ఆననములను విచివిడిగా పేర్కొనకపోయి
చుప్పికిచి చ్యానభాష్యమున దలి నాఱుగు అనునుములు యోగపొదము
నందు చేర్చబడినవి ఈ అంశమునకూడ వ్యాసభాష్య ప్రభావము
యోగపొదమున గలదగి చెప్పవచ్చును

5 ప్రాణాయమ నిరూపించి విషయమున యోగదర్శనప్రభావము
యోగపొదము పై కన్చాడుటలేదు యోగదర్శనమునకండి యోగపొదము
నందే ఈ అంశము అతిచిన్న రముగా వివరించబడినది

6 ప్రత్యాహార నిరూపమునందును యోగపొదము పై యోగ
దర్శన ప్రభావము అధికముగా కనబడుటలేదు ఆరాధనాంగముగు
యోగ ఉనకు కావలనన రితిలో యోగపొదమునందు ప్రత్యోదము
తీర్పిదిద్దబడినదని ముందే చెప్పినది (5 15 3)

7 యోగపొదము ధారణమునుకూడ స్వతంత్రముగనే ఆరాధ
నమునకు అనుకూలమగునట్లు నిర్వచించినది ఈ అంశమున

ంగదర్శన పథావము యోగ పొదము పైలేదని చెప్పవచ్చును

ఏ ధార్మ స్వరూపము యోగపొదము నందు విల్ఫత్తిముగ తీర్చి ద్విబడినది అట్లు తీర్చి ద్విబడినది యోగదర్శన ప్రథావము కొద్దిగా మండి యుండ నచ్చాను

ఏ సూర్య ధి పొదను నందు యోగపొదము పై యోగ దర్శన పథావము పరోక్షముగా కొంత ఉండి ఉండ వచ్చును

యోగ పొదము సూర్యస - శాస్త్రయోగరూపముగు ఆరాధనమునకు ఒంగమైన రమోగమును దాటి అంగములను సిరూఎంచుటలో యోగ ర్ఘనమును చాలా వరకు ఆధారముగ తీసుకొని కావలసిన చోట్ల తగిన శార్పులను చేఱకొని నట్లు పరిశీలనము వలన విశదముగు చున్నది

ఏ కీర్తి రూ - పణ్యపొదములు - యోగప్రవస్తి :

ఏ తంజల యోగమునకు పొంచరాత్ర యోగమునకు విసియోగ నుండు భీదము కలదని ఇంతట హూర్యమే నూచించితిని పొంచరాత్ర సంఖాతలో యోగమును గూర్చిన ప్రశంగము చాలాతక్కువగా ఉన్న శ్వాసిలీ, యోగము దొఱుక్కు అవసరము పొంచ రాత్రాగమోక్త మగు ఆరాధనాదుల యుండు హౌచ్చుగ కలదని ఆయాసంఖాతలను పరిశీలించి నపుడు మనకు తెలియు చున్నది

పొద్దు సంఖాతలో యోగ పొదము కలదు అందు యోగాంగ ములు పొంచ రాత్ర యోగమునకు తగినట్లు తీర్చి ద్విబడినది ఇట్లు ఆ శాస్త్రమునకు తగినట్లు సిరూఎంబడిన యోగము పొద్దు సంఖాతలోని కీర్తియా చర్యాపొదములందు ఎట్లు విసియోగింప బడినదను ప్రశ్న ఉద్ఘాంచు చున్నది కముక పొద్దు సంఖాతలోని కీర్తియా చర్యా పొద ములందు ఈ యోగ పనక్కి ఎక్కుడెక్కుడ ఎట్లు వచ్చు చున్నదను అంశము నిచట పరిశీలింతము

331 కీయాపొదము

ఆగమ శతము 4 లోని కీయా పొద మంత్రము కడ్డణాదిలో ప్రోంత కీయా కలాపమును సిరూపంచును ప్రవస్త్రము ప్రవస్త్రముగా అందు లక్ష్మణవిచారమే ఎక్కువగా కడ్డణము వైదిక కీయా కలా పొద రచను అ క్షుదక్షుడ కోద్దిగా ఉండను ఆయినప్పుతేకి కీయా పొద మునందు యోగ ప్రవస్త్రిగల సందర్భము లేవి? ఆచంద్యోగముయొక్క విరియోగ మెంతవరకు కనవడు చున్నదను తంశము విచారింతము

1 కీయా పొదము నందు గర్వాన్యాస ప్రవకరణము న భూమండల క్యానవిధిశాఖదేశించబడినది అతట మునెన్ను నందుభూమీ నామేశించబడిన తనను కేళవసిగా ఖావంజేయవలెనని జెప్పుజడినది 15 ధ్యానమును యోగాంగము నందు ఉద్దిగి పొందిన వాడే మండును ఎక్కుగ్రమెనర్చి ఇఱవంతి ధ్యానమును జేయగలడు

2 కీయాపొదము 24 వ అధ్యాయమున ఆచార్య లక్ష్మణమును వివరించుట, ఆయన పుండువలసిన కొన్ని గుణముల నిట్టు చెప్పినది—
“జితేంద్రియః బుఖః దయావాన్ సత్క్యపాక్,

ధృతిమాన్, జితద్వాస్యః ధ్యానవరః, ఆస్తికః,”
మొదటగునచి ఇవి యన్నియు యోగధ్యానముతో యోగాంగముల యందు నథిని పొందిన వానికి మాత్రమే సాధ్యములగునచ జెప్పుటలు

15 ధ్యాయున్మామండలం పర్వం సాద్రిచ్ఛివ సముద్రకష్ట ।

దిగ్గశోత్రమ్మితం శేష ఫణింద్రీ తెలర స్తోతమ్ ||

మునసౌర్ వేత్య వసుభాం ర్యోహస్తాం శ్యామలాం తథమ్ ||

ఆ కల్పితాస్ముతుస్మాతా మాదయ్యాదర్శ సంపదమ్ ||

ఆత్మానం శేషపం ధృత్యా సర్వాఫరణ భూషితమ్ ||

పీటగు చున్నది 16

3 అంకురార్పణసమయమున్నట్టు దేవినిధ్యనించవలనని చె ప్రాందు
రఘుమున 17 ధ్యానముఅంగముఉపయోగమునతువచ్చు చున్నది అదీ
అనేక సందర్భములలో అనేక మూర్తులను ధ్యానించుట ఆగముప్రయో
గముల యందు సర్వసాధారణము యోగసాధిని పొందరిపాడికి ధ్యానము
సందుముసన్నసిలువడు. గనుక యోగపొద్దుపొదిత యోగముయొక్క
అవపరముప్రయోగ విధిలో అడుగుగున కలదనితెలిసికొనవచ్చును

4 అదీప్రకరణమున బుత్తియోలను వడ్డించుటు “ప్రాణాయాము
వరాయిఱలని” చెప్పుబడినది 18 బుత్తియోలు ప్రాణాయామును
యోగాంగమున లాధిని పొ దిన వారై యుండవలనని దీని వించ
ఖర్థమగు చున్నది

5 ప్రతిష్టా ప్రకరణమున కోడంన్యాసములు చేయదరు ఆందు
సాడీ దశవాయు న్యాసములు కూడ కలవు యోగపొదమున చెప్పున
రిలలోనే ఇవ్వట దశనాండులు దశ వాయువులు వేరొక్కన లచినవి 19

16 పొ సం 49 24 5 11

17 మహిసూక్తిన సంస్కర్య ధ్యాయ స్నేకాగ్రచేతనా

అందులోనే 24 48

18 పవిత్ర పొఱయః స్నేహః ప్రాణాయాము వరాయిచా॥

అందులోనే 24, 16

19 సుమమ్ము ఎంగళా పూపా పుష్టిహ్వా యశల్వసీ॥

అలమ్ము సేదా గాంధారి కాశిని చ కుహూరా॥

పొర్చాన సమానాక్షు వ్యానోదానే చ వాయవః॥

నాగః కూర్చుక్కు కృకరో దేవదత్తో ఇన్నంజయః॥

అందులోనే 27 19 161

ఓ ప్రతిష్టానంతరము మూలపేరమునకు ముందు వద్దానసనమున కూర్చుని ప్రాణాయాము మొనరిపు తుద్దాత్ముడై పరబ్రహ్మధ్యానము చేయవలెనని ధ్యాన వ్రీళారము తూడ వివవంతబడినది ఈ సందర్భమున ఆననము, ప్రాణాయామము ధ్యానమును మూడు యోగాంగముల విచియోగము మనకు స్పష్టముగ ఈనవడు చున్నది

ఈట్ల పొద్దు సంఖాతలోని శ్రీయూ పొదమున ఎన్నియో నందర్భములలో యోగ పొదము నందు చెప్పబడిన యోగాంగముల యందు నిష్ట తుడైన సొధకుడు చేయవలనన శ్రీయూకలాపము పేర్కొర్కెడిగి స్థాలీపులాకముగా కొన్ని ఉదాహరణములను మాత్రమే అచ్చుట నిచ్చి లిసి

౨ ౨ ౨ వర్ణపొదము

యోగాంగముల వినియోగమునకు ఆవకాశము శ్రీయూపి దమున కండే చర్య పొదము నందే ఎత్తువగా కలదు చర్యవదమున ప్రతిష్ఠానుతం మాజరించబడు నిత్తు నైమిత్తిక కాపోత్యత్పువ రూప శ్రీయూకలాప ముందును ఏ శ్రీయూకలాపము త్రైనసు ఎదో ఒక ఆపనము నందు కూర్చుని ప్రాణాయాము మొనరిపు ల్లరచిత్తుడై ధ్యానము చేసి నిర్వాచవలసినదే కనుక యోగాంగ వినియోగము తప్పనిసరిగ నుండును కనుక చర్యపొదము నందు యోగకుంధము గల కొన్ని ముఖ్య నందర్భములను ఈ ప్రతకరణమున పరామర్చింతను

I చర్యపొదములోని ద్వితీయాధ్యాయము వక్షాబ్దమండల

20 ముహూర్తే కోథనే ప్రాప్తే దేశికః కమలాసనః

పుంతో మూల భేరస్య బద్ర వద్దాసనః స్తితః

ప్రాణాయమ్య తుద్దాత్ము ధ్యాయేద్విష్టు సనాతనమ్యః

దీప్తను నిరూపించు చున్నది అందు ఆచార్యుడు వ్రాణ్ణ మండలమును పేయుటకు ముందు “ధారణా శోధితతనువు” కానలెవని చెప్పయొన్నది 21 ‘ధారణ’ అను యోగా 10గమున శ్రీతత్కృత్యదైన వాడే ఆట్లు చెయుటకు సమర్థుడగును

2 అదే ప్రకరణమున దీషితుడగు శిష్టునకు గురువు కొన్ని
సియమహము, అ నుండిచించుము ఆసియమములలో యోగమునకు నంబిల
థింపు కొన్ని ముఖ్యంపములు కలపు 1 భగవధ్యానము చేయుట
2 సర్వాఖు తముల యందు సమప్పత్తిత్వములి కామక్రోధవర్జనము
4 ఇంద్రియాలను వీళమహాల నుండి మరల్పటి కీ సర్వాపస్తు
యెంమ ఉగిలంతుని స్వరించుట మొదలగు వాటి యందు యమ
సియుచు త్యాగోర-ధారణ భ్యానములనుయోగాంగములవినియోగము
రసందుచుచు, ప్రధాని 22

3 పొంతలక్కాగమను వంచకాలప్రక్రియను ప్రశాసించు
న్నది అడు యోగమను కాలమను అయిదవది ఆ యోగమను
కాలమనున యోగాననము నందుండి నుంపుర క్రమము నాశ్రయించి,
త ఆయములను ఆక్రయించు నంపారించి, జీవాత్మను పరమాత్మయిందు

“| మండపే యజనే స్తోవ్యః ద్వార తుంభాదిపూర్వవత్తి॥
ధారణ కోథిత తముక్కులొబ్బం వర్ధమేష్టరు॥

పోనుచ్చ 2 89

२२ సమన్వయము టూ తేమ కొముక్కాదో వివరాలుచేతి ॥

ఒక క్రమానుండి విషయాల్లో నివారయేతు।

ఆసీనో వా శయ్యానో వా గచ్ఛన్ ఉండాన ఏవ వా!

శీనమగు నట్లు చేయవలెను 23 సమాధ్యవస్తును ఈనందర్ఘము వక్కగా
విపరించుచున్నది

4 చర్య పొదమున 21 వ అభ్యయమున దీష్టితుడై మంత్ర
ఎద్దానము ననుసరించు వాచికి ధై శువ స్తుతిన వాసదేవ తత్త్వము
నువదేశించి భ్యానము చేయవలెనని చెప్పబడినది 24 ఇచ్చటభ్యానమును
యోగాంగము ఉద్దేశింపబడినది

5 చర్యాపొదము నందు యోగము నాక్రయించి దేహభ్యాగమును

23 యోగానవే సుఖాసీనో యుంజితాభ్యా నమాత్మని।
యథోతైన ప్రకారేఱ యథాక్తి చతుర్ములు॥
సంపోర క్రమ మాశీత్య తల్వాన్నాత్ముని సంహరేత్తి।
ఆత్మానం వాఎ హృత్వద్వై వరమాత్ముని సిష్టుతే॥
సంహరేడుత్తితో యోగాభ్యావం క్లేశాపంత్వజీత్తి।

పా సం చ 13 76-78

24 ధైయం వస్తు ప్రవక్ష్యమి మంత్ర ఎద్దాన్నినాం నృణామ్మి।
వ్యిథుఱం చేద్యసుదేవం రేఖాభిస్తు లయోః కరై॥
లాంఖితం శంఖవర్ణాద్యైః ధ్యాయేత్తద్విగుణైః పునః॥
ధ్వాత్మాం కరాభ్యాం థిథాంజం శంఖ వక్రిగదాంబుజే॥
ముఖ్య ఖ్యమధవాఖ్యితిదానం కట్టవామ్మనమ్మే॥
ఇతోఽధికై ఖుజగణే బహ్యయుధ ధరం హరమ్మే॥
వద్దైన శ్యమసుఖగ మథవా ధవల ద్వ్యాతిమ్మే॥
తైలాది వస్తుభీః క్షుపం కేరం శాదివదే స్త్రితమ్మే॥
అసీనం వా శయానం వా గరుడా రూఢమేవ వా॥
భ్యాయేయురర్పుయేయుక్క తయామమై శ్రీ తయాగిదః॥

అందులోనే 21 25-27

చేయు వద్దతి నిరూపంవటడినది హృదయార విందమ నే
అంగుష్ఠమాత్రుడైన చతుర్పుఃఖి ధ్యాన మెశరిష్ట సిర్పుల వైన
మనస్సుతో అర్పించి, బ్రహ్మనాదిని స్ఫురించి, బ్రహ్మరంధ్రమ ధ్యాహ
దేహసమీరణము త్యాత్మమంచము చెందునట్టుచేసి దేహమును త్యాజించ
ఎచ్చును ఇదినిత్యము యోగా భ్యాసము చేయువానిశేసిథ్యమగున 25
ఇప్పటి యోగాంచము లిఖియో వివరించ బధినవి

---

౭౬ యుంజిత యోగవిధిని హృదయం భోరుపోసనే।
కళ్లికాయాం సుఖాసేనం తుఫస్సుటిక వర్షస్వే॥
చతుర్పుఃఖ ముదారాంగం జోతిర్పండల మధ్యగమ్॥
అంగుష్ఠ మాత్రం పురుషం ధృత్యాభౌగ్రైర్యకాక్రమమ్॥
అభ్యర్థమే స్నిగ్ధులేన మంసా సుసమాపతకి
యోగా భ్యాస ఒలే సైవ గుణోత్సర్వః ప్రాణాయ తే॥
వందార్మాగ్నిమయం భీజం రొషండల సర్విథమ్॥
శత సూక్ష్మతరం బింబం రాజముద్రనమ ప్రథమ్॥
తంసర్వమంత్రా నాక్రమ్య ల్యతం విద్యాద్వి చక్షుమ్॥
తతస్తు రాజకా భీప్రమాణం చింతయేత్క్రీమాత్॥
శాపోదక మథాన్యాభిర్యసోన్తే లాద ఆశీర్వతకి
తం విలీయ సముత్పన్న మశ్వవాల ప్రమాణకమ్॥
యస్య గచ్ఛతి తే వోయిన్న వోయ చాగచ్చతేహృది॥
తతో విచింతయే తూష్ణు మశ్వవాల ప్రమాణకమ్॥
బ్రహ్మనాది మనేనాతు వశ్యతి ధ్యాన సేవనాత్॥
తతోంగ రోమ మాత్రం తు బీజవాలం సమంతత్తః॥
ద్వాయేస్నియమ మాష్టాయ బ్రహ్మనాది ప్రకాశకమ్॥
పవం ధ్యాయస్నియమం ఎందం పరివక్షుం పరిక్షేత్తః॥

ఓ దేహపొతలక్షణమును వ్యాఖ్యానించు సందర్భమున
ఎంగముల నెనియింటినో చర్యపొదము పేర్కునినది యుక్తాహర
వాయుదై కిరీయానక్కడై యుక్తస్వపొన్నవహోధుడైయోగయుక్తు డైన
పాడు భారణకలనాడై సమాధిభూతుడై భగవంతునితో బక్ష్యము నంది
దేహమును స్నేహచ్ఛతో విడిచి వేయగలడు 26తః సందర్భమున యే గ
సారమాండ యు పేర్కునబడినది

ప జ్ఞాయ పురా ఎండం పొకలక్షణ ముత్తమవ్వు
నిర ధ్వని సంధి మాత్రం చ కృత్యా దేహ సమీరణమ్ము॥
ముక్త్వ తప్పుహ్యు రంధేరిఱ ఉత్సాగ్నిచరణేన వ.
ధృత్యా పరిత్యజ్ఞించేహం నిత్యాఖ్యానరతో యది॥

పొ సం క 24 94-104

- 26 య క్తాహర విషారస్య శ్రియానక్తస్య తద్వాణ
యుక్తస్పవపొన్నవహోధస్య యోగయుక్తస్య సర్వదా॥
ఇవర్తతే సదాశబ్దో హృదతో దుందుభిల్యవఃి
స్వర్పం నశీతం నా ప్యాష్టం విజానాతి త్వగిందియమ్ము॥
శ్రువోర్గుధేత్తి యదా వ్యోతిః ద్వాదశాంతే వ్యవస్థతమ్ము
ప్రత్యస్త మేతి వై శీఘ్రం న చోదయతివైపునః॥
న జానాతి సమాధిష్ఠో హర్షమట్టం యూదాంతరే
పరిశుష్టాతి గాత్రస్థం కోణితం శైష్ము లక్షణమ్ము॥
న వేణు పొర్చివం గంధం న బాహ్యభూత్తరే యదా
ఎండన్నేదా ప్రతోద్రవ్య కాలేన్నేవ బరేణతు॥
ఏదివ్యాం సంస్థతం వైన ధారణాయాం సమావాతః
న వేత్త శట్టం ప్రాసక్తం పంచ మాత్పం చ మేష్టాణిః
శ్చేతంప్రమేధా ణాహ్యాతు శీతోష్ణిసు చవిందతి,
పతేద్దిన తతుష్ణిణ ఎండ స్తత్పులితేష్టాణి॥

ఇట్లు చర్యాపాడమున అనేక నందర్శనములయిందు యోగ
ప్రవసక్తి వమ్ముచున్నది. పాంచరాత్రికుడగు సిధుడు యోగా భ్యాస
మున రిష్టాత్మకై యుండవలయునని తెలియజేయుటు కొన్ని ఉదా
హారణములను మాత్రమిచ్చుట పేర్కొని యున్నాము.

రూపధ్వనం నమాసోద్య శూరోవ్కు విధివాయది।
సభాతి హృదయాకశి బహిర్వాసోయైతపాం పథా॥
పిండపాతో హ్యపక్షంసాగ్రత్త భూశ్వరంపైః పురోదిత్తై॥
తృతీయేఃస్మాను తతుర్వక్త్రుః సర్వం మేతక్తదాక్షచే॥
నమాధౌ యది నాయ వేణు యోగీ నమశ్శ్రీవసర్వత్తే॥
న వేత్తి పరమాప్తాదురం త్పుషితం పరికంపశే॥
దిన ద్వయేన పిండస్య పొతోఃస్య ద్వితయిక్షచే॥
స్తోతో గగన భాగేతు పొగ్గుక్తు విధినాయది॥
న వేత్తి విధినా గఫుం తద్వాహ్యాతు తథాతథమే॥
తత్త్త్వేత్తికదినే వాథ లఙ్గశే ప్రథమేత్తచే॥
ధ్యాత్మైవ విధినా పమ్మగోగోగీ ధ్యాత్మైకమానమి॥
మయిసస్నేర్పతమనా వ్యాపారాన్ ధ్యాదాక్షరమ్॥
స్వయ ముత్కుమశే పిండా ధ్యాయాదాక్షగ నిశేషమ్॥

పాం. సం. చ. 21. 111-124.

౬. షష్ఠీధ్వాయము

౬.1 ఉవసంహరము :

పొందరాత్రి వాజ్ఞయము లోని పొద్ధుసంహితయిందుగల యోగపొదము కొన్ని యోగతత్త్వములను ఉవపాదించుచున్నది. పతంజలిమహర్షి ప్రవణతమైన యోగదర్శనము అష్టాంగసహిత యోగ మును రిచూపించినది. పొతంజల యోగమెంతటకు యోగపొదము నందు, కనవడుచున్న పొందరాత్రయోగమునకు దగ్గరిగా నన్నుదని, పొతంజల యోగన్రీఖాపము యోగపొదముపై కలచ్చాలేదా? ఉన్నచో అది ఎంతవరకు? అను అంకములను ఉండికపుముగ ఈ సిద్ధాంత వ్యాసమునందు వర్ణించితిని. అయిదు అధ్యాయములలో జరిగిన పరిశీలన సిరాంకములను కొన్నింటిని సంగ్రహముగ ఈ ఉవసంహరితాధ్యాయమునందు పొందువరచుచున్నామ.

1 పొంచరాత్రి వదనునకు ఇథిన్న సంఘాతలలోని నిర్వచనము లను పరిశీలించి “వంచ్చిరాత్రిభిః సిరూష్యదోఽసోషచేష ఇతి రాంచరాత్రిమ్” అను వ్యత్యత్తి యుక్తిపాముగ నున్నదని సిరూషంచ ఉడినది

2 పొంతరాత్రిశాస్తోర్తః త్తి విషయమును సంచ్చిదాయహాదమును, నవ్యహాదమును ఉలంకషముగ చెప్పి బి, కీర్తి క దెండవ శఖాభ్యము మండి పొంతరాత్రినంఘాతలేర్ధినవని తెవ్వు నవ్యహాదము యుక్తి యుక్తముగ నున్నదని సిద్ధారణ చేయి ఉడినది

3 బుగాదివేద విభాగము జరుగక మండి ఏకాయ ప్రేదము వ్యాహారములో నుండిననియు తేర్చీలు వ్యాపర యుగములలో అది అంతర్భానము నంది, తెగి ఉలిగుగా రంబమునపొంతరాత్రిమున పీర భగవముఖోద్గతమైనదరీయు విశర్మికరించుచినది

4 పొంఘాతావాజ్ఞాయ స్వరూప స్వాఖావములనుబల్టి ఆది-అగ్నము-అచార్య - ఆథుళిక కాంపములను నామగడఫలలో పొంతరాత్రికాత్ర విభాసము ఎన్నడినదని సోద హరణముగ ప్రీతిపొదించబడినది

5 అసేక సంఘాతలలో చెప్పుబడిన సంఘాతల సంఖ్యలనుపేర్కుని పొద్దూడి సంఘాతలు, ప్రీద్రూగగగ్రింథములు పేర్కొన్నట్లు పొ కొఱక శాస్త్రము అశ్విత్తరశక్త సంహితాముతము సంచ్చిదాయమార్పుల సిద్ధార్థతము హైతుబద్ధముగ నున్నదని నిర్ణయించబడినది

6 పొంచరాత్రిశాస్త్రము వ్రీంపాదించిన భోన యోగ-కీర్తి వరాష్ట్రపాదములను నమగ్రిముగ సిరూషంచుటిచే, వాయుసంఘాత ఇతర సంహాతలన్నింటిలోను ఉదాహరణార్థమైనదని వ్యవస్థాసం చేయబడినది

7 రత్నత్రియమునండలి జయోభ్యసంహితనాధారముగ చేసుకో

ఎర్పదిన పొద్దునంహాత కీర్తి శ ఆరవశతాబ్దమునాటికి రూపీంది
యుండ నని సోష్టంభముగ పవిస్త రముగ సిరూపంచబడినది

8 ఈ శాస్త్రమున యోగపొదమును వ్ర్యవేశపెట్టుటు కాదఱ మేచ్చే
యుండునని ఆశంకించి అనేక వికల్పములను పేర్కొని క్రియలనను
స్థంచుటక, చర్యలనాచరించుటక మనోనిగ్రహము ముఖ్యము గాన
కీర్తయా - చర్యాపొదముల కంగముగా యోగమువదేశించబడినదని
సయుక్తికముగ నద్దాంతీకరించబడినది

9 యోగపొదప్రతిపాదితము లైన యోగాంగములను జయాఖ్య
సఁహాతలోని యోగాఖ్యన వ్ర్యతిపాదితము లైన యోగాంగములను
సిరూపంచి, ఆ రెండించి శారతమ్యమును చరితీంచి యోగాఖ్యన
ప్రభావము యోగపొదముపై తగినంతలేదని సిద్ధయించడమైనది

10 శివబోధక్త-పోరణ్యగర్భపోధక్తఫేదముతో యోగదైవిశ్య
మును పేర్కొని, శివబోధక్తయోగము వహర్యిధమని వ్ర్యతిపాదించి,
పారణ్యగర్భపోధక్తమే రాజయోగమని పతంజలి దానిని అనుశాసించే
నని పవిస్త రముగ సిరూపంచబడినది

11 యోగస్వరూపమును వరితీంచి, యోగదర్శనక ర్తృత్వమును
ప్రస్తావించి, పతంజలి ఒక్కడేనను సంప్రీదాయవాదమును సిరించి,
మహాఖామ్యమును యోగనూత్నములనురచించిన పతంజలిఒక్కడేనని
కీర్తపూ రెండవశతాబ్దమున అతయండనను ఎన్ ఎన్ దాన్గుర్తమతము
యుక్తముగ మన్నదని నద్దాంతీకరించబడినది

12 కీర్తపూ రెండవశతాబ్దమున యోగదర్శనము కీర్తి శ ఆర,
శతాబ్దమున యోగపొదము ఏర్పడినదని సిరూపించి పొంచరాత
యోగము పైయోగదర్శన ప్రభావము కొంత కలదని విశదికరించి
మూడుదశలో పొంచరాత్రియోగము స్వయంబూధము నందినద
సిద్ధయించబడినది

13 యోగపాదమునందు వ్రతిపాదించబడిన యోగాంగముతో యోగదర్శన ప్రతిపాదిత యోగాంగములకు కుసూదృష్టు-పై సాదృష్టు, ముఖ పరిశేలించి ఆధానాంగముగు యోగమునకు అవసరమగుననట్టు యోగపాదమున యోగాంగములు తీర్పిదిద్దబడినపని నిర్దారణ చేయబడినది,

14. యోగపాదము పై గల యోగదర్శన ప్రభావమును వర్ణించి ప్రతి అంగమును నిరూపించుటలో యోగదర్శన ప్రభావము ఇంత మూత్రము కలదని సోదాహరించుగ నిరూపించబడినది.

15 యోగపాద ప్రతిపాదితమైన పొంచరక్రమయోగము ఎల్లు చర్యలను, క్రియలను అనుష్టంచు నమ్రదుపయోగపడునని ఆయా పాదములలోని సందర్శనములకు వివరించు వివులముగ వ్రతిపాదించబడినది.

ఉపర్యంక గ్రంథావళి

(BIBLIOGRAPHY)

1. మూల గ్రంథములు

(Original Texts)

అరియద్త సంచార
కృనిఖాన అమృతార్థ, ఎ.
బై సూర్య, 1858.

అష్టాదశోవరిషాహదః
రిహామే, ర.పి. & వాజీకర, ఆర.ఎ.
బై దిక సంకోధనమండల
పూర్వా, 1958.

అగముప్రామాణ్యము
సరసింహారాత్రి, ఎమ్.
ఒరోడ గై క్రూక్ షిరియంకల సీరిస్. 100.
బరోడా, 1878.

అత్మపూర్వాశోవరిషాహ
(కుశాభృత్తోత్త రథకోవిషాహదః)
వాసుదేవశక్తి.
కర్ణయసాగర్ లైప్
బొంబాయి, 1925.

అశ్వరథంచార
అనంతాయార్ఘ్యస్వార్థు, ఏ.ఎ.
శాస్త్రమూలక్తాపత్రి సీరిస్. 45.
బింబిపరం, 1829.

శతవ సంగ్రహః
సంవత్సరమురముని, పోవ్ పోచ్
జి అర్ కోలుయార్ సన్న
మైమార్, 1958

కరోవనిషత్
వరదాయారి, కె.ల & ఆశాచార్ణ, డి.ఆస్.
తిరువతి, 1948

కర్మమీమాంసా
కీత్ ఎ.బి
కలకత్తా, 1921
కూర్మపురాణము
ఆచార్య శ్రీరామశర్మ,
బరేలీ

శ్మేరండనంహాతా
శ్రీ గంగావిష్ణుకృష్ణదాన్
నొంటాయి, సంవత్సరి 2013

వరకనంహాతా
అధార్య వైద్యజాదవజీతింజి
చోళాంబ సంవర్ధుత సంస్కారము
వారాణసి 1984

జయోఖ్య సంహాతా
భద్రాచార్ణ బి
ఓరియంటల్ ఇష్టిన్స్యూర్ట్
బరోడా, 1931

జాహాలదర్మనోవనిషత్
(తండ్రాద్యక్షిత్తర శకోవనిషత్)
వాసుదేవశర్మ
నొంటాయి, 1985

తర్వాతస్తవము
కీర్తారాణాభ శస్త్రాయార్థః, తర్వాతస్తవము
ప్రమాదమాగనుండి
చొఫాంట నంప్రెతసీరిల్
వారాయి, 1862

దక్కన్నుఎలి:
అష్టాదశన్నుఎత యు:
శ్రిమరాజు కీర్తాష్టదావప్రేషి.
లంబాయి, 1830

నారాయణ శూర్యాంశుగుణపరిషక
(శంకాదళిష్టోత్ర రథకోవరిషదః)
వాసుదేవశర్మ
బొంబాయి, 1925

న్యాయు కోతః
శ్రిమాద్యాధ్యా దుర్మిక్కత
వాసుదేవాంతు అశ్వంకర
అంధార్మక ఓఱయంటల్ రిపెర్చు ఇర్ణియూత్వ
పూనా, 1978

పరమసురుషపంహా శా
సీతారాముదార్థ ఏ
శ్రద్ధావలం, 1888

పరమసురుషపంహా
శస్త్రాయార్థ, శి
ఓఱయంటల్ రిపెర్చు ఇర్ణియూత్వ
ఒరోడా, 1840

పొద్ధనం హాతా

(ళ్ళాన యోగ-క్రియా—పొద్ధాః)

క్రిదండి త్రీమాన్మా రాయణరామానుజజీయర్
ఫ్రెడాచలం

పొద్ధనం హాతా

(చర్యాపొదము)

రామానుజం జోయిత్తాక్ గోమతం
మైసూరు, 1887

పొరమేళ్వరసం హాతా

గోవిందాచార్యః

త్రీరంగము, 1953

పురుషో త్తు మ సం హాతా

సీతారామాచార్యులు, ఎ

ఫ్రెడాచలం, 1931

పొష్ట్రర సం హాతా

సంపత్కుమారముని, హెచ్ హెచ్
మేల్తీకోటు, 1934

భారద్వాజ సం హాతా

సరయుషవసాదమిక్

బొంటాయి, 1927

మనుస్కువుతిః

ప్రొఫెసర్ శాస్త్ర జె ఏల్

మోతీలాల్ బనారసీదాన్

థిల్లీ, 1988

మహాబూరతమ్

సుక్థంశ్ర వి ఎస్సిషన్స్ ట్రేడర్, ఎక్స్ కె
VOL 16 శాంతిపర్వం పొట్ట 111 లి
శండూర్ గ్రాంటర్ ట్రిచయంటర్ రిసెర్చ్స్ ఇస్టించ్యూనీట్
పూనా, 1954

మహాత్మవిధి

లక్ష్మీనరసంహారణ్ణః, శ్రీ ద్వాగవతం
రఘునాథాహారణ్ణ ఎక్స్ లి.

పద్మశ్రీ పట్టిసేన్ను

తిరుపతి, 1986

మాసమేయ రఘుస్వామీకోక చార్ట్రికము

శ్రీసిద్ధాంధ్రీ అక్ష్మీలురు

మైసూరు, 1925

మార్గందేయ శంఖాత్మ

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థాన ఏర్పాతరము

తిరుపతి 1984

యూజ్వల లక్ష్మీ శ్వామి

నారాయణశాస్త్ర

బెనారస్, 1630

యోగత్త్వ పనిషత్

(ఈశాయష్టోత్ర తత్త్వపనిషదు)

చానుదేవశర్మ

శిర్మయ సాగర ఏర్వ

హౌంహాయు, 1825

యోగదర్శనమ్
 (పతంజలి యోగ మూర్తిణి)
 రాముప్రసాద్
 అఱహంకార్, 1912

యోగవాసిష్టమ్
 (ప్రథమభాగము)
 అష్టవింశత్తు విశేషికర్ వాసుదేవ
 మాటడిల్లీ, 1981

యోగ శిఖోపనిషత్
 (ఈశాద్విష్టితరశతోపనిషదు)
 వాసుదేవ రఘు
 నిద్రయ సాగర | పెన్
 కొంబాయి, 1925

రక్షగ్రంథః
 తీవీరచామువాచార్యులు, ఉత్తమూరు
 తీముద్వ్యాచాంతదేశిక సేవన్ | శంఖినరి, అన్న
 మద్రాసు, 1969

వరాహాపనిషత్
 (ఈశాద్విష్టితరశతోపనిషదు)
 వాసుదేవ శర్మ
 నిద్రయ సాగర పెన్
 కొంబాయి, 1925

వాక్యవదీయము Vol 1.

రాఘవన్ ఎస్.ఆర్., డి
పోటీలాల్ బాబురసీదాస్
వారాణసి, 1971

వార్షిక రాఘవాయించెం
చందిత పున్తుకాలయ
కాశీ, 1958

విశ్వమిత్రీ నందాకు
శంకరభట్ట, యు
శేంద్రియ కంశ్కుత విద్యాపితం
ఉపయం 1970

విష్ణురింగ నందాకు
రాఘవాయారథ్, డి ల కృష్ణారు, వి
కంగుళూరు, 1986

శతవధ గ్రాహక్యము
కృష్ణమ ప్రయుషశర్న
రిపెర్చె అష్టిషయ్యాండ్ అఫ్ ఏజ్యియంట్ స్టడీస్
స్కూల్ 1987

శతవధ గ్రాహక్యము
(సాయంత్రామ్యము)
పొడ్చు 17 కల్యాణం, శాంతి
సంశక్తి, 1987

కాండిల్య నంపితా

(అక్రికాండ)

గోధినాథ్ కవిరాజు

బెనారస్, 1935-36

త్రైమద్వగవద్గీతా

త్రైనిర్వకల్పనంద స్వామి

త్రైరామకృష్ణ మతము, మైలాహరు
ముద్రాసు, 1844

త్రైమద్వగవతమ్

వావిళ్ల రామస్వామి శత్రువుసున్న
ముద్రాసు 1941

పర్వతర్వన చంగ్రహః

వాసుదేవ శాత్రు, అభ్యంకర
పూనా, 1951

పొంట్ల యోగకోశః

ఆచార్య కీదారనాథ గ్రామారీ
వారణసి, 1974.

ప్ర్యాంద పురాణమ్

ఆచార్య త్రైరామశర్వ
బరెలి

స్వాంద ప్రదీపక-

శాత్మాలా చార్యః

పండిత వామన శాస్త్రి

విజయనగర సంప్రీత సీర్స్, vol xiv
బౌంబాయి, 1898

Aphorisms of Yoga
Shree Purohit Swamy
London, 1938

HathaYoga Pradīpikā
Svatma Rama
with the commentary of
Jyotsna & Brahmananda
The Adyar Library and Research Centre
Madras, 1975

Patanjali Yoga
Saraswathy, K N & Ardhanareesvaram, B
Madras

Patanjali Yoga Sutras
Jivananda Vidyasagar
Culcutta 1867

Patanjali Yoga Sutras
Vasantananda
Madras

Patanjali Yoga Sutras
Vacana Rama sarma
Kanyakubja 1978 79

Text Book of Yoga
Feuerstein, George
London, 1975

The Yoga Sutras
Subramanya Sastrī, S
Adyar, Madras, 1934

The Yoga of Patanjali

Yadri, M R.

Poona, 1979.

The Yoga Sūtrā of Patanjali

Haughton woods, James

Delhi, 1966.

Yogasūtram

Pandita Baladeva misra

Benaras, 1931.

Yoga Sūtrā of Patanjali

Ballantyne, J.R. & Govinda Sastri, Deva

Culcutta, 1882

Yoga Sūtra of Patanjali

with the Commentary of Vyāsa

Baba Bagantic.

Delhi, 1976.

2. పరిశీలనలు

(STUDIES)

ప్రసాదభూషాలుడు	ఆంధ్రవిజ్ఞానము నాగివ భాగము రాజమండ్రి, 1881,
వేంకటావథాని, దివాకర్ల	విజ్ఞానసర్వస్వము ఆరవ భాగము, విష్ణుసౌఖాయి, హైదరాబాద్ 1881
శ్రీఅనుభవానందస్వాము లవారు	సర్వలంఘాంతసీరయము ప్రథమ భాగము సొంఖ్య యోగదర్శనములు బాపట్లు, 1864
శ్రీ నిర్వికల్పనందస్వామి	భారతీయ తత్త్వశాస్త్రము ప్రథమభాగము, తెలాలి, 1880
— — —	భారతీయ తత్త్వశాస్త్రము ఉత్సవభాగము, తెలాలి, 1954
సత్యిదానందమూర్తి కొత్త	విజ్ఞానసర్వస్వము (దర్శనములు – మతములు) ప్రఫ భాగము హైదరాబాదు, 1882
Asrani, U A Atmananda Swamy	Yoga Unveiled Delhi 1977 The four yogas or the four paths to spiritual enlight- ment Bombay 1966,
Bahadur, K P,	The wisdom of yoga New Delhi 1977

- Bharati Suddhananda   *Secrets of Samayoga*,
Madras, 1970
- Bhatt, S R   *The Philosophy of Prāṇa
ratra*, Madras, 1968
- Brahma Vidya   *Yoga Philosophy&Modern
Philosophy*, Bengal, 1909
- Chatterji   *Yoga Philosophy*,
Sukkur, 1894
- Dasgupta S N   *A History of Indian Philo
sophy*, Vol I
New Delhi 1975
- —   —   *Yoga as Philosophy and
Religion*, London 1923
- —   —   *Yoga Philosophy*, Delhi
1930
- —   —   *Yoga Philosophy in Rela
tion to other systems of
Indian thought*, Calcutta
1930
- Dass S K   *Glimpses of divine light*,
Delhi, 1987
- Gherwala, R S   *Patanjali's Raja Yoga*,
New Delhi 1979
- Gonda, Jan   *A History of Indian Liter
ature, (Medieval Religious
Literature in Sanskrit)* Vol
II   Otto Harrassowitz
Wiesbaden, 1977

Hastings, James	Encyclopaedia of Religion and Ethics Vol XII, Newyork, 1958
Haughton woods Jan es	The Yoga System of Patanjali of the ancient Hindu doctrine of concent ration of mind Delhi, 1914
Hewitt James, Hiriyunn, M	Yoga and Meditation 1978 Outlines of Indian Philo sophy London, 1932
Hutchinson Ronald	Yogi away of life, London 1974
Indra Devi	Sai Baba and Sai Yoga, Delhi, 1975
Iyengar, B K S	Light on Yoga London 1966
Jnanananda Swamy	The Philosophy of Yoga Ahmadabad, 1938
Krishnanand i Swamy	Yoga is a Universal Science, Sivananda Nagar, 1983
Kumari Pavan	Patanjala Yoga Sutra A Critical Study Delhi 1979
— — —	Yoga Sara Sang raha India 1981
Leuba E H	The Yoga System of Mental Concentration and religi ous mysticism, Newyork 1919
Macdonel A	A History of Sanskrit lite rature Varanasi 1971

Mishra Umesh	Place of Yoga among the Various Schools of Indian thought Allahabad 1933
Narasimhacharya, M	Yanunas contribution to Visistadvaita, Madras
Potter Karel, H	The Encyclopaedia of Indian Philosophy Vol I, Varanasi, 1970
Radhakrishna, S	A Source book in Indian Philosophy, Princeton, 1957
— — —	Indian Philosophy London, 1948
Raghunadhacharya S B	Raka -commentary on Kriya Kairava Chandrika, Nadigaddapalem, 1975
Satyaprakash Swamy	Patañjali Raja Yoga Delhi 1975
Schrader F O	Introduction to Pañcaratra and Ahirbudhnya Samhita Madras 1916
Smith H D	A descriptive bibliography of the printed Texts of the Pañcaratragama Vol II Baroda 1981
— — —	A Smith Agama Collection Sanskrit Books and Manuscripts relating to Pañcaratra studies Syracuse University USA, 1978

- Srinivasa Raghavan, A Visistādvaita,
Ramanuja Research Society
Madras, 1974
- Thakar Vimala Life as Yoga, Delhi, 1977
- Varadachary V Āgamas and South
Indian Vaishnavism,
Madras, 1982
- Vasu, S C An Introduction to Yoga
Philosophy,
New Delhi, 1981
- Venkatachari, K K A Āgamā and Silpa,
proceedings of the Seminar
held in Dec 1981
Bombay, 1981
- Vettam Mani Puranic Encyclopaedia,
Delhi, 1975
- Vidyarthi, P B Early Indian Religious
Thought, New Delhi, 1976
- Vivekananda Swami The Complete Works,
Vol I, Calcutta, 1970
- Werner Kard Yoga and Indian
Philosophy, Delhi, 1977
- Wood Earnest Yoga, London, 1962

3. పరిశోదనపత్రాలు

(RESEARCH PAPERS)

3 | సంస్కృతము

నరసింహాచాయ పస బి యల	మహోత్సవే లోకహితాయ త్వనమ తిథమల తిథపతి దేవస్థానమ తిథపతి 1971
రఘునాథాచాయ , ఎస్ బి	పాష्ठరాన వదికమ న్రవినియోగ తిథమల
— — —	పాతఙ్జలయోగశాస్త్రమ ఆకాశాశాణి ప్రస్తుత విజయవాడ-ఆషటోబర, 1981
	<hr/>
	విశ్వవిశ్వసన విషయ పాష్ఠరాన విఖానసంఘ భారత భవ Journal of the Ganganatha Ji Kendriya Sanskrit Vidyapeet Vol XXIX Parts 1-4 Allahabad, 1973

3 2 ENGLISH

Apte P P	Ekayantra, CASS studies Number-I
— — — — —	Mandalaradhan, Journal of the Oriental Institute Vol No XXII
	<hr/>
	Pañcaratra Name and Origin CASS Studies, Number-2
	<hr/>
	The Gita and the Pañcaratna Souvenir, All India Veda Vedānta Agama Literary Exhibition, Tirumala, 1975
Dandekar, R N	God in Hindu thought, Journal of A BORI, Vol X VII-XLIX Poona, 1967

- Narasimhachary M A source book of Vaisnava
Iconography according to Pañca
ratragam Texts, Introduction
P P XIX-XXXII Madras, 1969
- Raghavan, V The Name Pañcaratra' Journal of
American Oriental Society 85(1954)
- Raghunadhachary S B Mahotsav in Pañcaratra-A Short
Study, Sri Ramanujavani S R V
Centre, Madras, 1977
- Smith, H D The three Gems of the Pañcaratram
gama—Canon An Appraisal Adap-
ted from a paper delivered at the
176th Annual meeting of the Ameri-
can Oriental Society Philadelphia
Pennsylvania, U S A ,
April, 196
-
- A Typological survey of Definition
The name Pañcaratra", The Jour-
nal of oriental Research
Madras, 1973
- Srinivasa Iyengar, A Origin and History of temple wor-
ship T T D Journal Tirupati
- Van Buitenen J A B The name 'Pañcaratram', History o
religion (Journal) I (196)
- Varadacharya, V Ramanuja's influence on temple
and religious worship, Sri Ramā-
nujavani, SRV centre, Madras 197
- Venkatachari, K K A Pañcaratram and worship, Souvenir
All India Veda Vedanta Agam i lit-
erary Exhibition, Tirumala 1972

33 తెలుగు

ప్రాణసారధిభట్టాదార్యలు, ఆర్ అగమములు, జర్నల్ ఆఫ్
ఎన్ విషింగ్ ఆర్ లె Vol XIV
ఇరువతి, 1955

— — — అగమములు-వారి అవాంతరఫేదాల
జర్నల్ ఆఫ్ ఎన్ విషింగ్ ఆర్ లె
Vol XVI ఇరువతి

— — — వై శాసనశాస్త్రము - దాని విశిష్టమై
జర్నల్ ఆఫ్ ఎన్ విషింగ్ ఆర్ లె
Vol XI ఇరువతి, 1950

— — — సమూర్తయజనము-వై శాసన
శాస్త్రము, జర్నల్ ఆర్ ఎన్ విషింగ్
ఆర్ లె Vol XI ఇరువతి 1974

రఘునాథాదార్య, ఎన్ విషింగ్ పొందుత్తెప్పాకస్త్ర్యము,
ప్రత్యేక సంచిక, ఆత్ ఇండియ
వేద వేదారణ ఆగమ రిటరనీ
ఎగ్గబిషన్స్, ఇరువురు, 1972

సంకేత వదనూచి

అ చి.	ఆదిక్యపురాణము
అ హృ	అక్కమ్మాజీవనిషత్
అ. బ్రిం	అగుపు ప్రీమామ్మమ్
అ. నం	అశ్వర నంపాలు
అ నం	అత్మివ సంగ్రహః
అ ఆ	కరోవరిషత్
అ పు	అర్చపురాణము
అ నం	అరక నంపాలు
అ ఆ	అందోగోవరిషత్
అ నం	అయ్యాళ్ల నంపాలు
అ ద	అభాల తెర్కులోవరిషత్
అ వా	కర్మాచారస్వత్తము
అ స్వా	దక్షత్వాతిః
అ పూ ఆ	అారాయిం పూర్వకాచిత్తః పద్మమ్
అ పు నం	వదను పుత్రుని నంపాలు
అ నం	వదను నంపాలు
అ నం	భార్య వుంపాలు
అ ర నం	పారమేష్టర నంపాలు
అ నం	పుటుబోత్తము నంపాలు
అ కం	పూర్వర నంపాలు
అ కం	పగవద్గీతా
అ గీ	అరధాంగ నంపాలు
అ నం	పాపాశారథ్ము
అ కా	పుచ్ఛాశ్చమి
అ వి	పుష్టుముంతిః
అ స్వా	పూర్వంచేయ నంపాలు
అ నం	

యూ స్కూ	యూక్లిపాక్షి శ్వేతః
యో ఈ	యోగక్ష్మి శస్త్రిష్టి
యో త	యోగ దర్శనమ్
యో పీ	యోగ చిందమ్
యో వా	యోగవాసిష్టమ్
యో కి	యోగ కథిషిష్టమ్
చ స్	చలహణ విధిషి
శ న.	శక్తి వదియమ్
రి ఫ్	రిష్టుప్రశాంతమ్
రిష్యు నం	రిష్యుమిత్ర శంఖా
రి నం	రిష్యుమిత్ర శంఖా
రిష్యు నం	రిష్యుగీంద్ర శంఖా
క్రొ	క్రమభిక్రామాంతమ్
శం నం	శంకిల్ప శంఖా
శ్రీ శ	శ్రీమద్వాగవతమ్
శ్రీ ర	శ్రీమద్రామాయణమ్
శ్రీ.ఎ ప్రకు	శ్రీ అష్ట్మారాయణమ్మకు చిష్టేషందిక
శద నం	శర్వదర్శన శంగ్రహః
శ ర	శశ్వరింద్రశక్తి
సి. త	సిత్కుత శంఖా
సిం ప్ర	సింఘా ప్రేషణమ్
శ్వాం ఫ్	శ్వాంద పుణయమ్
శ్వాం ప్ర	శ్వాంద ప్రదీపా
పా యో ప్ర	పాపయోగ వృషిషి
A S V	Agamas and south Indian vaishnava vism
I P A S	Introduction to Pañcaratra and Ahir budhnya samhita
J S	Jayakhya samhita
S V O R I	Sri Venkateswara oriental Res arch Institute

